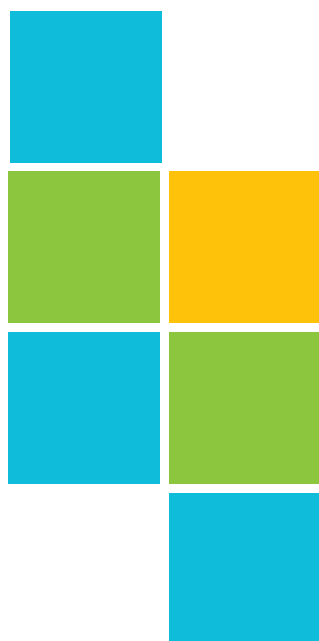

Załącznik do Uchwały nr
Rady Gminy w Wadowicach Górnych z dnia

**STRATEGIA
ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
GMINY WADOWICE GÓRNE
NA LATA 2016-2020**

2016

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE.....	3
I. UWARUNKOWANIA TWORZENIA STRATEGII	5
1. PODSTAWY PRAWNE	5
2. UWARUNKOWANIA STRATEGICZNE I PROGRAMOWE.....	6
II. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ W GMINIE	17
1. DANE PODSTAWOWE O GMINIE	17
2. INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA I KOMUNIKACYJNA.....	20
3. STRUKTURA DEMOGRAFICZNA I ZASOBY MIESZKANIOWE.....	20
4. STRUKTURA GOSPODARCZA I SYTUACJA NA RYNKU PRACY.....	25
5. EDUKACJA I WYCHOWANIE	33
6. ŻYCIE KULTURALNE I INFRASTRUKTURA SPORTOWO-REKREACYJNA.....	35
7. OPIEKA ZDROWOTNA I PROBLEM NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI.....	39
8. UZALEŻNIENIA I PRZEMOC W RODZINIE	45
9. PROBLEM BEZDOMNOŚCI	53
10. PRZESTĘPCZOŚĆ.....	53
11. POMOC SPOŁECZNA	55
12. ORGANIZACJE POZARZĄDOWE.....	72
13. WYNIKI BADAŃ ANKIETOWYCH „PROBLEMY SPOŁECZNE W ŚRODOWISKU LOKALNYM” ...	76
14. ANALIZA SWOT	91
15. WNIOSKI Z DIAGNOZY	98
III. MISJA, CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ	102
IV. PROGRAMY I PROJEKTY.....	114
V. WDROŻENIE, MONITOROWANIE I EWALUACJA STRATEGII	119
SPIS TABEL I WYKRESÓW	124

WPROWADZENIE

Polityka społeczna oznacza racjonalną działalność państwa i innych podmiotów zmierzającą do kształtowania ogólnych warunków pracy i bytu ludności, pożądanych struktur społecznych i stosunków społeczno-kulturowych, służących efektywnemu i sprawiedliwemu zaspokojeniu potrzeb społeczeństwa. Na poziomie lokalnym jednym z podstawowych narzędzi służących jej realizacji jest strategia rozwiązywania problemów społecznych.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych to dokument przedstawiający koncepcję działań zmierzających do racjonalizacji lokalnej polityki społecznej, szczególnie w aspekcie rozpoznawania zagrożeń społecznych, ich profilaktyki i minimalizowania negatywnych skutków występujących problemów społecznych. Strategia stanowi podstawę do realizacji stosunkowo trwałych wzorów interwencji społecznych w obliczu zagrożeń dla prawidłowego funkcjonowania lokalnej społeczności.

Niniejsza strategia została opracowana w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Wadowicach Górnych. Powstała w procesie partycypacyjnym z uwzględnieniem interesów różnych grup społecznych i przy szerokich konsultacjach społecznych. W pracach nad dokumentem uczestniczyli przedstawiciele samorządu lokalnego, w tym sektora pomocy społecznej, oświaty, kultury, sportu i rekreacji, rynku pracy, ochrony zdrowia, a także policji, organizacji pozarządowych, kościoła oraz mieszkańcy gminy. Moderatorem prac nad dokumentem było Centrum Wspierania Służb Społecznych w Częstochowie.

Strategia ma charakter kilkuletni; została przygotowana na lata 2016-2020. Ma umocowanie w dokumentach strategicznych z zakresu polityki społecznej przygotowanych na poziomie europejskim, ogólnopolskim i samorządowym skąd, stosownie do potrzeb mieszkańców, przenosi priorytetowe cele i kierunki działań na poziom lokalny. Dokument umożliwia ubieganie się o środki zewnętrzne, m.in. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej, i stanowi materiał wyjściowy do opracowania szczegółowych programów i projektów pomocy społecznej.

Strategia składa się z pięciu części. W pierwszej z nich zostały przedstawione podstawy prawne tworzenia dokumentu oraz jego uwarunkowania strategiczne i programowe.

Druga część strategii obejmuje podstawowe informacje na temat gminy oraz diagnozę sytuacji społecznej w gminie, która została przygotowana w oparciu o dane pozyskane z instytucji i organizacji działających w gminie bądź obejmujących zasięgiem działania jej mieszkańców, identyfikację mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń lokalnego systemu polityki społecznej (analiza SWOT), a także analizę ankiet skierowanych do mieszkańców gminy, w tym przedstawicieli samorządu lokalnego. Diagnoza została przeprowadzona w następujących obszarach: *Infrastruktura transportowa i komunikacyjna; Struktura demograficzna i zasoby mieszkaniowe; Struktura gospodarcza i sytuacja na rynku pracy; Edukacja i wychowanie; Życie kulturalne i infrastruktura sportowo-rekreacyjna; Opieka zdrowotna i problem niepełnosprawności; Uzależnienia i przemoc w rodzinie; Problem bezdomności; Przestępczość; Pomoc społeczna i Organizacje pozarządowe.*

W trzeciej części strategii, na podstawie wniosków płynących z przeprowadzonej diagnozy oraz przy uwzględnieniu kompetencji samorządu gminnego, zostały sformułowane: misja, cele strategiczne i operacyjne oraz kierunki działań niezbędnych do podjęcia w okresie programowania dokumentu. Zostali również wskazani realizatorzy strategii, przedstawione źródła finansowania dokumentu i czas realizacji wyznaczonych w nim kierunków działań, ramy finansowe strategii oraz prognoza zmian.

W czwartej części dokumentu wskazane są programy oraz przedstawiona jest informacja na temat projektów mogących służyć realizacji strategii.

Piąta część strategii zawiera informacje na temat sposobu realizacji dokumentu oraz prowadzenia jego monitoringu i ewaluacji przy wykorzystaniu przygotowanego zestawu wskaźników monitoringowych.

Przy istniejącym obecnie ogromnym zapotrzebowaniu na myślenie i działanie strategiczne należy pamiętać, że sam fakt przygotowania strategii to dopiero część teoretyczna procesu, którą należy uzupełnić praktyką i działaniem, czyli wdrożeniem dokumentu. Tutaj, odpowiedzialność spada na lokalnych polityków, działaczy, przedstawicieli różnych instytucji, zarówno administracji samorządowej, jak i organizacji pozarządowych. I tylko ich skoordynowana współpraca, wola i determinacja w przeznaczaniu i pozyskiwaniu środków finansowych przełoży się na skuteczność realizacji strategii.

I. UWARUNKOWANIA TWORZENIA STRATEGII

1. PODSTAWY PRAWNE

Obowiązek opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wadowice Górne na lata 2016-2020 wynika z art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 163 ze zm.), który w ramach zadań własnych gminy przewiduje „opracowanie i realizację gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”.

Do aktów prawnych regulujących treść strategii oraz wpływających na jej realizację należą również m.in.:

- ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 1515),
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 1286),
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 332 ze zm.),
- ustawa z 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 114 ze zm.),
- ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 859 ze zm.),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 1390),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz. U. z 2012 r., poz. 124 ze zm.),
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 149 ze zm.),
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (t.j. Dz. U. z 2011 r., nr 43, poz. 225 ze zm.),

- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz. U. z 2011 r., nr 127, poz. 721 ze zm.),
- ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 581 ze zm.),
- ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 121 ze zm.),
- ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 618 ze zm.),
- ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (t.j. Dz. U. z 2011 r., nr 231, poz. 1375),
- ustawa z dnia 8 grudnia 2006 r. o finansowym wsparciu tworzenia lokali socjalnych, mieszkań chronionych, noclegowni i domów dla bezdomnych (Dz. U. z 2015 r., poz. 833),
- ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (t.j. Dz. U. z 2014 r., poz. 150 ze zm.),
- ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (t.j. Dz. U. z 2013 r., poz. 966 ze zm.),
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2014 r., poz. 1118 ze zm.),
- ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 2156 ze zm.),
- ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (Dz. U. z 2014 r. poz. 1863).

2. UWARUNKOWANIA STRATEGICZNE I PROGRAMOWE

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wadowice Górne na lata 2016-2020 pozostaje w zgodności z dokumentami strategicznymi i programowymi, które opracowano na szczeblu europejskim, krajowym i samorządowym. Należą do nich:

- Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu,
- Strategia Rozwoju Kraju 2020 – Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo,

- Umowa Partnerstwa – Programowanie perspektywy finansowej 2014-2020,
- Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020,
- Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020,
- Wojewódzki Program Pomocy Społecznej na lata 2016-2023,
- Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Mieleckim na lata 2016-2022,
- Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Wadowice Górne na lata 2014-2020.

Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu jest dokumentem, którego głównym celem jest wyjście z kryzysu, w jakim w ostatnich latach znalazła się gospodarka europejska, powrót na ścieżkę rozwoju, a następnie na niej pozostanie. Strategia, której założeniem jest stworzenie większej liczby miejsc pracy i podniesienie standardu życia, obejmuje trzy wzajemnie ze sobą powiązane priorytety:

1. Rozwój inteligentny – rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji;
2. Rozwój zrównoważony – wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej;
3. Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

W ramach trzech priorytetów tematycznych przygotowano siedem projektów przewodnich. Projekt „*Unia innowacji*” ma na celu poprawę warunków ramowych i dostępu do finansowania badań i innowacji, co powinno wzmocnić rolę łańcucha innowacji i zwiększyć poziom inwestycji w całej Unii. Z kolei projekt „*Młodość w drodze*” służy poprawie wyników systemów kształcenia oraz podniesieniu atrakcyjności europejskiego szkolnictwa wyższego na arenie międzynarodowej, a projekt „*Europejska agenda cyfrowa*” zakłada upowszechnienie szybkiego Internetu oraz umożliwienie gospodarstw domowym i przedsiębiorstwom czerpanie korzyści z jednolitego rynku cyfrowego.

Projekt „*Europa efektywnie korzystająca z zasobów*” ma na celu uniezależnienie wzrostu gospodarczego od wykorzystania zasobów poprzez zmniejszenie udziału emisji węgla w europejskiej gospodarce, większe wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, modernizację transportu i propagowanie efektywności energetycznej, natomiast projekt

„*Polityka przemysłowa w erze globalizacji*” służy poprawie otoczenia biznesu, szczególnie w odniesieniu do Małych i Średnich Przedsiębiorstw, oraz wspieraniu rozwoju silnej i zrównoważonej bazy przemysłowej, przygotowanej do konkurencyjnego działania na rynkach światowych.

Celem projektu „*Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia*” jest modernizacja rynków pracy poprzez zwiększanie mobilności siły roboczej oraz rozwijanie kwalifikacji przez całe życie, co powinno podnieść współczynnik aktywności zawodowej i lepiej dopasować do siebie popyt i podaż na rynku pracy, a projekt „*Europejski program walki z ubóstwem*” zakłada zapewnienie spójności społecznej i terytorialnej, tak aby korzyści płynące ze wzrostu gospodarczego i zatrudnienia były szeroko dostępne, a osoby ubogie i wykluczone społecznie mogły żyć godnie i aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym.

Strategia Rozwoju Kraju 2020 to z kolei najważniejszy średniookresowy dokument rozwojowy na szczeblu krajowym, określający cele strategiczne do 2020 roku. Wyznacza on trzy obszary strategiczne: *Sprawne i efektywne państwo, Konkurencyjna gospodarka, Spójność społeczna i terytorialna*, w których koncentrują się główne działania, oraz określa, jakie interwencje są niezbędne w celu przyspieszenia procesów rozwojowych.

Celem głównym Strategii jest wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności. Dokument z jednej strony wyznacza działania służące usuwaniu barier rozwojowych, w tym ujawnionych przez kryzys gospodarczy słabości polskiej gospodarki, a z drugiej skupia się na wspomnianych powyżej potencjałach, które będą stymulowały rozwój kraju.

Strategia stanowi bazę dla 9 strategii zintegrowanych (Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki, Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego, Strategia Rozwoju Transportu, Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, Sprawne Państwo, Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego, Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie, Strategia Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego RP, Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa), które powinny przyczynić się do realizacji założonych w niej celów, a zaprojektowane w nich działania rozwijać i uszczegóławiać reformy w niej wskazane. Dokument skierowany jest nie tylko do administracji publicznej, ale także do środowisk społecznych i gospodarczych, które

uczestniczą w procesach rozwojowych i mogą je wspomagać zarówno na szczeblu centralnym, jak i regionalnym.

Strategia Rozwoju Kraju 2020 jest również odniesieniem na gruncie krajowym dla dokumentów strategicznych przygotowywanych w kraju na potrzeby programowania środków Unii Europejskiej na lata 2014-2020, tj. Umowy Partnerstwa i programów operacyjnych (uwzględniających środki z polityki spójności, wspólnej polityki rolnej i wspólnej polityki rybołówstwa). Wskazane w strategii cele rozwojowe i priorytety w znaczącym zakresie wpisują się w cele strategii unijnej „Europa 2020” i są z nią spójne.

Umowa Partnerstwa jest dokumentem określającym strategię interwencji funduszy europejskich w Polsce w latach 2014-2020 w ramach trzech polityk unijnych: polityki spójności, wspólnej polityki rolnej i wspólnej polityki rybołówstwa. Instrumentami realizacji Umowy są krajowe programy operacyjne i regionalne programy operacyjne. Dokumenty te wraz z Umową tworzą spójny system dokumentów strategicznych i programowych na nową perspektywę finansową.

Umowa ściśle wiąże strategię wykorzystania środków europejskich z realizacją Strategii Rozwoju Kraju 2020 i Strategii Europa 2020. Celem konsekwentnie realizowanym w ramach nowej perspektywy finansowej 2014-2020 jest, zgodnie ze Strategią Rozwoju Kraju, oparcie rozwoju na dalszym zwiększaniu konkurencyjności gospodarki, poprawie spójności społecznej i terytorialnej oraz podnoszeniu sprawności i efektywności państwa. Biorąc pod uwagę wskazane powyżej cele rozwojowe kraju, w Umowie wyróżniono cztery priorytety finansowania ze środków europejskich, do których zaliczono: otoczenie sprzyjające przedsiębiorczości i innowacjom, spójność społeczną i aktywność zawodową, infrastrukturę sieciową na rzecz wzrostu i zatrudnienia oraz środowisko i efektywne gospodarowanie zasobami. Priorytety te będą realizowane w ramach właściwych celów tematycznych, wskazanych w projektach rozporządzeń Unii Europejskiej.

Umowa wskazuje m.in. rodzaje inwestycji, mogących liczyć na dofinansowanie, proponuje układ programów operacyjnych, prezentuje zarys systemu ich wdrażania, a także przedstawia ogólne założenia opartego na zasadzie subsydiarności podziału interwencji pomiędzy poziom krajowy i regionalny. Zapewnieniu koordynacji pomiędzy funduszami polityki spójności na poziomie regionalnym służyć ma, umożliwiona po raz pierwszy w okresie programowania 2014-2020, realizacja przez samorządy województw programów

dwufunduszowych (Europejski Fundusz Społeczny i Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego). Instrumentem zapewniającym komplementarność interwencji realizowanych przez rząd i samorząd terytorialny będzie kontrakt terytorialny.

Zgodnie z Umową Partnerstwa w latach 2014-2020 Europejski Fundusz Społeczny będzie współfinansował krajowy **Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020**, dotyczący rozwoju kompetencji i umiejętności, włączenia społecznego i dobrego rządzenia oraz 16 regionalnych programów operacyjnych. Krajowy program (zasili go 28% środków funduszu) będzie się koncentrował na zmianach strukturalnych poszczególnych polityk sektorowych, a także na takich przedsięwzięciach, które mają charakter ogólnopolski i są priorytetowe z punktu widzenia polityki państwa, natomiast na poziomie regionalnym interwencja Europejskiego Funduszu Społecznego (72% środków funduszu) będzie dotyczyła bezpośredniego wsparcia osób w celu poprawy ich sytuacji na rynku.

Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój obejmuje pięć następujących osi priorytetowych: I. Osoby młode na rynku pracy, II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, III. Szkolnictwo wyższe dla gospodarki i rozwoju, IV. Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa oraz V. Pomoc Techniczna.

Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 przewiduje utworzenie 10 osi priorytetowych. Problematykę społeczną ujęto głównie w ramach osi priorytetowych 6. Spójność przestrzenna i społeczna, 7. Regionalny rynek pracy i 8. Integracja społeczna.

Za cele osi priorytetowej 6. przyjęto „promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników”, „promowanie włączenia społecznego, walkę z ubóstwem i wszelką dyskryminacją” oraz „inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej”. Ich osiągnięcie uzależniono od realizacji priorytetów zakładających: wspieranie wzrostu gospodarczego sprzyjającego zatrudnieniu poprzez rozwój potencjału endogenicznego jako elementu strategii terytorialnej dla określonych obszarów, w tym poprzez przekształcenie upadających regionów przemysłowych i zwiększenie dostępu do określonych zasobów naturalnych i kulturalnych oraz ich rozwój, inwestowanie w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, co przyczyni się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności

w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych, wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich oraz inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej.

Z kolei priorytety wyznaczone w ramach osi priorytetowej 7., której celem jest „promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników”, zakładają: zapewnienie dostępu do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, m.in. poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników, udzielenie pomocy w podjęciu pracy na własny rachunek, wspieranie przedsiębiorczości i tworzenie przedsiębiorstw (w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich), wyrównywanie szans mężczyzn i kobiet m.in. na rynku pracy (w zakresie dostępu do zatrudnienia, robienia kariery, godzenia życia zawodowego i prywatnego oraz wyrównywania wynagrodzeń za taką samą pracę), przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian gospodarczych oraz utrzymanie pracowników w jak najlepszej kondycji psychofizycznej na rynku pracy przy jednoczesnym ułatwieniu powrotu do pracy osobom w wieku aktywności zawodowej, które zostały zdiagnozowane jako czasowo niezdolne do pracy.

Za cel osi priorytetowej 8. uznano „promowanie włączenia społecznego, walkę z ubóstwem i wszelką dyskryminacją”, a jego osiągnięcie uzależniono od realizacji priorytetów zakładających: aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie, ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym, wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwienia dostępu do zatrudnienia.

Wojewódzki Program Pomocy Społecznej na lata 2016-2023 jest dokumentem, który wyznacza główne kierunki działań samorządu województwa podkarpackiego w zakresie polityki społecznej. Za cel główny Programu uznano „zwiększenie efektywności systemu pomocy społecznej i integracji w województwie”.

W ramach celu operacyjnego 1. „Ograniczenie zjawiska wykluczenia społecznego” wyznaczono działania, które zakładają: wdrażanie nowych rozwiązań w zakresie integracji i reintegracji osób zagrożonych bądź dotkniętych wykluczeniem społecznym, wspieranie działań na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, wspieranie programów i inicjatyw na rzecz pomocy osobom zagrożonym bądź dotkniętym wykluczeniem społecznym, wzmocnienie i skoordynowanie współpracy podmiotów działających na rzecz osób wykluczonych społecznie oraz zwiększenie dostępu do poradnictwa specjalistycznego na rzecz tych osób.

Działania zaplanowane w obrębie celu operacyjnego 2. „Wspieranie rodzin w realizacji funkcji opiekuńczo-wychowawczej” zakładają z kolei wdrażanie i promowanie różnorodnych form wsparcia rodziny (np. streetworking, asystentura rodziny itp.), wspieranie działań organizacji prowadzących placówki wsparcia dziennego, wspieranie działań pomocowych realizowanych w placówkach stacjonarnych i dziennych, ogniskach wychowawczych, świetlicach i klubach środowiskowych dla dzieci i młodzieży, promowanie zdrowego modelu życia i pozytywnych wzorców rodziny, wspieranie działań profilaktycznych i wczesnej interwencji w rodzinie oraz rozwijanie modelowego systemu poradnictwa i edukacji dla rodziców w zakresie rozpoznawania zagrożeń opiekuńczo-wychowawczych.

Cel operacyjny 3. „Zwiększenie i rozwój oferty świadczeń pomocy społecznej dla seniorów” będzie natomiast realizowany poprzez: wspieranie organizowania grup samopomocowych osób starszych oraz inicjowanie pomocy sąsiedzkiej w środowisku lokalnym, włączenie wolontariuszy i innych grup społecznych w niesienie pomocy osobom starszym, rozwój form pomocy środowiskowej, dziennej i usług opiekuńczych skierowanych do ludzi starszych, wspieranie działań wzmacniających więzi międzypokoleniowe, inicjowanie współpracy instytucji pomocy społecznej i organizacji pozarządowych na rzecz świadczenia usług socjalnych dla osób starszych, wzbogacenie oferty w zakresie aktywizacji i organizacji czasu wolnego seniorów, edukowanie członków rodzin zajmujących się opieką nad osobami

starszymi i przewlekle chorymi, promowanie zdrowego stylu życia i kreowanie pozytywnego wizerunku starości oraz prowadzenie kampanii medialnych i przeciwdziałanie dyskryminacji.

W ramach celów operacyjnych 4. „Promowanie rozwoju infrastruktury pomocy społecznej” i 5. „Doskonalenie kompetencji zawodowych kadry pomocy społecznej i podmiotów działających w obszarze pomocy społecznej” wyznaczono działania, które zakładają: promowanie tworzenia i rozwoju instytucjonalnych i pozainstytucjonalnych form pomocy dziennej, wspieranie idei budowy i rozbudowy instytucji opiekuńczo-wychowawczych, socjalnych poprzez wskazywanie możliwości pozyskiwania środków, inicjowanie i wspieranie tworzonych placówek pomocy społecznej w szczególności na terenach wiejskich, wspieranie tworzenia sieci poradnictwa specjalistycznego, opracowanie programów szkoleniowych dla kadry pomocy społecznej i podmiotów działających w obszarze pomocy społecznej, organizowanie szkoleń, kursów, warsztatów w szczególności w zakresie pozyskiwania funduszy oraz podejmowanie współpracy ze szkołami i uczelniami.

Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Mieleckim na lata 2016-2022 jest podstawowym dokumentem programowym wyznaczającym cele polityki społecznej w powiecie. Na podstawie diagnozy i analizy problemów społecznych występujących w powiecie, formułuje on cel główny („Stworzenie systemu wsparcia i rozwoju przeciwdziałającego wykluczeniu społecznemu mieszkańców oraz wspierającego wszechstronny rozwój powiatu mieleckiego”) oraz cele strategiczne: 1. Wsparcie rodziny oraz rozwój systemu opieki nad rodziną i dzieckiem, 2. Przeciwdziałanie patologiom i zjawisku wykluczenia społecznego, 3. Ograniczanie skutków niepełnosprawności, 4. Edukacja, 5. Ochrona zdrowia, 6. Rozwój aktywności społecznej, 7. Rozwój infrastruktury społecznej, 8. Perspektywy młodzieży.

W ramach ww. celów strategicznych wyznaczono cele operacyjne oraz sposoby ich realizacji, które zakładają wsparcie rodzin niewydolnych w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego, zapewnienie dzieciom miejsc w pieczy zastępczej w przypadku braku możliwości zapewnienia im opieki i wychowania przez rodziców oraz rozwój systemu pieczy zastępczej ze szczególnym ukierunkowaniem na formy rodzinnej pieczy zastępczej, przeciwdziałanie zjawisku przemocy w rodzinie, ograniczanie zjawisk bezdomności, ubóstwa i bezrobocia, przeciwdziałanie alkoholizmowi

i narkomanii oraz wypełnianie czasu wolnego dzieciom i młodzieży poprzez organizowanie odpowiednich zajęć w istniejących lub nowo otwartych placówkach.

Podkreślono również potrzebę ułatwienia cudzoziemcom integracji na terenie powiatu, łagodzenia trudności wynikających z wieku oraz umożliwienia osobom starszym uczestnictwa w życiu społecznym, monitorowania i informowania społeczeństwa o skali zjawiska niepełnosprawności, prowadzenia akcji informujących osoby niepełnosprawne o przysługujących im prawach i uprawnieniach, prowadzenia profilaktyki i zapewnienia dostępu do rehabilitacji i opieki medycznej, zagwarantowania osobom niepełnosprawnym dostępu do edukacji i kształcenia, a także do instytucji, urzędów i budynków użyteczności publicznej i świadczonych usług, usprawnienia osób niepełnosprawnych, likwidacji barier w komunikowaniu się, refundacji sprzętu rehabilitacyjnego, przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych, wspierania sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych, wspierania działalności organizacji pozarządowych, w tym organizacji posiadających status organizacji pożytku publicznego i wolontariuszy działających na rzecz osób niepełnosprawnych, rozwijania infrastruktury społecznej oraz prowadzenia rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych.

Zwrócono również uwagę na konieczność dostosowania istniejącej bazy edukacyjnej do potrzeb uczniów niepełnosprawnych, rozwijania oferty edukacyjnej i tworzenia nowych kierunków kształcenia, wzmocnienia i rozszerzenia specjalistycznej pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla uczniów z problemami szkolnymi, rozwijania szkolnictwa wyższego i specjalnego, wyrównywania szans edukacyjnych dzieci z rodzin dysfunkcyjnych, rozwijania sieci placówek realizujących świadczenia na rynku usług medycznych, prowadzenia programów profilaktycznych informujących w szczególności o zagrożeniu uzależnieniami i chorobami cywilizacyjnymi oraz promowania zdrowego trybu życia.

Za istotne uznano także wsparcie wolontariatu i organizacji pozarządowych, prowadzenie i rozwój infrastruktury domów pomocy społecznej o zasięgu ponadgminnym o różnych typach, zorganizowanie i prowadzenie mieszkań chronionych dla osób z terenu powiatu, dla wychowanków opuszczających rodziny zastępcze i placówki opiekuńczo-wychowawcze oraz placówki opiekuńczo-wychowawczej, prowadzenie Punktu Interwencji Kryzysowej, a w przyszłości Ośrodka Interwencji Kryzysowej, prowadzenie ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, rozwijanie infrastruktury instytucji

rządowych i samorządowych, a także podmiotów oraz organizacji pozarządowych udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, rozbudowę infrastruktury lokalnej, tj. boisk sportowych, hal sportowych i siłowni na świeżym powietrzu, ułatwienie młodzieży dostępu do rynku pracy oraz wspieranie działań dotyczących zagospodarowania czasu wolnego dzieci i młodzieży.

Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Wadowice Górne na lata 2014-2020 jest dokumentem stanowiącym podstawę lokalnej polityki rozwoju. Na podstawie analizy obecnej sytuacji gminy, sformułowano w nim wizję („Gmina nowoczesna, gwarantująca mieszkańcom dobre warunki życia i rozwoju. Gmina rolnicza o zróżnicowanej strukturze społecznej i gospodarczej. Gmina zrównoważonego rozwoju społecznego i gospodarczego”) i misję gminy („Dążenie do kompleksowego i równomiernego rozwoju w sołectwach gminy Wadowice Górne przy zachowaniu równowagi pomiędzy sferą aktywności gospodarczej opartej na sektorze usługowym a ochroną środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego”), 5 obszarów rozwojowych (1. Rolnictwo i leśnictwo, 2. Ochrona środowiska i krajobrazu wiejskiego, 3. Bezpieczeństwo życia i zdrowia mieszkańców, 4. Infrastruktura techniczna, 5. Rozwój i wykorzystanie zasobów ludzkich) oraz 5 celów strategicznych: 1. Wspieranie zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich, 2. Ochrona środowiska naturalnego gminy w celu podniesienia upraw ekologicznych dla większej konkurencyjności rolniczej w powiecie mieleckim, 3. Zapewnienie bezpieczeństwa życia mieszkańców oraz standardu usług zdrowotnych na terenie gminy dla różnych grup wiekowych, 4. Podniesienie poziomu bytu mieszkańców poprzez poprawę infrastruktury technicznej w różnych aspektach życia, 5. Podejmowanie działań na rzecz zwiększenia aktywności i integracji społeczności gminy.

Do przedsięwzięć istotnych z punktu widzenia niniejszego dokumentu zaliczono m.in.: wspieranie zmian w sektorze rolnym dotyczących zwiększania konkurencyjności poprzez zmiany technologiczne oraz podnoszenie kwalifikacji rolników, wspieranie rozwoju rolnictwa ekologicznego, zapewnienie pomocy, opieki i rehabilitacji osobom niepełnosprawnym i starszym, dostosowywanie obiektów użytku publicznego dla osób niepełnosprawnych, schorowanym poprzez tworzenie placówek zapewniających ww. usługi z możliwością pobytu dziennego i całodobowego, stworzenie warunków dla rozwoju doradztwa w trudnych sytuacjach życiowych, opracowanie specjalistycznych programów pomocy rodzinom,

wspieranie rodziny w sprawowaniu jej podstawowych funkcji poprzez zapewnienie dzieciom i młodzieży opieki i wychowania, pomocy w nauce, organizacji czasu wolnego, wsparcia specjalistycznego, rewitalizację domów ludowych i domów strażaka dla większej dostępności mieszkańcom w sołectwach, poprawę dostępności usług medycznych i rehabilitacyjnych, stworzenie dogodnych warunków zaplecza technicznego dla rozwoju mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw, zapewnienie powszechnego dostępu do Internetu we wszystkich obiektach użyteczności publicznej a szczególnie w szkołach i domach ludowych, wspieranie działań organizacji pozarządowych odnoszących się do rozwoju kapitału ludzkiego, podejmowanie działań wspierających tworzenie miejsc pracy na terenie gminy, organizację szkoleń dla mieszkańców dotyczących możliwości pozyskiwania środków finansowych z budżetu Unii Europejskiej, wykorzystanie wolnych pomieszczeń gminy dla utworzenia przedszkola z różnymi kierunkami rozwoju dziecięcego, rozwijanie bazy sportowo-rekreacyjnej stwarzającej możliwość wykorzystania wolnego czasu przez dzieci i młodzież oraz rozwijanie działalności kulturalnej wykorzystującej tradycję kultury ludowej.

II. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ W GMINIE

1. DANE PODSTAWOWE O GMINIE

Wadowice Górne to gmina wiejska położona w północno-zachodniej części województwa podkarpackiego, w powiecie mieleckim. Od północy sąsiaduje z gminą Czermin, od wschodu z gminą Mielec, od południa z gminą Radomyśl Wielki (wszystkie z powiatu mieleckiego), natomiast od zachodu i południa z gminami Szczucin i Radgoszcz (z powiatu dąbrowskiego w województwie małopolskim).

Gmina zajmuje powierzchnię 87 km², co stanowi 9,9% powierzchni powiatu, a w jej skład wchodzi 13 sołectw: Grzybów, Izbiska, Jamy, Kawęczyn, Kosówka, Piątkowiec, Przebendów, Wadowice Dolne, Wadowice Górne, Wampierzów, Wierzchowiny, Wola Wadowska i Zabrze.

Gmina leży na Płaskowyżu Tarnowskim w makroregionie Kotliny Sandomierskiej. Jej powierzchnia stanowi lekko falistą wysoczyznę ograniczoną ze wszystkich stron dolinami rzek obecnych i dawnych. Powierzchnia Płaskowyżu Tarnowskiego utrzymuje się na wysokości 240-250 m n.p.m., a różnice wysokości względnych osiągają maksymalną wartość do 80 m. Lasy zajmują ponad 1/10 powierzchni gminy i stanowią pozostałość Puszczy Radomyskiej. Występują w dwóch oddzielnych kompleksach leśnych: we wschodniej części gminy znajduje się kompleks lasów w miejscowości Piątkowiec i Grzybów, a w południowo zachodniej części gminy kompleks lasów w miejscowości Jamy i częściowo Wola Wadowska.

Przez północno-zachodnią część gminy przepływa rzeka Breń należąca do większych dopływów ujściowego odcinka Wisłoki. Do Brnia wpada rzeka Jamnica, do której z kolei uchodzi Zgórski Potok. Na terenie sołectwa Jamy znajdują się stawy rybne.

Gmina posiada zasoby przyrodnicze o dużej wartości. Najważniejszymi obszarami o wysokich walorach przyrodniczych są jej tereny południowo-zachodnie obejmujące kompleks leśny, w którym występuje zespół grądu oraz sosnowo-dębowy bór mieszany, a także tereny wschodnie obejmujące kompleks leśny w rejonie Wadowic, gdzie występują różne gatunki roślin chronionych. Ochroną prawną objęte są trzy pomniki przyrody: lipa drobnolistna w Wampierzowie, dąb szypułkowy w Woli Wadowskiej oraz dąb szypułkowy w Kosówce.

Historia Wadowic Górnych sięga początków XIII wieku. Pod koniec XIV i w XV wieku prawdopodobnie powstały wsie, które obecnie wchodzą w skład gminy. Tereny te należały do rodzin: Tarnowskich, Mieleckich, Lubomirskich, Ossolińskich i Tarło. W latach 1578-1581 obszar dzisiejszej gminy Wadowice Górne należał do powiatu sandomierskiego, podobnie było w 1629 i 1662 roku. W wyniku pierwszego rozbioru Polski w 1772 roku Wadowice Górne weszły w skład monarchii austriackiej i utworzonego Królestwa Galicji i Lodomerii. Po wkroczeniu wojsk austriackich w 1772 roku ludność rolnicza masowo uciekała z tutejszych terenów w obawie przed wcieleniem do wojska, a w czasie kampanii włoskiej wielu chłopów-rekrutów dostało się do francuskiej niewoli i zasiliło w 1797 roku powstające we Włoszech Legiony Polskie.

W 1831 i 1836 roku mieszkańcom ziemi wadowickiej przyszło się zmierzyć z epidemią cholery zawleczoną przez wojska rosyjskie tłumiące powstanie listopadowe. W 1846 roku rejon Wadowic Górnych i Dolnych został ogarnięty silnymi ruchami chłopskimi; chłopi napadali na dwory i kościoły mordując właścicieli, dzierżawców, ekonomów i ich rodziny, rabowali mienie i plądrowali budynki, a także odmawiali pracy na dworskich polach, co w efekcie doprowadziło do klęski głodu i kolejnej epidemii cholery w 1847 roku i jeszcze jednej w 1873 roku, po której pozostały cmentarze w Wadowicach Górnych i Izbiskach-Zapolu.

W okresie I wojny światowej tereny gminy były polem zaciętej walki od września 1914 roku do końca roku następnego. Na ziemi wadowickiej ścierały się wojska rosyjskie, austro-węgierskie i niemieckie. Po wyparciu Rosjan z Galicji w roku 1915 władze austriackie zawiesiły swobody autonomiczne i rozwiązały samorządowe organy gminne. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości i uchwaleniu konstytucji marcowej w 1921 roku, dokonano nowego podziału administracyjnego, w efekcie którego powiat mielecki włączony został do województwa krakowskiego.

Podczas II wojny światowej na terenie gminy działały struktury konspiracyjne Związku Walki Młodych-Armii Krajowej. W Wadowicach istniał punkt kontaktowy obwodu AK Mielec oraz rusznikarnia, gdzie produkowano granaty, dokonywano akcji sabotażowych. W 1943 roku na terenie gminy działały oddziały Batalionów Chłopskich. Wskutek działań wojennych w 1943 i 1944 roku mieszkańcy gminy zostali na pół roku wysiedleni. W dniach 7-8 sierpnia 1944 roku, w ramach tzw. „operacji lwowsko-sandomierskiej”, gmina Wadowice Górne

została wyzwolona spod okupacji niemieckiej. Straty były jednak ogromne; wieś Wadowice Górne została zniszczona pociskami z „Katiusz” w 80%, Piątkowiec i Wierzchowiny w 100%, równie wielkim zniszczeniom uległy pozostałe miejscowości. W latach 1945-1949 w gminie Wadowice Górne odbudowano 579 zagród, a liczba jej ludności w 1947 roku wynosiła 6.508 osób.

Wskutek tragicznego przebiegu II wojny światowej, na terenie gminy Wadowice Górne zachowało się bardzo niewiele zabytkowych obiektów. Wszystkie ocalałe mają charakter sakralny i są to: neogotycki kościół pw. Św. Anny w Wadowicach Górnych z 1913 roku, zespół kościoła parafialnego pw. Św. Franciszka z Asyżu w Wadowicach Dolnych z 1911 roku, kościół parafialny pw. Św. Augustyna w Jamach o XVII-wiecznym rodowodzie.

Inne pamiątki przeszłości pozostały jedynie w dokumentacji zdjęciowej. Są to m.in.: dwór „Przybysz” w Jamach z 2. połowy XVIII wieku, ostatecznie rozebrany w 1955 roku; barokowy dwór w Wadowicach zbudowany w 1669 roku przez Zygmunta Tarłę, starostę pilzneńskiego, w czasie działań wojennych został całkowicie zniszczony, a następnie rozebrany; drewniany kościół pw. Św. Apolonii w Wadowicach Dolnych, niegdyś kaplica dworska (prawdopodobnie z 1712 roku), w 1944 roku częściowo spłonął wskutek działań wojennych, a następnie został rozebrany, a także drewniana kaplica wzniesiona w 1857 roku na cmentarzu w Wadowicach Górnych, zniszczona przez działania wojenne w 1944 roku. Nie zachowały się także dwory w Kosówce i Wierzchowinach, uszkodzone w czasie wojny i ostatecznie rozebrane przez miejscową ludność po jej zakończeniu.

Obecnie obiektami dokumentującymi historię gminy są pomniki i tablice pamiątkowe. W wykazie miejsc pamięci narodowej znajdują się: Pomnik Oficerów Armii Krajowej w Jamach; Tablica pamięci poległych i pomordowanych w walce z najeźdźcą hitlerowskim w Izbiskach; Pomnik w Hołdzie Poległym za Ojczyznę 1939-1945 w Wierzchowinach; Tablica poświęcona pamięci gen. pil. Stanisława Stachonia – dowódcy Armii Pomorze w Woli Wadowskiej; Pamiątkowa tablica w Wadowicach Dolnych na cześć ks. Józefa Początko – patrioty, męczennika za wiarę i ojczyznę.

2. INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA I KOMUNIKACYJNA

Przez obszar gminy Wadowice Górne przebiegają drogi: krajowa nr 73 Wiśniówka – Kielce – Busko Zdrój – Szczucin – Tarnów – Pilzno – Jasło i wojewódzka nr 984 Lisia Góra – Radomyśl Wielki – Mielec.

System komunikacyjny gminy uzupełniają sieci dróg powiatowych (o łącznej długości 53,9 km) oraz dróg gminnych (o łącznej długości 58,4 km). W ciągu dróg gminnych znajdują się 3 mosty: w Izbiskach, Kosówce i Wadowicach Dolnych. Centrum wsi Wadowice Górne położone jest ok. 12 km na zachód od Mielca oraz ok. 40 km na północny-wschód od Tarnowa.

Usługi komunikacyjne na terenie gminy świadczy firma Arriva Sp. z o.o. z Mielca. Dobre połączenia komunikacyjne mają mieszkańcy Wadowic Górnych i Dolnych oraz Piątkowca, natomiast z trudnościami komunikacyjnymi borykają się mieszkańcy miejscowości: Kawęczyn, Wampierzów, Przebendów, Zabrze, Kosówka, Wierzchowiny, Wola Wadowska, Jamy, Izbiska i Grzybów.

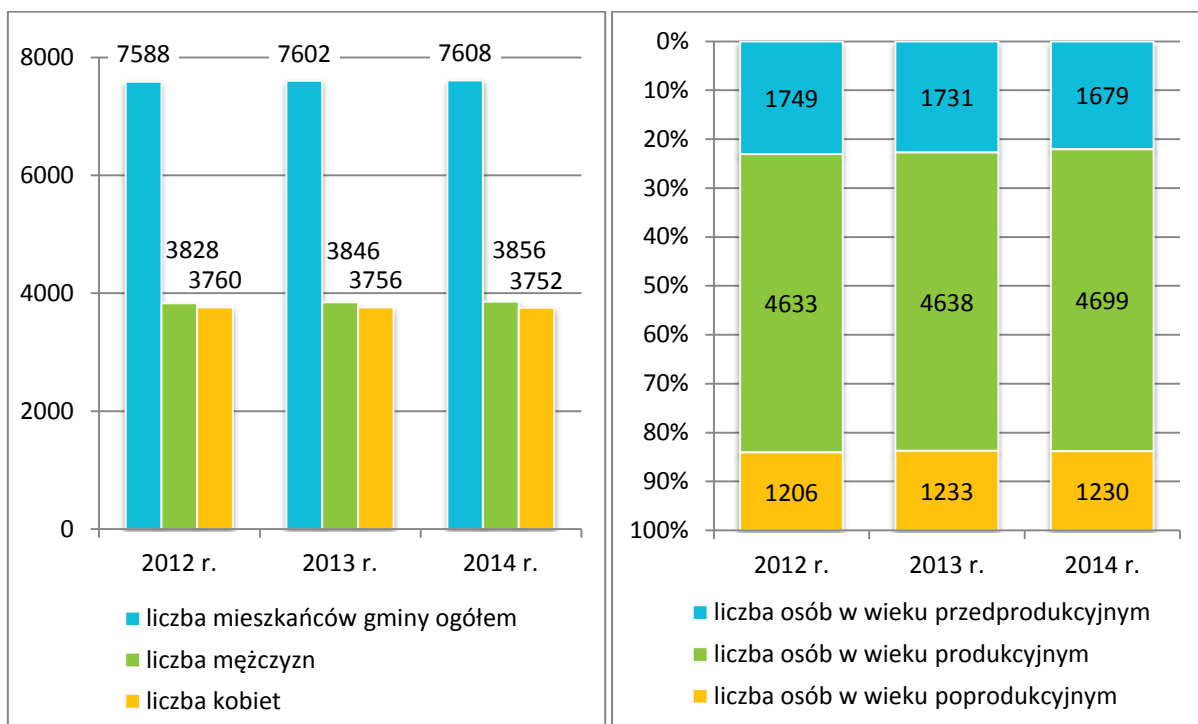
3. STRUKTURA DEMOGRAFICZNA I ZASOBY MIESZKANIOWE

W latach 2012-2014 liczba ludności gminy Wadowice Górne utrzymywała się na zbliżonym poziomie (7.588 w 2012 r., 7.602 w 2013 r., 7.608 w 2014 r.). Na koniec kolejnych lat większość wśród ogółu mieszkańców gminy stanowili mężczyźni (50,4% w 2012 r., 50,6% w 2013 r. i 50,7% w 2014 r.).

Na koniec 2014 roku średnia gęstość zaludnienia w gminie wynosiła 87 osób na 1 km² i była niższa od średniej dla powiatu mieleckiego, która wynosiła 155 osób na 1 km².

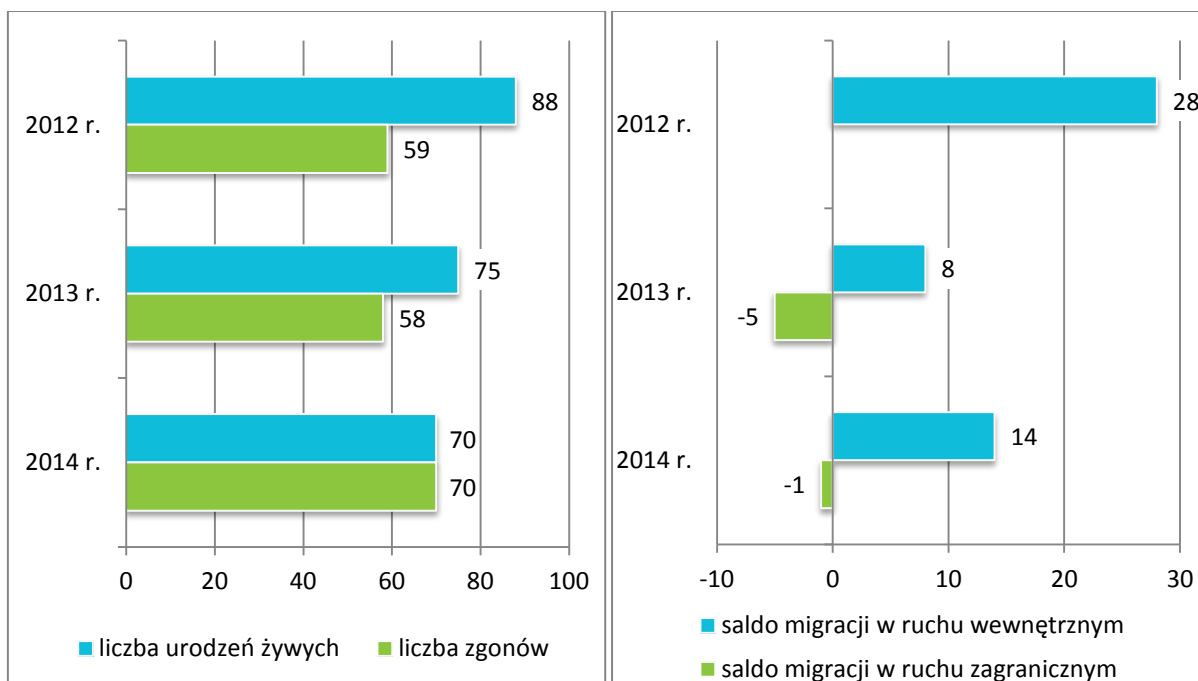
W analizowanym okresie zmniejszała się liczba dzieci i młodzieży, zwiększała osób w wieku produkcyjnym, natomiast liczba osób starszych w latach 2013-2014 była wyższa niż w 2012 roku. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawiają poniższe wykresy.

Wykresy 1-2. Ludność gminy oraz jej struktura wiekowa w latach 2012-2014

Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny.

Wykresy 3-4. Ruch naturalny i saldo migracji ludności gminy w latach 2012-2014

Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny.

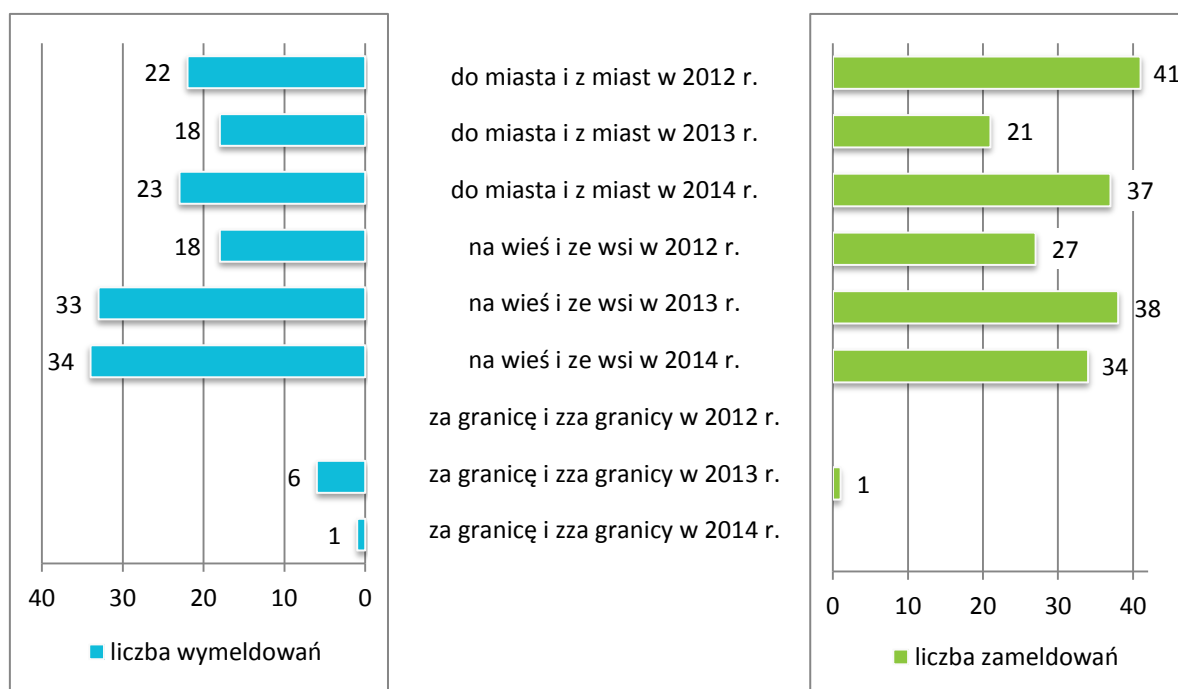
Niewielki wzrost liczby mieszkańców gminy był efektem dodatniego w latach 2012-2013 przyrostu naturalnego (+29 w 2012 r., +17 w 2013 r.) oraz korzystnego salda migracji odbywającej się głównie w ruchu wewnętrznym (+28 w 2012 r. , +3 w 2013 r. i +13 w 2014 r.).

Mieszkańcy gminy opuszczający jej teren kierowali się w większości na inne obszary wiejskie, przy czym niewiele mniejszą grupę stanowili ci, którzy postanowili wyemigrować do jednostek miejskich.

Miasta oraz inne obszary wiejskie były wcześniejszym miejscem zamieszkania dla zdecydowanej większości osób, które postanowiły się osiedlić w gminie. Niewielkie znaczenie miał ruch migracyjny odbywający się za granicę i z za granicy.

Dane szczegółowe na temat ruchu migracyjnego ludności gminy według typu i kierunku migracji przedstawia poniższy wykres.

Wykres 5. Ruch migracyjny ludności gminy w latach 2012-2014 według typu i kierunku migracji

Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny.

Analizując sytuację demograficzną w gminie, należy podkreślić, iż przyjęty do badania trzyletni okres jest zbyt krótki, aby jednoznacznie zdefiniować charakter zachodzących zmian. Uwagę zwraca jednak malejący udział w populacji gminy dzieci i młodzieży oraz rosnący odsetek osób będących w wieku produkcyjnym i starszych. Przypuszczać należy, że gmina nie uniknie problemu związanego z postępującym procesem starzenia się społeczności lokalnej, co w niedługiej perspektywie będzie m.in. wymagało dostosowania w szerszym zakresie niż dotychczas wachlarza usług społecznych do potrzeb seniorów.

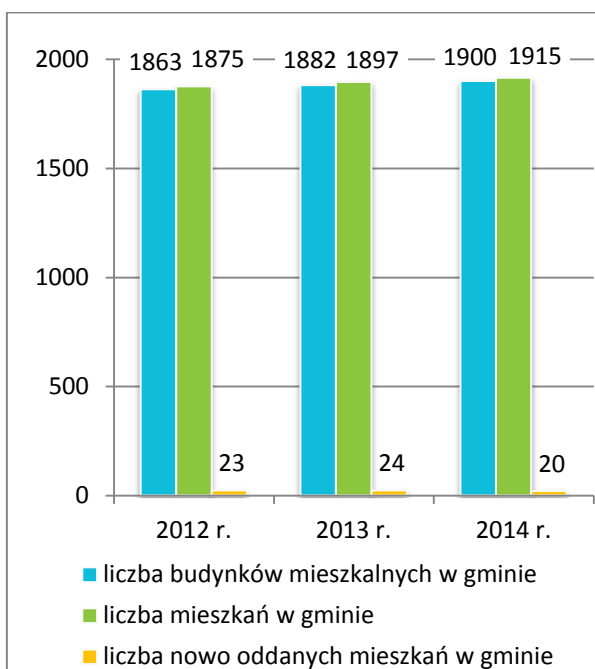
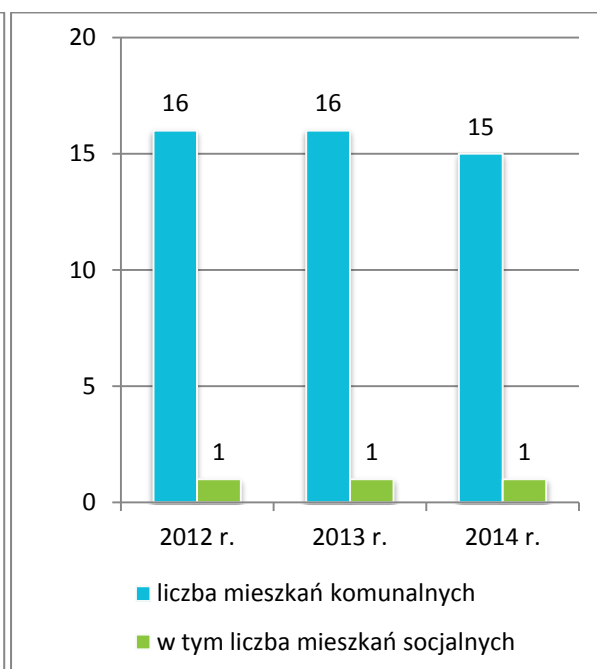
Sytuacja demograficzna w gminie jest jednym z uwarunkowań lokalnej polityki mieszkaniowej. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w latach 2012-2014 liczba mieszkań w gminie Wadowice Górne zwiększała się z roku na rok (z 1.875 w 2012 r. do 1.916 w 2014 r.). Z kolei z danych Urzędu Gminy w Wadowicach Górnych wynika, że w latach 2012-2014 liczba mieszkań będących w zasobach gminy pozostawała na zbliżonym poziomie (po 16 w latach 2012-2013, 15 w 2014 r.). Wśród nich było tylko 1 mieszkanie socjalne.

W każdym roku składano 1 wnioski o mieszkanie komunalne z zasobów gminy, nikt natomiast nie oczekiwał na mieszkanie socjalne. W 2013 roku 3 osoby otrzymały wyrok eksmisyjny bez wskazania lokalu socjalnego, a rok później 2 osoby.

W latach 2012-2013 łączna powierzchnia użytkowa mieszkań będących w zasobach gminy wynosiła 906 m², a w 2014 roku 847 m². Przeciętna powierzchnia 1 mieszkania była na zbliżonym poziomie (56,63 m² w latach 2012-2013 i 56,47 m² w 2014 r.), podobnie jak przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania przypadająca na 1 mieszkańca (24,86 m² w latach 2012-2013 i 24,20 m² w 2014 r.).

W analizowanym okresie liczba nowo oddanych mieszkań w gminie oscylowała w granicach 20-24 na rok (23 w 2012 r., 24 w 2013 r., 20 w 2014 r.). Łączna liczba dostępnych w nich izb oraz powierzchnia użytkowa wyniosła odpowiednio 141 i 3.076 m² w 2012 roku, 144 i 3.117 m² w 2013 roku oraz 110 i 2.669 m² w 2014 roku. Wśród nowo oddanych mieszkań w gminie nie było mieszkań poszerzających zasoby gminy.

Dane szczegółowe na temat zasobów mieszkaniowych w gminie przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 6. Zasoby mieszkaniowe w gminie w latach 2012-2014**Wykres 7. Mieszkania pozostające w zasobach gminy w latach 2012-2014**

Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny oraz Urząd Gminy w Wadowicach Górnych.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego na koniec 2014 roku większość mieszkań w gminie była wyposażona w instalacje techniczno-sanitarne w postaci wodociągu, ustępu spłukiwanego, łazienki i centralnego ogrzewania. Do sieci wodociągowej podłączonych było 95,3% mieszkań. Ustęp spłukiwany i łazienkę posiadało odpowiednio 85 i 82,5% mieszkań, a do centralnego ogrzewania dostęp miało 62,5% mieszkań. Natomiast podłączenie do gazu sieciowego miało 34,7% mieszkań.

Mieszkańcy gminy, którzy z uwagi na trudną sytuację materialną nie byli w stanie pokryć kosztów związanych z utrzymaniem mieszkania, otrzymywali, po spełnieniu określonych warunków, dodatki mieszkaniowe. Jest to świadczenie pieniężne udzielane w ramach zadań własnych gminy i realizowane przez Urząd Gminy w Wadowicach Górnych. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1. Dodatki mieszkaniowe przyznane w gminie w latach 2012-2014

	2012 r.	2013 r.	2014 r.
liczba gospodarstw, którym przyznano dodatki mieszkaniowe	1	2	2
liczba przyznanych dodatków mieszkaniowych	12	11	21
wartość przyznanych dodatków mieszkaniowych (w zł)	1.743	1.561	2.142

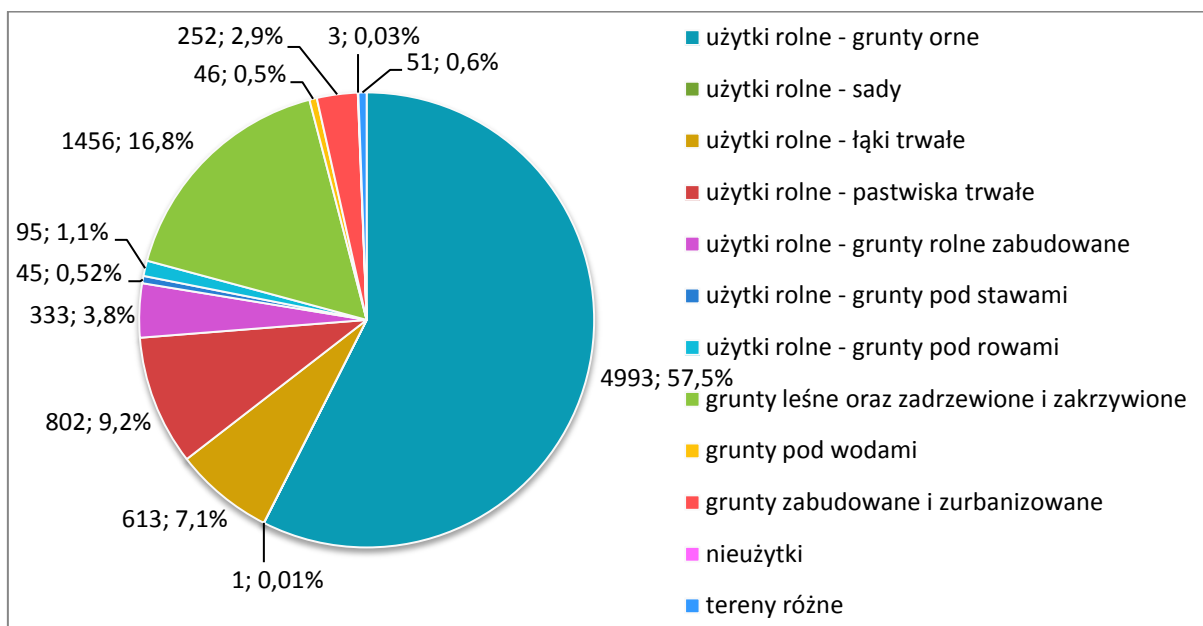
Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny i Urząd Gminy w Wadowicach Górnych.

W latach 2012-2014 liczba gospodarstw domowych, którym przyznano dodatki mieszkaniowe, była niewielka (1 w 2012 r., po 2 w latach 2013-2014), natomiast w 2014 roku, w porównaniu do lat poprzednich, wzrosła liczba przyznanych dodatków (12 w 2012 r., 11 w 2013 r., 21 w 2014 r.), podobnie jak wartość kwot wydatkowanych na ten cel (1.743 zł w 2012 r., 1.561 zł w 2013 r., 2.142 zł w 2014 r.).

Warto dodać, iż w 2014 roku w gminie nie wypłacono żadnego dodatku energetycznego. Ta forma pomocy udzielana jest osobom, którym przyznano dodatek mieszkaniowy oraz które są stroną umowy kompleksowej lub umowy sprzedaży energii elektrycznej zawartej z przedsiębiorstwem energetycznym i zamieszkują w miejscu dostarczania energii elektrycznej.

4. STRUKTURA GOSPODARCZA I SYTUACJA NA RYNKU PRACY

Wadowice Górne są gminą o charakterze rolniczym, mimo iż układ agrarny nie jest szczególnie korzystny, a to za sprawą zarówno słabej jakości gleb, jak i znacznego rozdrobnienia gospodarstw rolnych. Użytki rolne zajmują 79,2% powierzchni gminy; wśród nich 72,6% przypada na grunty orne, a 20,5% na łąki i pastwiska. Lasy oraz grunty zadrzewione i zakrzewione zajmują 16,8% powierzchni gminy. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 8. Użytki rolne, lasy i grunty leśne, pozostałe grunty i nieużytki (w ha) w gminie w 2014 roku

Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny.

Gleby występujące w gminie należą do III-VI klasy bonitacyjnej; wśród nich przeważają gleby klas IV i V. Na jej terenie wyróżnia się gleby: bielcowe, błotne i mady. Gleby bielcowe w większości odznaczają się niezbyt wysoką zawartością związków mineralnych, są kwaśne i bardzo kwaśne, gleby błotne wykorzystywane są głównie pod pastwiska, natomiast mady są mocno zawilgocone i w związku z tym trudne do uprawy. Niewielki procent stanowią dobre gleby organiczne – murszowo-mineralne i murszowate, które występują na terenie wsi Wampierzów, Jamy, Izbiska, Piątkowiec, Grzybów i Kawęczyn.

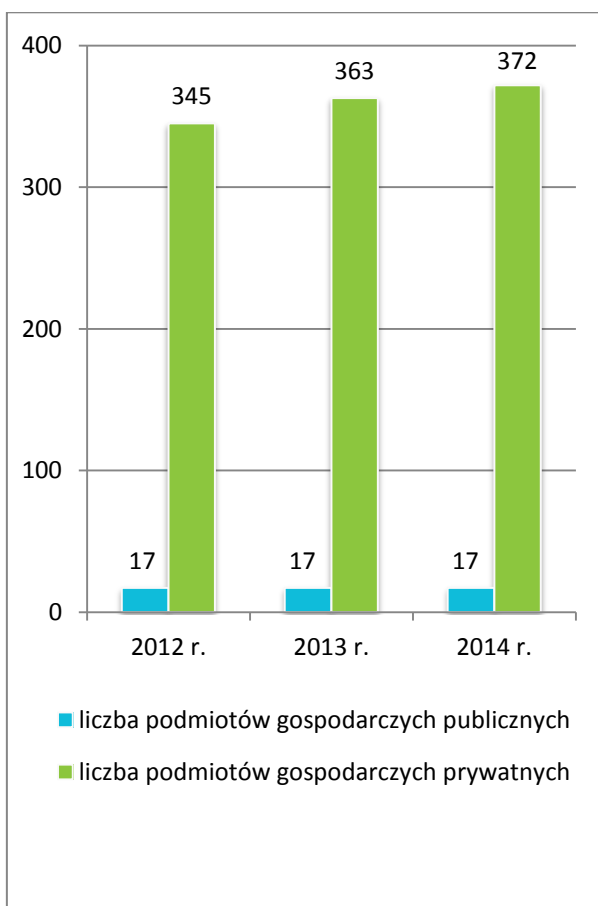
Według danych Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 roku w gminie funkcjonowało 1.268 gospodarstw rolnych, z czego 1.216 prowadziło działalność rolniczą. Wśród nich było 151 gospodarstw małych o powierzchni do 1 ha, 672 gospodarstwa o powierzchni od 1 do 5 ha, 296 gospodarstw o powierzchni od 5 do 10 ha, 58 gospodarstw o powierzchni od 10 do 15 ha oraz 39 gospodarstw o powierzchni 15 ha i więcej.

W strukturze upraw dominowały zboża (uprawą zbóż zajmowało się 929 gospodarstw rolnych spośród 967 trudniących się uprawą) i ziemniaki (570) oraz warzywa gruntowe (67). Podstawowy kierunek produkcji zwierzęcej stanowiła natomiast hodowla trzody chlewnej (zajmowało się nią 466 gospodarstw spośród 969 utrzymujących zwierzęta gospodarskie) i bydła (291). W gminie prowadzono także chów koni (81), a w większości gospodarstw (815) hodowano też drób, którego pogłowie liczyło łącznie: 27.248 sztuk.

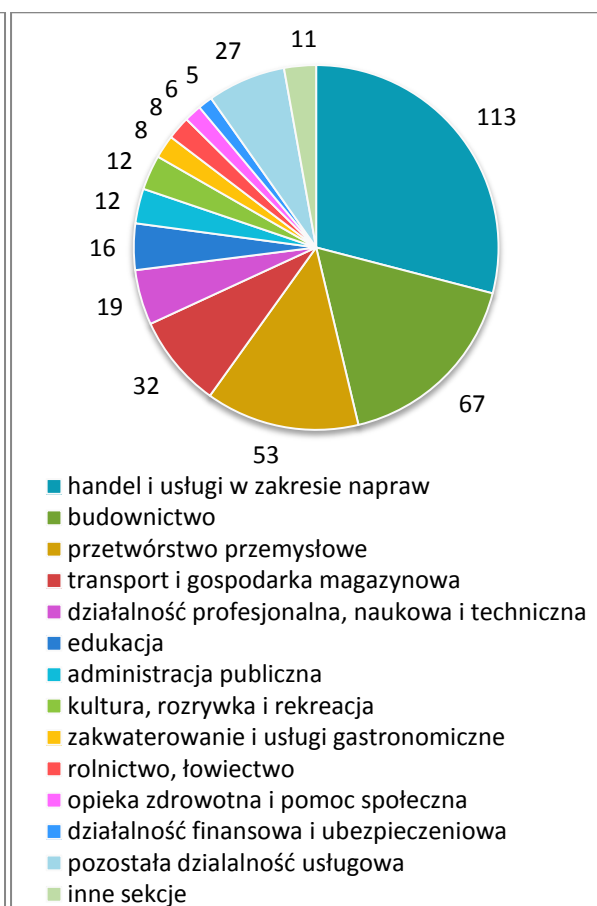
Choć gmina ma nadal charakter rolniczy, to w ostatnich latach, w związku ze spadkiem opłacalności produkcji rolnej, coraz częściej jej mieszkańcy podejmują działalność usługową, handlową i produkcyjną. W latach 2012-2014 liczba podmiotów gospodarczych funkcjonujących w gminie rosła z roku na rok (362 w 2012 r., 380 w 2013 r., 389 w 2014 r.). Zdecydowana większość z nich znajdowała się w rękach prywatnych (345 w 2012 r., 363 w 2013 r., 372 w 2014 r.). W analizowanym okresie zwiększyła się m.in. liczba podmiotów gospodarczych trudniących się przetwórstwem przemysłowym (z 46 w 2012 r. do 53 w 2014 r.) oraz działalnością profesjonalną, naukową i techniczną (z 14 w 2012 r. do 19 w 2014 r.).

W 2014 roku dominującym rodzajem działalności gospodarczej w gminie był handel i usługi w zakresie napraw (113 podmiotów). Znaczna liczba podmiotów trudniła się także budownictwem (67) i przetwórstwem przemysłowym (53 podmiotów). Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 9. Podmioty gospodarcze w gminie w latach 2012-2014

Wykres 10. Podmioty gospodarcze w gminie w poszczególnych sekcjach Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) w 2014 roku

Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny.

Do największych podmiotów gospodarczych funkcjonujących w gminie należą: producent wyrobów gumowych „Gumotiv” w Wadowicach Górnych, Zakłady mięsne Dobrowolscy Sp. z o. o. w Wadowicach Górnych oraz producent śrub „Stalmax” Sp. z o.o. w Piątkowcu.

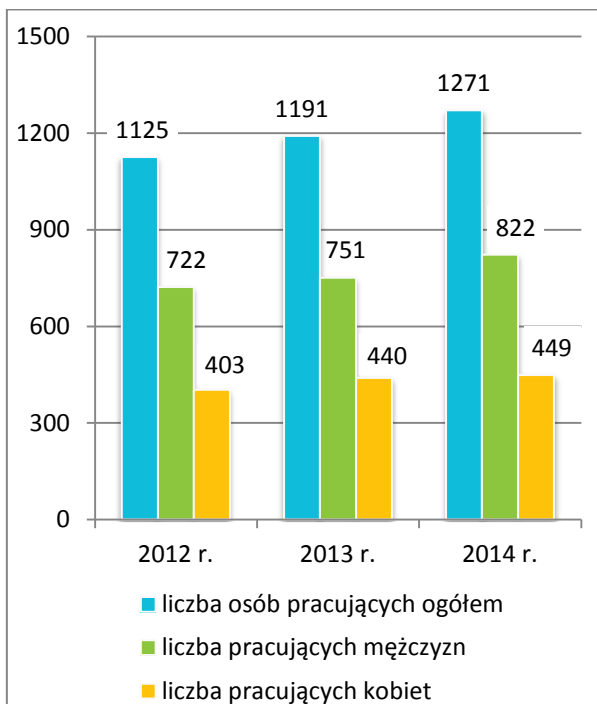
Sytuacja gospodarcza w gminie wpływa na kondycję lokalnego rynku pracy. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w latach 2012-2014 liczba posiadających zatrudnienie mieszkańców gminy Wadowice Górne zwiększała się z roku na roku (z 1.125 w 2012 r. do 1.271 w 2014 r.). Mimo iż dane te nie uwzględniają pełnej liczby osób zatrudnionych (nie obejmują osób pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w organizacjach, fundacjach i związkach, bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób), na uwagę zasługuje niski w tym gronie udział kobiet (35,8% w 2012 r., 36,9% w 2013 r., 35,3% w 2014 r.).

Z kolei z danych Powiatowego Urzędu Pracy w Mielcu wynika, że w analizowanym okresie liczba osób bezrobotnych w gminie zmniejszała się z roku na rok (421 w 2012 r., 374 w 2013 r., 356 w 2014 r.). Wśród osób pozostających bez pracy większość stanowiły kobiety (53,7% w 2012 r., 51,1% w 2013 r., 52,8% w 2014 r.).

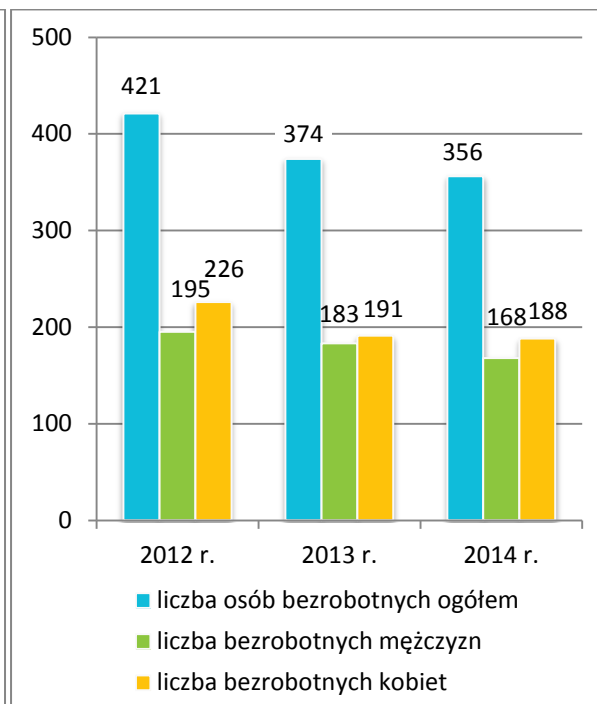
W latach 2012-2014 udział osób bezrobotnych w ogóle mieszkańców gminy będących w wieku produkcyjnym zmniejszał się z roku na rok. W 2012 roku wyniósł on 9,1%, rok później był na poziomie 8,1%, a w 2014 roku spadł do 7,6%. Wpływ na spadek liczby osób pozostających bez pracy w gminie w 2014 roku mogło mieć wprowadzenie profilowania osób pozostających bez pracy w zależności od gotowości do podjęcia zatrudnienia. Z tego powodu wiele osób, które dotychczas rejestrowały się w Urzędzie Pracy tylko po to, by podlegać ubezpieczeniu zdrowotnemu, straciło status osoby bezrobotnej.

Dane szczegółowe na temat pracujących i bezrobotnych mieszkańców gminy przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 11. Mieszkańcy gminy posiadający zatrudnienie w latach 2012-2014*

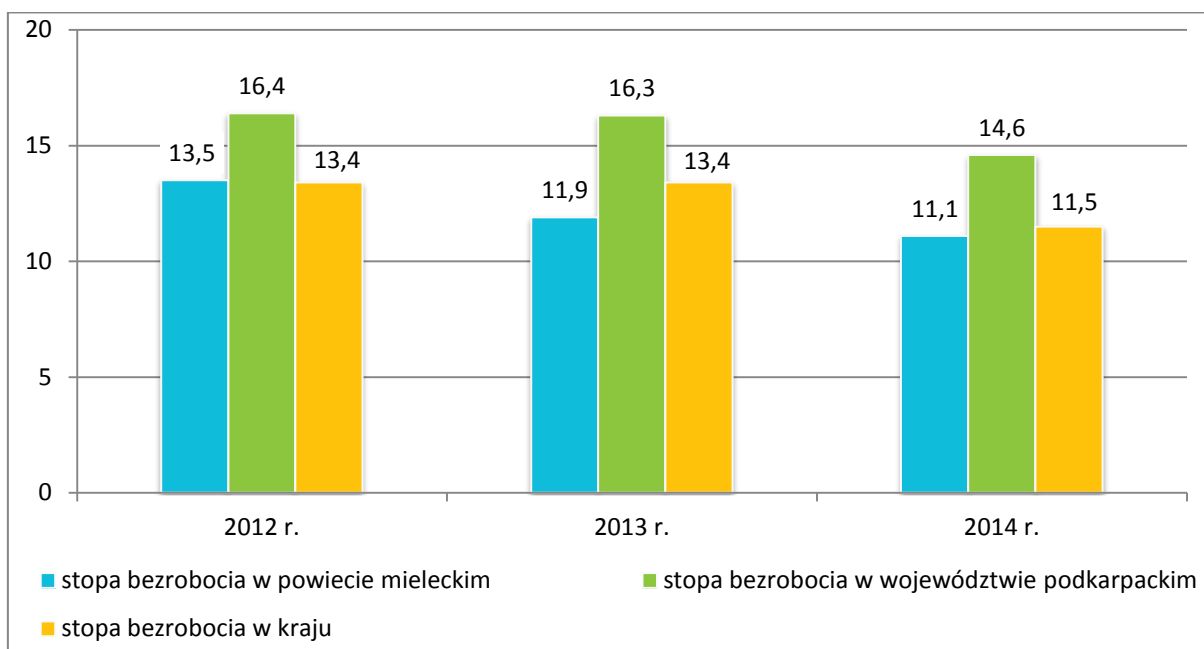
Wykres 12. Bezrobotni w gminie według płci w latach 2012-2014

*bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w organizacjach, fundacjach i związkach, bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób.

Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny i Powiatowy Urząd Pracy w Mielcu.

W 2012 roku stopa bezrobocia w powiecie mieleckim była niższa niż w województwie podkarpackim i nieznacznie wyższa niż w kraju. Z kolei w latach 2013-2014 stopa bezrobocia w powiecie znacznie spadła i była niższa zarówno od stopy w województwie, jaki i kraju. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 13. Stopa bezrobocia w powiecie mieleckim, w województwie podkarpackim i w kraju w latach 2012-2014 (w %)

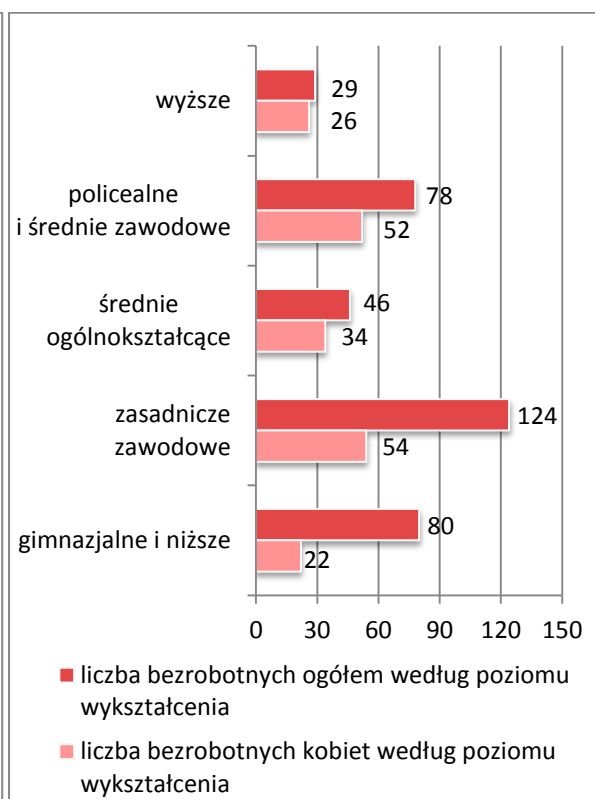
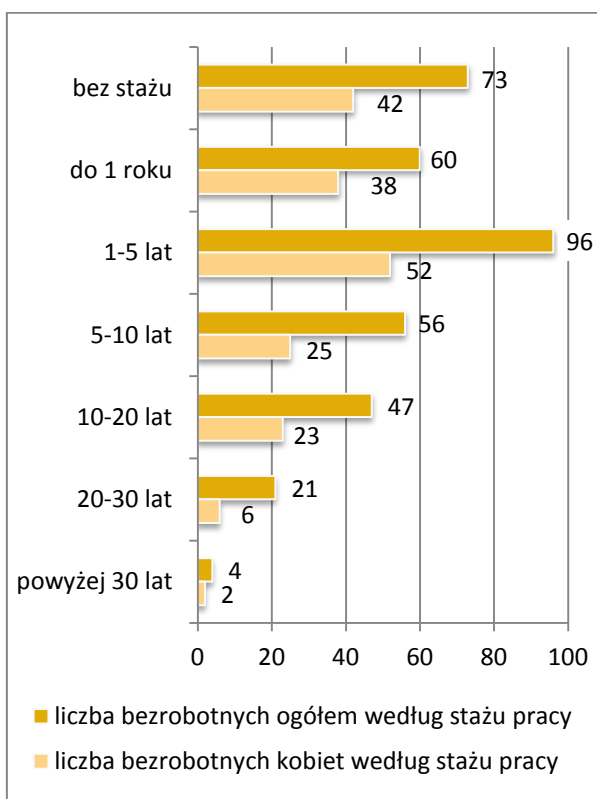
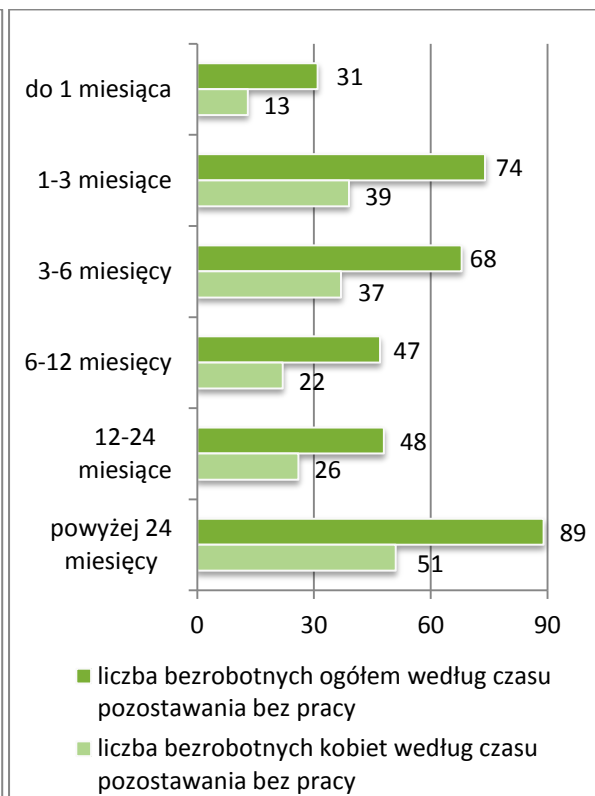
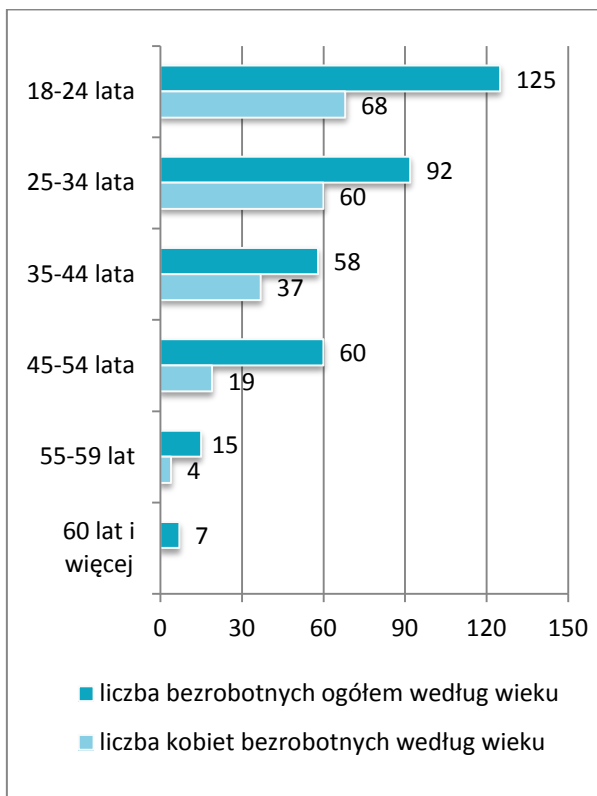
Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny.

Na koniec 2014 roku wśród bezrobotnych w gminie największe grupy stanowiły osoby młode w wieku 18-24 lata (125 osób) i 25-34 lata (92 osoby), osoby pozostające bez zatrudnienia długotrwale, tj. 12 miesięcy i więcej (w sumie 137 osób), od 1 do 3 miesięcy (74 osoby) oraz od 3 do 6 miesięcy (68 osób), osoby ze stażem pracy od roku do 5 lat (96 osób) oraz bez stażu pracy (73 osoby), a także osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (124 osoby), gimnazjalnym i niższym (80 osób) oraz policealnym i średnim zawodowym (68 osób).

Największy odsetek kobiet wśród bezrobotnych odnotowano w gronie osób w wieku 25-34 lata (65,2%) i 35-44 lata (63,8%), pozostających bez pracy długotrwale, 12 miesięcy i więcej (56,2%) oraz od 3 do 6 miesięcy (54,4%), ze stażem pracy do 1 roku (63,3%) i bez stażu (57,5%), a także osób z wykształceniem wyższym (89,7%) i średnim ogólnokształcącym (73,9%).

Dane szczegółowe uwzględniające podział bezrobotnych w gminie według wieku, czasu pozostawania bez pracy, stażu pracy i poziomu wykształcenia przedstawiają poniższe wykresy.

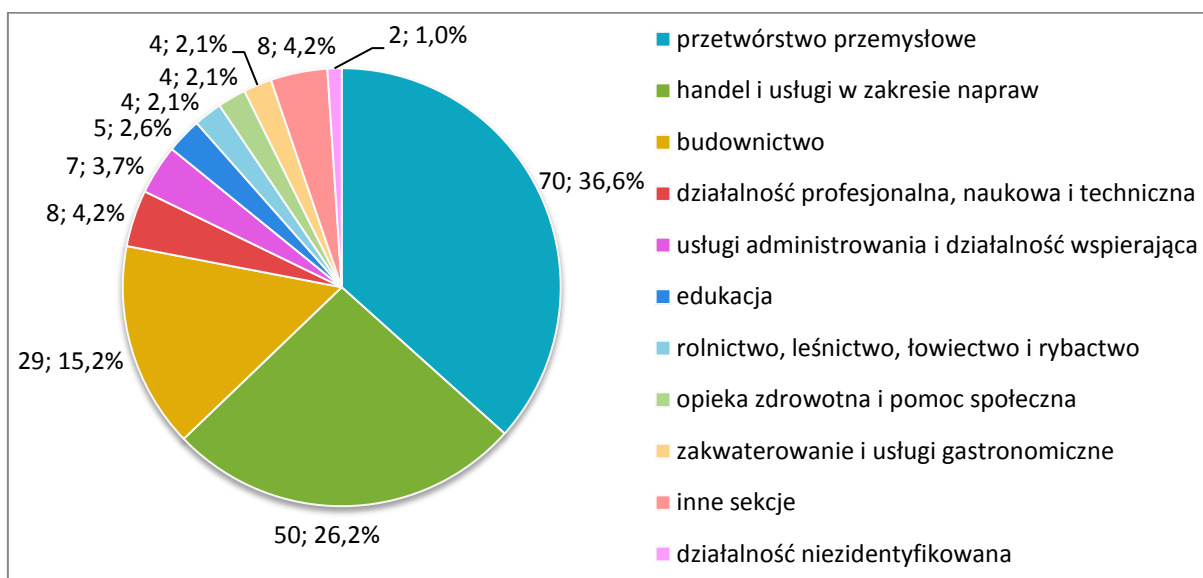
Wykresy 14-17. Bezrobotni w gminie na koniec 2014 roku według wieku, czasu pozostawania bez pracy, stażu pracy i poziomu wykształcenia

Źródło danych: Powiatowy Urząd Pracy w Mielcu.

W 2014 roku wśród bezrobotnych w gminie największe grupy stanowiły osoby, dla których ostatnimi miejscami pracy były podmioty gospodarcze zajmujące się przetwórstwem przemysłowym (70), handlem hurtowym i detalicznym oraz usługami w zakresie napraw (50) oraz budownictwem (29). Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 18. Bezrobotni w gminie w 2014 roku według rodzaju działalności ostatniego miejsca pracy

Źródło danych: Powiatowy Urząd Pracy w Mielcu.

W analizowanym roku liczba zgłoszonych w gminie wolnych miejsc pracy wyniosła 19, przy czym na koniec roku tylko 2 były dostępne. Najwięcej wolnych miejsc pracy oferowali pracodawcy zajmujący się przetwórstwem przemysłowym (11).

Analizując sytuację gospodarczą gminy, można zauważyć, iż powoli zmienia się jej charakter z rolniczego na rolniczo-produkcyjny i usługowy, co jest następstwem niskich dochodów generowanych przez gospodarstwa rolnicze i konieczności poszukiwania innych źródeł utrzymania przez mieszkańców gminy. Na terenie Wadowic Górnych działa kilka większych przedsiębiorstw, przybywa także zakładów rzemieślniczych i firm usługowych, które łagodzą nieco skutki ograniczenia zatrudnienia w Mielcu. Na uwagę zasługuje również współdziałanie samorządu gminy (obok samorządów gmin Mielec i Radomyśl Wielki) w powołaniu Spółdzielni Socjalnej „Razem” w Podleszanach (Podleszany 414, 39-300 Mielec), która jest przykładem „dobrej praktyki” w tworzeniu chronionego rynku pracy dla osób wykluczonych i marginalizowanych.

Z analiz wynika, iż mimo coraz bardziej korzystnych wskaźników bezrobocia rejestrowanego w gminie, brak zatrudnienia jest jednym z głównych powodów korzystania ze świadczeń pomocy społecznej na jej terenie. W szczególnie trudnej sytuacji znajdują się ludzie młodzi, dla których brak pracy jest przesłanką do degradacji ekonomicznej, społecznej i osobowościowej.

Z uwagi na to, że na terenie gminy znaczącą większość stanowią małe firmy, istotnym dla utrzymania i rozwoju lokalnego rynku pracy jest wspieranie ich potencjału, np. poprzez pomoc w dostępie do nowoczesnych technologii i innowacyjnych rozwiązań biznesowych. Warty rozważenia jest także udzielenie wsparcia gospodarstwom prowadzącym produkcję rolniczą, np. poprzez pomoc w stworzeniu grup producenckich.

Rozważając położenie mieszkańców gminy pozostających bez zatrudnienia należy zwrócić uwagę na potrzebę zwiększania kompetencji, kwalifikacji i mobilności osób bezrobotnych, tak aby skuteczniej i trafniej odpowiadały na zapotrzebowanie regionalnego rynku pracy. Bardzo ważne jest wsparcie ludzi młodych, umożliwienie im podjęcia pierwszej pracy i zdobycia doświadczenia zawodowego. Dla zwiększenia liczby osób zaktywizowanych istotne jest także podejmowanie inicjatyw przy wykorzystaniu środków unijnych. Szczególnej uwagi wymaga także sytuacja kobiet na rynku pracy, których udział w ogóle mieszkańców gminy posiadających zatrudnienie jest rażąco niski.

5. EDUKACJA I WYCHOWANIE

W roku szkolnym 2014/2015 w gminie Wadowice Górne funkcjonowało 1 przedszkole i 6 oddziałów przedszkolnych, 7 szkół podstawowych i 1 gimnazjum. Na jej terenie nie ma żłobka, co powoduje, że nie są zaspokajane potrzeby w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3., a także szkoły ponadgimnazjalnej, w związku z czym młodzież najczęściej kontynuuje naukę w Mielcu, Radomyślu Wielkim i Rzemieniu, gdzie znajdują się szkoły zawodowe, technika i licea. Dane szczegółowe na temat placówek oświatowych działających w gminie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 2. Placówki oświatowe w gminie w roku szkolnym 2014/2015

lp.	nazwa placówki	adres placówki
1.	Zespół Szkolno-Przedszkolny w Wadowicach Górnych	Wadowice Górne 111, 39-308 Wadowice Górne
2.	Szkoła Podstawowa im. Ks. J. Początki w Wadowicach Dolnych	Wadowice Dolne 65, 39-308 Wadowice Górne
3.	Szkoła Podstawowa w Wampierzowie	Wampierzów 81, 39-308 Wadowice Górne
4.	Szkoła Podstawowa im. Gen. B. Stachonia w Woli Wadowskiej	Wola Wadowska 44, 39-308 Wadowice Górne
5.	Szkoła Podstawowa w Jamach	Jamy 81, 39-308 Wadowice Górne
6.	Szkoła Podstawowa w Izbiskach	Izbiska 71, 39-308 Wadowice Górne
7.	Szkoła Podstawowa w Zabrnium	Zabrze 85, 39-308 Wadowice Górne
8.	Publiczne Gimnazjum im. L. Deptuły w Wadowicach Górnych	Wadowice Górne 133e, 39-308 Wadowice Górne

Źródło danych: Urząd Gminy w Wadowicach Górnych.

W analizowanym roku szkolnym do przedszkola i oddziałów przedszkolnych uczęszczało łącznie 194 dzieci (w tym 66 dzieci do przedszkola), w szkołach podstawowych naukę pobierało w sumie 498 uczniów, a w gimnazjum 269 uczniów. W placówkach oświatowych w gminie zatrudnionych było łącznie 110 nauczycieli, z czego 4 w przedszkolu, 82 w szkołach podstawowych i w oddziałach przedszkolnych przy nich funkcjonujących oraz 24 w gimnazjum.

Wszystkie placówki oświatowe w gminie są wyremontowane i w miarę dobrze wyposażone. Problemem niektórych szkół jest brak sal gimnastycznych i boisk przyszkolnych. Każda placówka posiada świetlicę i stołówkę szkolną, w której uczniowie otrzymują gorący posiłek dowożony z kuchni znajdującej się w Gimnazjum w Wadowicach Górnych. W tej ostatniej placówce znajduje się również świetlica wiejska.

Placówki oświatowe w gminie organizują zajęcia pozalekcyjne oraz uczestniczą w projektach i programach mających na celu rozwijanie zainteresowań i umiejętności uczniów, wyrównywanie ich szans edukacyjnych, doskonalenie nauczycieli. I tak np. w Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Wadowicach Górnych realizowane były projekty pn. „Nowa jakość doskonalenia – wsparcie rozwoju szkół w powiecie mieleckim” i „Szkoła współpracy – rodzice i uczniowie kapitałem społecznym nowoczesnej szkoły”. Pierwszy z nich był realizowany przez Centrum Kształcenia Praktycznego i Doskonalenia Nauczycieli w Mielcu przy dofinansowaniu ze środków unijnych i miał na celu ulepszenie procesu doskonalenia

zawodowego nauczycieli. Drugi natomiast był projektem systemowym Ministerstwa Edukacji Narodowej skierowanym do uczniów, rodziców, nauczycieli, dyrektorów szkół, ale także do tzw. „otoczenia szkoły” – pracowników jednostek samorządu terytorialnego oraz organizacji pozarządowych i polegał na zacieśnianiu współpracy wszystkich środowisk zainteresowanych poziomem edukacji i wychowania. Z kolei w Publicznym Gimnazjum w Wadowicach Górnych prowadzono np. naukę metodą projektów; w 2014 roku realizowane były m.in. projekty edukacyjne „Dzień samorządności” i „Oficjalne i nieoficjalne nazwy miejscowe”.

Placówki oświatowe realizują również programy profilaktyczne mające na celu uwrażliwianie środowiska szkolnego i społecznego na problemy związane z uzależnieniami, bezpieczeństwem, agresją i przemocą oraz promowanie zdrowego stylu życia. Dla przykładu uczniowie Gimnazjum w Wadowicach Górnych uczestniczyli w programie profilaktycznym pn. „Dopalacze zniszczyły mi życie”, a uczniowie Szkoły Podstawowej w Woli Wadowskiej wzięli udział w akcji „Śniadanie daje moc”.

Placówki oświatowe angażują się także w akcje społeczne, zarówno o charakterze globalnym, jak i lokalnym. I tak np. uczniowie Szkół Podstawowych w Wadowicach Dolnych i Zabrnium uczestniczyli w akcji „Góra Grosza”, w Szkole Podstawowej w Wampierzowie zorganizowano świąteczny kiermasz, na którym uczniowie sprzedawali ręcznie wykonane kartki świąteczne i choinki, z którego dochód przekazano na Podkarpackie Hospicjum dla Dzieci. Akcję pomocy Hospicjum (pn. „Mikołajkowa pomoc”) zorganizowano także w Szkole Podstawowej w Zabrnium, natomiast Szkoła Podstawowa w Izbiskach uczestniczyła w projekcie pod patronatem UNICEF pn. „Wszystkie kolory świata”, w ramach którego zbierano fundusze na szczepionki dla dzieci z Sudanu Południowego.

6. ŻYCIE KULTURALNE I INFRASTRUKTURA SPORTOWO-REKREACYJNA

Głównymi instytucjami prowadzącymi działalność kulturalną w gminie Wadowice Górne są Samorządowy Ośrodek Kultury i Rekreacji w Wadowicach Dolnych oraz Gminna Biblioteka Publiczna w Wadowicach Górnych. Ośrodek zajmuje się prowadzeniem wielokierunkowej działalności rozwijającej i zaspokajającej potrzeby mieszkańców gminy w zakresie kultury. Do jego zadań należy w szczególności ochrona tradycji kulturalnej i dziedzictwa kulturalnego gminy oraz zachęcanie jej mieszkańców do aktywnego udziału

w działalności kulturalnej, a także upowszechnianie dorobku i osiągnięć instytucji kultury i rekreacji, tworzenie warunków do rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego oraz promowanie lokalnych twórców.

W ramach prowadzonej działalności kulturalnej Ośrodek organizuje konkursy, przeglądy, festiwale, wycieczki krajoznawczo-turystyczne, zajęcia dla dzieci podczas ferii zimowych i wakacji, plenery i biesiady. Chętnym oferuje udział w warsztatach plastycznych, zajęciach muzycznych, wokalnych i tanecznych. W Ośrodku działa Kapela ludowa „Wadowiaci” i Zespół wokalny-muzyczny „Młodzi Wadowiaci”.

Ważny kierunek działalności Ośrodka zajmuje organizacja imprez rozrywkowych i kulturalnych dla mieszkańców gminy. Do cyklicznych imprez kulturalnych należą m.in.: „Powiatowy Przegląd Kapel Ludowych i Zespołów Folklorystycznych”, podczas którego prezentują swoje umiejętności zespoły z całego powiatu mieleckiego, Dożynki Gminne czy Memoriał im. Pośła Leszka Deptuły. Ponadto każdego roku Ośrodek aktywnie włącza się w ogólnopolską akcję ph. „Polska Biega”, zachęcając samych mieszkańców gminy do aktywności fizycznej. Placówka jest także organizatorem licznych imprez okolicznościowych i patriotycznych, do których należą np.: Święto 3 Maja, Święto Niepodległości czy Dzień Matki. W organizację imprez plenerowych włączają się również Rady Sołeckie i Rady Rodziców, nauczyciele i uczniowie (czego przykładem jest m.in. Piknik Rodzinny w Wampierzowie), a także działające lokalnie organizacje pozarządowe.

Ośrodek zatrudnia 3 etatowych pracowników. W ramach podejmowanych działań ściśle współpracuje z placówkami oświatowymi, sołectwami, instytucjami kościelnymi i organizacjami działającymi na terenie gminy.

Gminna Biblioteka Publiczna w Wadowicach Górnych zajmuje się zaspokajaniem potrzeb czytelniczych i informacyjnych mieszkańców gminy oraz gromadzeniem materiałów dotyczących regionu. Placówka posiada filie w Izbiskach i Woli Wadowskiej. Jej księgozbiór liczący ponad 22 tysięcy woluminów jest zróżnicowany i regularnie uzupełniany. W Bibliotece dostępne są także różnorodne czasopisma, a także pracownia komputerowa z dostępem do sieci Internet.

Biblioteka i jej filie zatrudniają 4 pracowników. W 2014 roku liczba czytelników wyniosła 619, a liczba wypożyczeń księgozbioru przypadających na 1 czytelnika (w woluminach) 21.

Oprócz podstawowej działalności związanej z udostępnianiem księgozbioru, placówka podejmuje także działania promujące czytelnictwo i kulturę, będąc m.in. organizatorem lekcji bibliotecznych, wystawek okolicznościowych i konkursów.

Poniższa tabela zawiera wykaz placówek kulturalnych funkcjonujących w gminie.

Tabela 3. Placówki kulturalne w gminie w 2013 roku

lp.	nazwa placówki	adres placówki
1.	Samorządowy Ośrodek Kultury i Sportu w Wadowicach Dolnych	Wadowice Dolne 69,39-308 Wadowice Górne
2.	Gminna Biblioteka Publiczna w Wadowicach Górnych	39-308 Wadowice Górne 116
3.	Filia Gminnej Biblioteki Publicznej w Izbiskach	Izbiska 60c, 39-308 Wadowice Górne
4.	Filia Gminnej Biblioteki Publicznej w Woli Wadowskiej	Wola Wadowska 25a, 39-308 Wadowice Górne

Źródło danych: Urząd Gminy w Wadowicach Górnych.

Na terenie gminy znajduje się również 7 Domów Strażaka w Izbiskach, Jamach, Kawęczynie, Kosówce, Wadowicach Górnych, Wampierzowie i Woli Wadowskiej oraz 4 Domy Ludowe z zapleczem kuchennym i salami widowiskowymi w Grzybowie, Piątkowcu, Wierzchowinach i Zabrnium. Stanowią one doskonałą bazę lokalową dla działań na rzecz integracji lokalnej społeczności.

Zakres działalności sportowej na terenie gminy wyznaczają kluby sportowe zajmujące się upowszechnianiem kultury fizycznej, organizowaniem zajęć, zawodów i imprez sportowo-rekreacyjnych. Aktywną działalność prowadzą: Ludowy Klub Sportowy „Piaś” Wadowice Górne, Ludowy Klub Sportowy „Plon” w Kawęczynie oraz Ludowy Klub Sportowy Wierzchowiny w Wierzchowinach. Sportową ofertę gminy wzbogacają uczniowskie kluby sportowe: Międzyszkolny Uczniowski Klub Sportowy „Duet” w Wampierzowie, Uczniowski Klub Sportowy „Albatros” przy Szkole Podstawowej w Wadowicach Górnych, Uczniowski Klub Sportowy „Tramp” przy Szkole Podstawowej w Wadowicach Dolnych oraz Uczniowski Klub Sportowy „Sokół” przy Publicznym Gimnazjum w Wadowicach Górnych.

Kluby są organizatorami rozgrywek sportowych m.in. w piłkę nożną i ręczną. Ważny akcent na polu działalności sportowej w gminie kładzie Klub Gier Logicznych „Szarotka” z Wadowic Górnych, który osiąga duże sukcesy w rozgrywkach szachowych.

Do ciekawszych imprez sportowych organizowanych w gminie należą m.in.: Międzynarodowy Turniej o Puchar Wójta Gminy w piłce halowej chłopców, Turniej Tenisa Ziemnego o Puchar Wójta Gminy Wadowice Górne oraz Wakacyjny Turniej Piłki Nożnej o Puchar Dyrektora Publicznego Gimnazjum w Wadowicach Górnych.

Upowszechnianiu kultury fizycznej, sportu i rekreacji w gminie służy dostępna na jej terenie infrastruktura sportowo-rekreacyjna. W jej skład wchodzi: kompleks sportowy Moje boisko – Orlik 2012, 3 hale sportowe, 3 stadiony sportowe oraz 7 boisk sportowych. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 4. Obiekty sportowo-rekreacyjne w gminie w 2014 roku

lp.	nazwa obiektu	adres obiektu
1.	Moje Boisko – Orlik 2012 przy Publicznym Gimnazjum w Wadowicach Górnych	39-308 Wadowice Górne 133e
2.	Hala sportowa przy Publicznym Gimnazjum w Wadowicach Górnych	39-308 Wadowice Górne 133e
3.	Hala sportowa Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Wadowicach Górnych	39-308 Wadowice Górne 111
4.	Hala sportowa przy Szkole Podstawowej w Izbiskach	Izbiska 71, 39-308 Wadowice Górne
5.	Stadion sportowy w Wadowicach Górnych	39-308 Wadowice Górne 116
6.	Stadion sportowy w Kawęczynie	Kawęczyn, 39-308 Wadowice Górne
7.	Stadion sportowy w Wierzchowinach	Wierzchowiny, 39-308 Wadowice Górne
8.	Boisko przy Szkole Podstawowej w Zabrnio	Zabrze 85, 39-308 Wadowice Górne
9.	Boisko przy Szkole Podstawowej im. Gen. B. Stachonia w Woli Wadowskiej	Wola Wadowska 44, 39-308 Wadowice Górne
10.	Boisko przy Szkole Podstawowej w Izbiskach	Izbiska 71, 39-308 Wadowice Górne
11.	Boisko przy Szkole Podstawowej im. Ks. J. Początki w Wadowicach Dolnych	Wadowice Dolne 65, 39-308 Wadowice Górne
12.	Boisko Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Wadowicach Górnych	39-308 Wadowice Górne 111
13.	Boisko przy Szkole Podstawowej w Jamach	Jamy 81, 39-308 Wadowice Górne
14.	Boisko przy Szkole Podstawowej w Wampierzowie	Wampierzów 81, 39-308 Wadowice Górne

Źródło danych: Urząd Gminy w Wadowicach Górnych.

Gmina posiada zasoby przyrodnicze i kulturowe o znacznej wartości, pozwalające na rozwój na jej terenie turystyki weekendowej i wakacyjnego wypoczynku rodzin. W gminie tkwi wyraźny potencjał dla tworzenia infrastruktury okołoturystycznej. Obecnie bazę turystyczną na jej terenie stanowią takie obiekty noclegowe, jak: Zajazd Folwark w Grzybowie oraz domki i pokoje agroturystyczne w Wadowicach Górnych i Przebendowie.

7. OPIEKA ZDROWOTNA I PROBLEM NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI

W 2014 roku w gminie funkcjonowały 2 niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej, prowadzone były 2 prywatne praktyki lekarskie oraz działała 1 apteka. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 5. Opieka zdrowotna w gminie w 2014 roku

lp.	nazwa placówki	adres placówki
1.	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Biocen” w Wadowicach Górnych	Wadowice Górne 143a, 39-308 Wadowice Górne
2.	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Biocen” – Punkt lekarski w Jamach	Jamy 77a, 39-308 Wadowice Górne
3.	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Fizjomed Łukasz Opałacz” w Wadowicach Górnych (rehabilitacja)	Wadowice Górne 133a, 39-308 Wadowice Górne
4.	Prywatny Gabinet Stomatologiczny w Wadowicach Dolnych – lekarz stomatolog Grzegorz Herba	Wadowice Dolne 69, 39-308 Wadowice Górne
5.	Prywatny Gabinet Stomatologiczny w Wadowicach Górnych – lekarz stomatolog Anna Lipska-Świerczyńska	Wadowice Górne 143a, 39-308 Wadowice Górne
6.	Apteka Prywatna w Wadowicach Górnych	Wadowice Górne 136, 39-308 Wadowice Górne

Źródło danych: Urząd Gminy w Wadowicach Górnych.

Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Biocen” w Wadowicach Górnych zatrudnia 3 lekarzy (w tym 2 lekarzy internistów i 1 pediatrę), 5 pielęgniarek (w tym 2 pielęgniarki środowiskowe rodzinne i 1 pielęgniarkę środowiskową nauczania i wychowania) i 1 położną. W ramach placówki działają: gabinety lekarza, pielęgniarki i położnej podstawowej opieki zdrowotnej, gabinet zabiegowy i punkt szczepień (w gabinecie zabiegowym wykonuje się również EKG, badanie poziomu cukru, OB, RR, zastrzyki, opatrunki).

Świadczenia zdrowotne w warunkach zamkniętych dla mieszkańców gminy realizuje Szpital Powiatowy im. Edmunda Biernackiego w Mielcu – jedna z najnowocześniejszych placówek medycznych na Podkarpaciu. W jego oddziałach rocznie hospitalizowanych jest około 20 tysięcy pacjentów. W strukturach szpitala funkcjonuje 20 oddziałów (Anestezjologii i Intensywnej Terapii – 8 łóżek, Chirurgii Naczyniowej – 14 łóżek + 4 łóżka z pełnym monitorowaniem, Chirurgii Ogólnej – 27 łóżek, Chorób Wewnętrznych i Kardiologii – 66 łóżek, Dermatologiczny – 21 łóżek, Dziecięcy, Ginekologiczno-Położniczy – 55 łóżek, Gruźlicy i Chorób Płuc – 48 łóżek, Medycyny Paliatywnej – 15 łóżek, Neurochirurgii – 39 łóżek, Neurologii – 31 łóżek, Noworodkowy Obserwacyjno-Zakaźny i Chorób Wątroby – 40 łóżek, Urologii Ogólnej i Onkologicznej – 30 łóżek, Rehabilitacyjny/Rehabilitacji Neurologicznej – 44 łóżka, Pododdział Leczenia Udaru Mózgu – 13 łóżek, Urazowo-Ortopedyczny, Oddział Okulistyczny – Chirurgii Jednego Dnia, Stacja Dializ – Pododdział Oddziału Chorób Wewnętrznych i Kardiologii oraz Szpitalny Oddział Ratunkowy.

Wśród jednostek szpitala znajdują się także: poradnie specjalistyczne (chirurgii naczyniowej, chorób zakaźnych, gruźlicy i chorób płuc, nefrologiczna, neurochirurgii, neurologiczna, urazowo-ortopedyczna i urologiczna), laboratoria (analityczne i mikrobiologiczne), zespół pracowni diagnostycznych (Bank Krwi z Pracownią Serologii, Pracownia Cytologiczna, Pracownia Endoskopii, Pracownia Ultrasonografii), zakład diagnostyki obrazowej (pracownia rentgenodiagnostyki, pracownia tomografii komputerowej) oraz pracownia rezonansu magnetycznego.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w latach 2012-2014 liczba porad udzielonych w gminie w ramach podstawowej opieki zdrowotnej spadała z roku na rok. W 2012 roku wyniosła 18.872, rok później 18.716, a w 2014 roku 17.851.

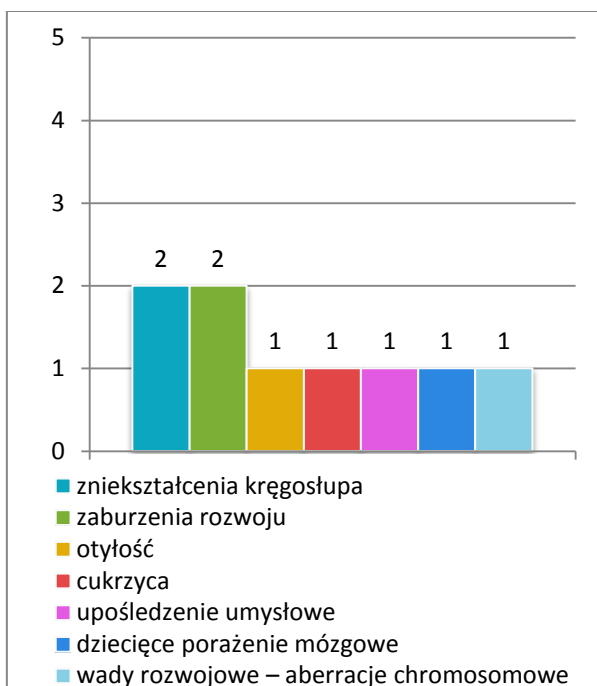
Informacji na temat stanu zdrowia mieszkańców gminy dostarczają dane przekazane przez Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Biocen” w Wadowicach Górnych. Wynika z nich, że w 2014 roku z powodu chorób przewlekłych pod opieką czynną lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej pozostawało 9 dzieci i młodzieży oraz 922 osoby dorosłe. Schorzeniami stwierdzonymi u osób w wieku przedprodukcyjnym były: zniekształcenia kręgosłupa i zaburzenia rozwoju (2 osoby) oraz otyłość, cukrzyca, upośledzenie umysłowe, dziecięce porażenie mózgowie i wady rozwojowe – aberracje chromosomowe (po 1). Z kolei u osób dorosłych najczęściej odnotowywano choroby układu krążenia (449 osób), choroby

układu mięśniowo-kostnego i tkanki łącznej (265), choroby obwodowego układu nerwowego (137), cukrzycę, przewlekły nieżyt oskrzeli – dychawicę oskrzelową (po 49), przewlekłe choroby układu trawiennego (38) i nowotwory (15).

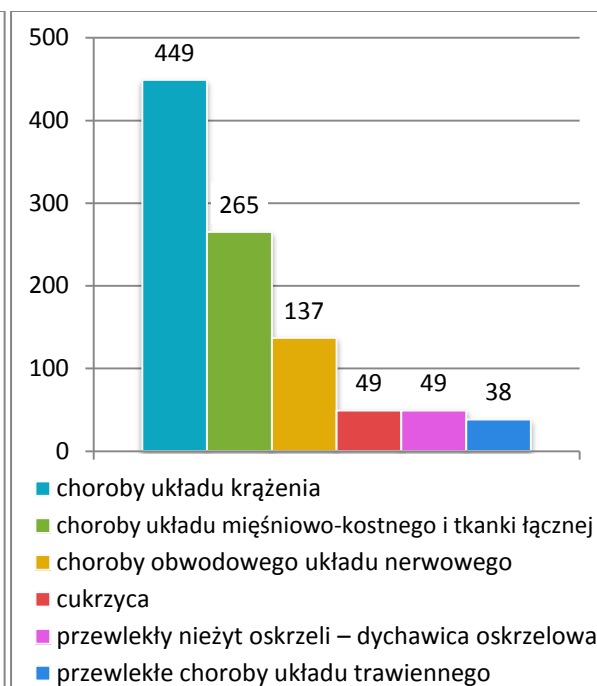
Na koniec 2014 roku łączna liczba osób zadeklarowanych do lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej w ww. placówce wynosiła 5.552, w tym 1.054 dzieci i 4.498 osób dorosłych.

Dane szczegółowe na temat schorzeń najczęściej stwierdzanych u dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 19. Schorzenia najczęściej stwierdzane u dzieci i młodzieży w 2014 roku

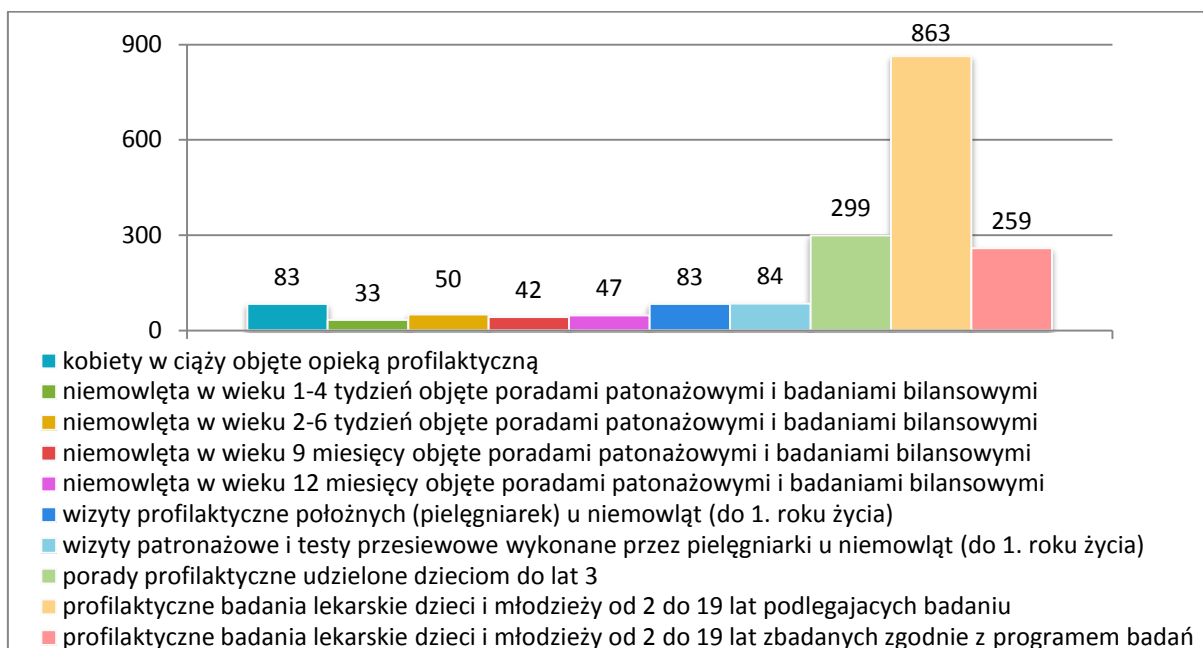

Wykres 20. Schorzenia najczęściej stwierdzane u osób dorosłych w 2014 roku

Źródło danych: Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Biocen” w Wadowicach Górnych.

W analizowanym roku Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Biocen” w Wadowicach Górnych sprawował także opiekę profilaktyczną nad matką i dzieckiem. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 21. Opieka profilaktyczna nad matką i dzieckiem w 2014 roku

Źródło danych: Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Biocen” w Wadowicach Górnych.

W 2014 roku opieką profilaktyczną objęto 83 kobiety w ciąży, którym udzielono 83 porady. Poradom patronażowym i badaniom bilansowym (w tym przesiewowym) poddano 33 niemowlęta od 1 do 4 tygodnia życia, 50 niemowląt od 2 do 6 miesiąca życia, 42 niemowlęta w 9 miesiącu życia i 47 niemowląt w 12 miesiącu życia. Liczba wizyt profilaktycznych położnych (pielęgniarek) oraz wizyt patronażowych pielęgniarek i testów przesiewowych u niemowląt do 1. roku życia wyniosła odpowiednio 83 i 84. Z porad profilaktycznych korzystały również dzieci do lat 3 (udzielono 299 takich porad), natomiast profilaktycznym badaniom lekarskim poddano 863 dzieci i młodzieży w wieku od 2 do 19 lat, w tym 259 osób zgodnie z programem badań profilaktycznych.

Schorzeniami najczęściej stwierdzanymi u dorosłej populacji są choroby układu krążenia. Obok schorzeń narządów ruchu i neurologicznych należą one do najczęstszych przyczyn niepełnosprawności, która oznacza trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy. Relatywnie rzadziej o obniżonej sprawności w codziennym życiu decydują uszkodzenia narządu wzroku i słuchu, choroba psychiczna oraz upośledzenie umysłowe.

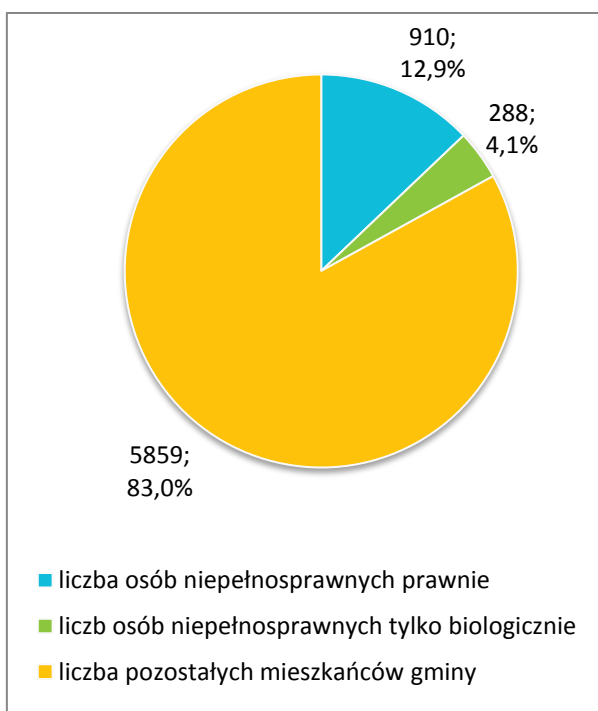
Mimo upływu ponad dziesięciu lat, jedynym, pełnym źródłem informacji, które na szczeblu gminnym pozwala ustalić liczbę osób niepełnosprawnych oraz dokonać ich

charakterystyki są dane Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 roku. Wyniki ostatniego, przeprowadzonego w 2011 roku Spisu nie zostały bowiem szczegółowo opracowane na szczeblu gminnym.

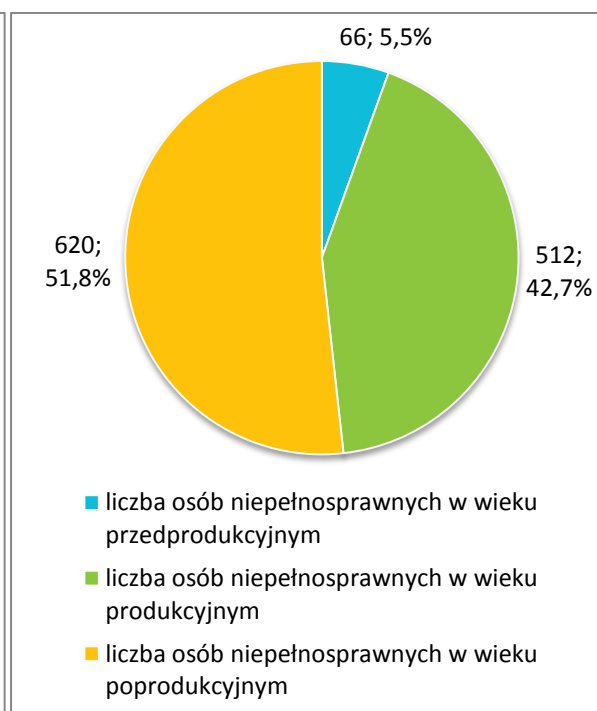
W 2002 roku w gminie Wadowice Górne mieszkało 1.198 osób niepełnosprawnych, w tym 587 mężczyzn i 611 kobiet. Wśród nich większość stanowiły osoby niepełnosprawne prawnie (910 osób, tj. 76%), czyli takie, które w czasie badania posiadały aktualne orzeczenie ustalające niezdolność do pracy, stopień niepełnosprawności, celowość przekwalifikowania lub inwalidztwo (osoby w wieku 16 lat i więcej) lub dysponowały uprawnieniem do pobierania zasiłku pielęgnacyjnego (dzieci poniżej 16 roku życia). Osoby niepełnosprawne tylko biologicznie, czyli takie, które nie posiadały orzeczenia, ale miały (odczuwały) całkowicie lub poważnie ograniczoną zdolność do wykonywania czynności podstawowych, stanowiły grupę 288 osób (24%).

Udział osób dotkniętych niepełnosprawnością w ogóle mieszkańców gminy wynosił 17%, a w ich strukturze wiekowej dominowały osoby w wieku poprodukcyjnym (620 osób, tj. 51,8%) i produkcyjnym (512 osób, tj. 42,7%). Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 22. Osoby niepełnosprawne w ogóle mieszkańców gminy w 2002 roku

Wykres 23. Struktura wiekowa osób niepełnosprawnych w gminie w 2002 roku

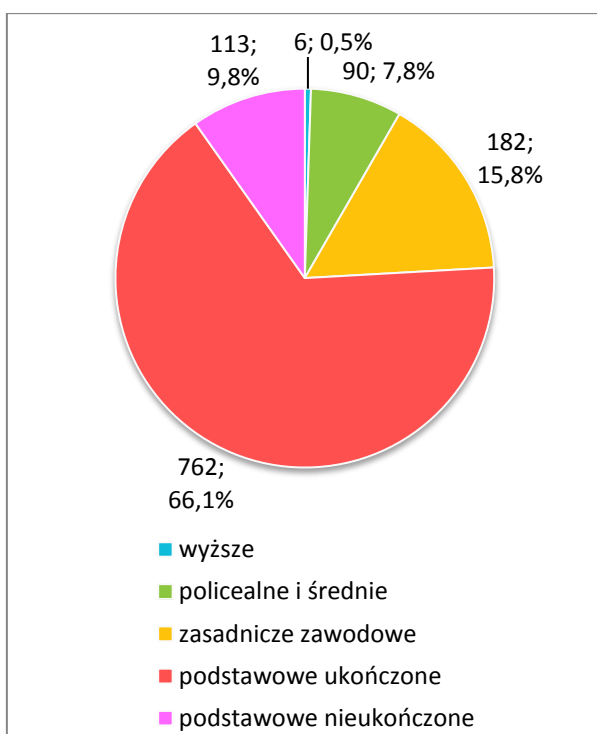
Źródło danych: Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2002.

Osoby niepełnosprawne będące w wieku poprodukcyjnym stanowiły 13,1% ogółu ludności gminy będącej w tej ekonomicznej grupie wieku w 2002 roku. Dużo większy był udział osób dotkniętych niepełnosprawnością w gronie osób w wieku poprodukcyjnym, wynosił on bowiem 55,6%.

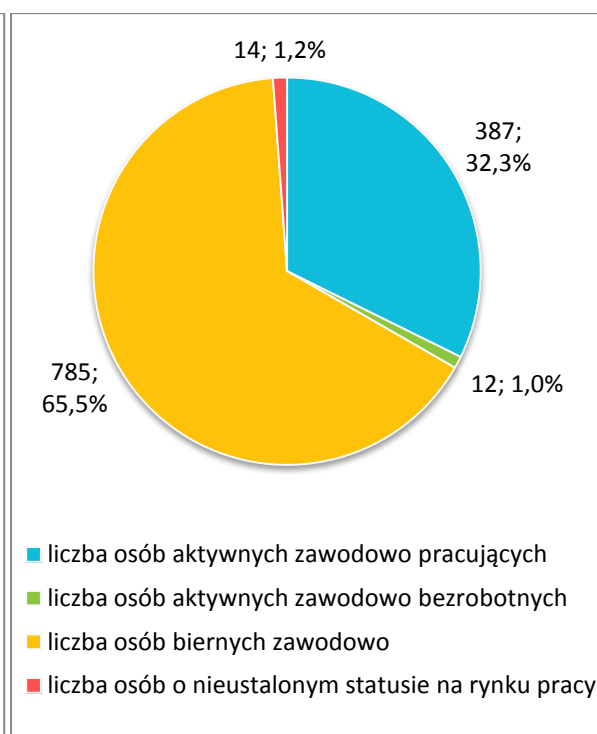
Na poziom uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu społecznym i zawodowym ma wpływ nie tylko rodzaj i stopień niepełnosprawności czy wiek, ale również posiadane wykształcenie, a co za tym idzie przygotowanie zawodowe. W 2002 roku wśród mieszkańców gminy w wieku 13 lat i więcej dotkniętych niepełnosprawnością największą grupę stanowiły osoby z wykształceniem podstawowym ukończonym (762 osoby, tj. 66,1%). Niski poziom wykształcenia w znaczący sposób utrudniał osobom niepełnosprawnym znalezienie i utrzymanie zatrudnienia. Potwierdzają to dane dotyczące poziomu ich aktywności zawodowej, z których wynika, że zdecydowana większość osób dotkniętych niepełnosprawnością była bierna zawodowo (785 osób, tj. 65,5%).

Dane szczegółowe na temat poziomu wykształcenia osób niepełnosprawnych z gminy oraz ich aktywności ekonomicznej przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 24. Osoby niepełnosprawne w wieku 13 lat i więcej w gminie według poziomu wykształcenia w 2002 roku

Wykres 25. Osoby niepełnosprawne w gminie według aktywności ekonomicznej w 2002 roku

Źródło danych: Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2002.

Orzecznictwem o niepełnosprawności w odniesieniu do mieszkańców gminy Wadowice Górne zajmuje się Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Mielcu. Według jego danych, w latach 2012-2014 wydano mieszkańcom gminy 423 orzeczenia o niepełnosprawności (dla dzieci do 16 roku życia) oraz 63 orzeczenia o stopniu niepełnosprawności (dla osób powyżej 16 roku życia).

8. UZALEŻNIENIA I PRZEMOC W RODZINIE

Alkoholizm, narkomania i przemoc w rodzinie są problemami społecznymi, które powodują szkody we wszystkich sferach życia człowieka. Wpływają negatywnie na poczucie bezpieczeństwa społecznego, ogólny stan zdrowia, relacje rodzinne i międzyludzkie, a także zdolność do konkurencji na rynku pracy.

Wśród przyczyn popadania w alkoholizm zasadniczą rolę odgrywają uwarunkowania społeczne, nieprawidłowe wzorce rodzinne, brak celów życiowych i utrata zatrudnienia. Szerzeniu się narkomanii sprzyjają natomiast coraz większa powszechność i dostępność środków odurzających, panująca moda na ich zażywanie, chęć poszukiwania nowych wrażeń i doznań oraz traktowanie narkotyków jako środków umożliwiających ucieczkę od trudności życia codziennego, rozładowanie stresu i konfliktów. Przemoc w rodzinie jest z kolei problemem mającym często swoje źródło w uzależnieniach i ubóstwie. Jej ofiarami są niejednokrotnie osoby słabe fizycznie, psychicznie, o niskim poczuciu własnej wartości, zależne od sprawcy. Na ogół są to kobiety i dzieci, rzadziej osoby niepełnosprawne, starsze i chore.

Trudno jest ustalić liczbę osób zmagających się z problemami alkoholowymi, które niejednokrotnie są przyczyną wystąpienia przemocy w rodzinie. Dane szacunkowe w tym zakresie przygotowała Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Zawiera je poniższa tabela.

Tabela 6. Populacje osób, u których występują różne kategorie problemów alkoholowych

		w Polsce	w 100-tys. mieście	w 25-tys. mieście	w 10-tys. gminie
liczba osób uzależnionych od alkoholu	ok. 2% populacji	ok. 800 tys.	ok. 2.000 osób	ok. 500 osób	ok. 200 osób
dorośli żyjący w otoczeniu alkoholika (współmałżonkowie, rodzice)	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 4.000 osób	ok. 1.000 osób	ok. 400 osób
dzieci wychowujące się w rodzinach alkoholików	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 4.000 osób	ok. 1.000 osób	ok. 400 osób
osoby pijące szkodliwie	5-7% populacji	2-2,5 mln	5.000-7.000 osób	1.250-1.750 osób	ok. 500-700 osób
ofiary przemocy domowej w rodzinach z problemem alkoholowym	2/3 osób dorosłych oraz 2/3 dzieci z tych rodzin	razem ok. 2 mln osób: dorosłych i dzieci	ok. 5.300 osób: dorosłych i dzieci	ok. 1.330 osób: dorosłych i dzieci	ok. 530 osób: dorosłych i dzieci

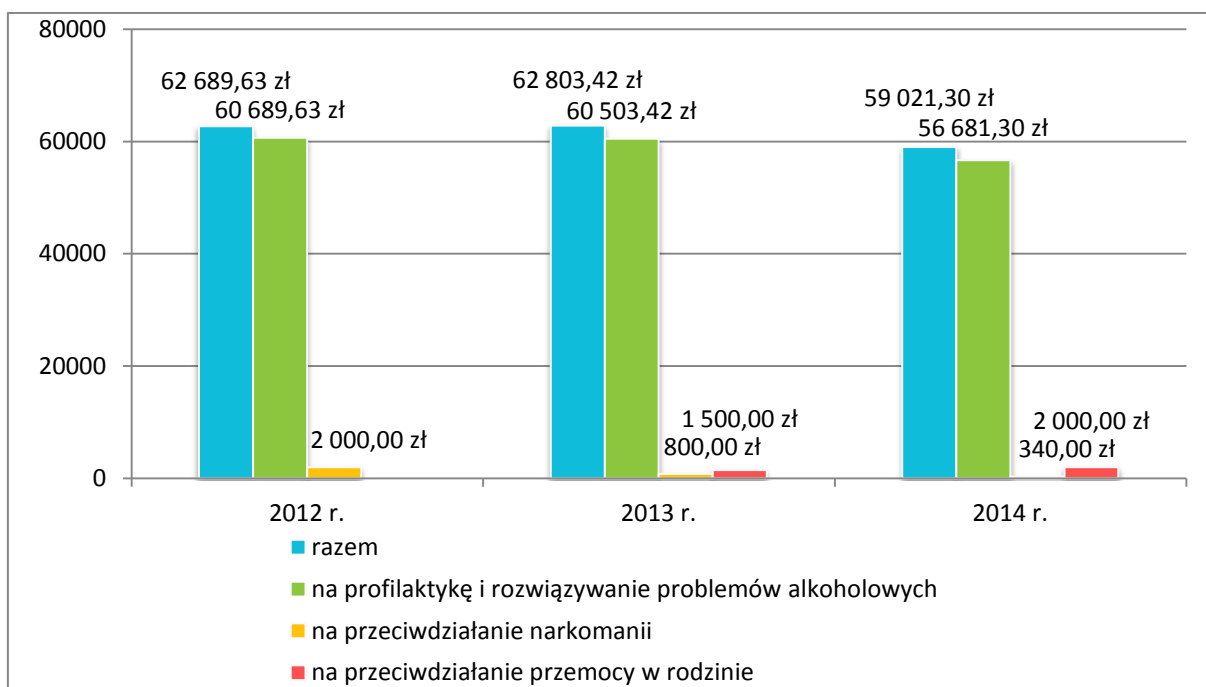
Źródło danych szacunkowych: Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Dane zamieszczone w powyższym zestawieniu pozwalają określić szacunkową liczbę mieszkańców gminy Wadowice Górne dotkniętych problemami uzależnień i przemocy w rodzinie. Z wyliczeń wynika, że na jej terenie żyje 119 osób uzależnionych od alkoholu (2% dorosłej populacji), 237 osób współuzależnionych (4% dorosłej populacji), 297-415 osób pijących szkodliwie alkohol (5-7% dorosłej populacji), 67 dzieci wychowujących się w rodzinach z problemem alkoholowym (4% populacji nieletniej) oraz 203 ofiary (158 dorosłych i 45 dzieci) przemocy domowej w rodzinach dotkniętych problemem alkoholowym. Analizując powyższe dane należy mieć świadomość, iż nie odzwierciedlają one w pełni rzeczywistej skali problemów uzależnień i przemocy w rodzinie w gminie.

Prowadzenie działań w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień i przemocy w rodzinie oraz integracji społecznej osób nimi dotkniętych należy do zadań własnych gminy. Działania te podejmowane są w oparciu o gminne programy profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii i przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie oraz przy wykorzystaniu zaplanowanych w ich ramach środków finansowych.

Poniższy wykres przedstawia wysokość środków finansowych wydatkowanych na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych oraz przeciwdziałanie narkomanii i przemocy w rodzinie w gminie Wadowice Górne w latach 2012-2014.

Wykres 26. Środki finansowe wydatkowane na profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień i przemocy w rodzinie w gminie w latach 2012-2014

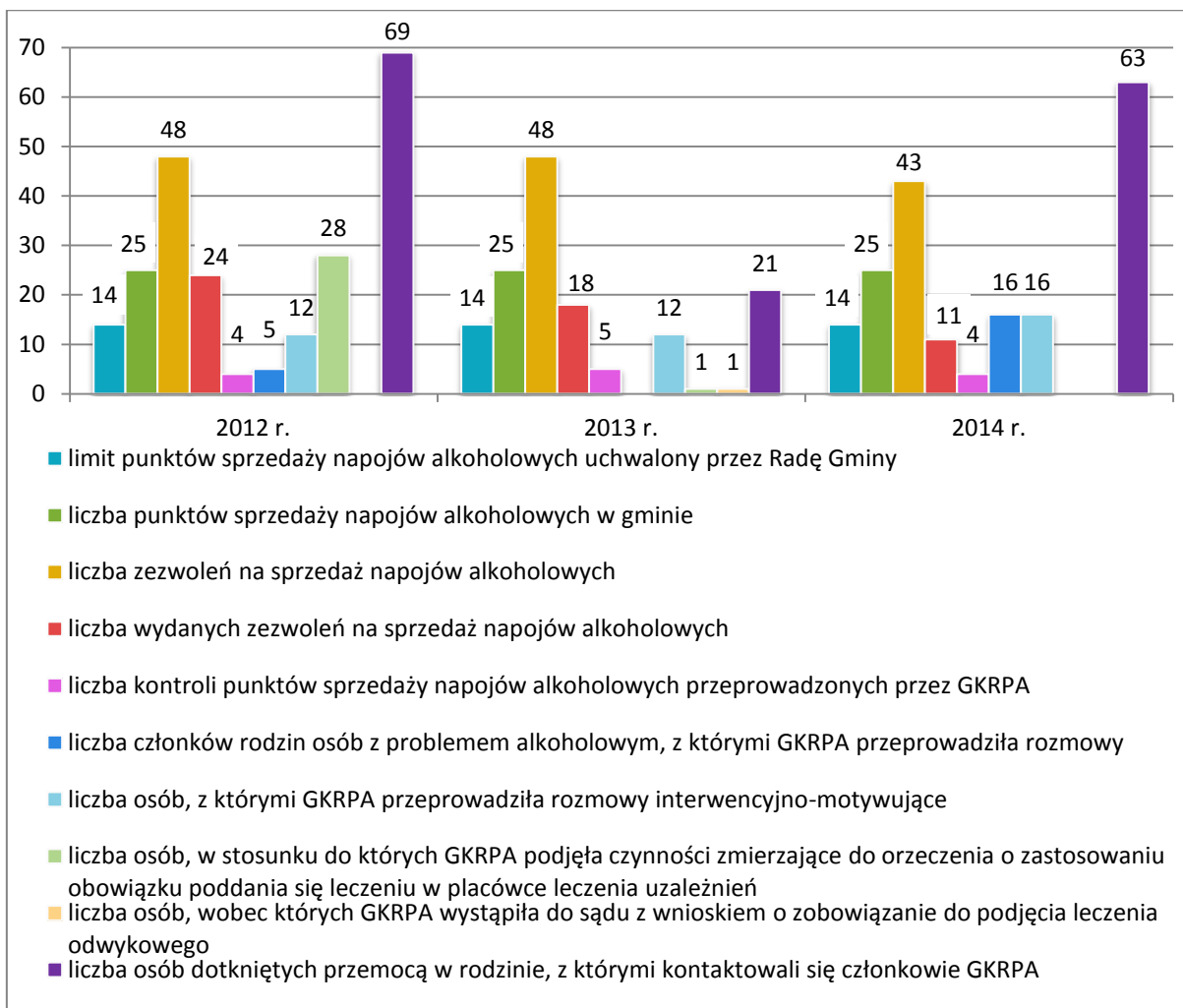
Źródło danych: Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Wadowicach Górnych.

W 2014 roku wysokość środków finansowych wydatkowanych w gminie na profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień oraz przemocy w rodzinie była mniejsza w porównaniu z latami 2012-2013 (62.689,63 zł w 2012 r., 62.803,42 zł w 2013 r., 59.021,30 zł w 2014 r.). Wpływ na to miał spadek kwot wydatkowanych w gminie na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych oraz przeciwdziałanie narkomanii.

Inicjowanie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów uzależnień oraz integracją społeczną osób uzależnionych w gminie Wadowice Górne należy do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Do jej zadań należy m.in.: motywowanie osób uzależnionych do leczenia, kontrolowanie punktów sprzedaży napojów alkoholowych oraz opiniowanie wniosków o wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych.

Wybrane dane dotyczące działań podejmowanych przez Komisję, a także lokalnego rynku napojów alkoholowych przedstawia poniższy wykres.

Wykres 27. Wybrane dane dotyczące rynku napojów alkoholowych w gminie oraz działalności GKRPA w latach 2012-2014

Źródło danych: Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Wadowicach Górnych.

W latach 2012-2014 roku liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych w gminie była na tym samym poziomie (po 25), a liczba obowiązujących zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych nieznacznie spadła w 2014 roku (po 48 w latach 2012-2013, 43 w 2014 r.). Z kolei liczba wydanych zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych zmniejszała się z roku na rok (z 24 w 2012 r. do 11 w 2014 r.). Uchwalony przez Radę Gminy limit punktów sprzedaży napojów alkoholowych był taki sam w każdym roku (14), a liczba kontroli przeprowadzonych w nich przez GKRPA niewielka (4 w 2012 r., 5 w 2013 r., 4 w 2014 r.). Warto dodać, iż

w analizowanym okresie nie wydano żadnej decyzji w sprawie cofnięcia zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych.

W 2012 i 2014 roku Komisja przeprowadziła rozmowy z odpowiednio 5 i 16 członkami rodzin osób z problemem alkoholowym, a liczba osób, z którymi GKRPA podjęła rozmowy interwencyjno-motywuujące w 2014 roku była nieznacznie większa niż w latach 2012-2013 (po 12 w latach 2012-2013, 16 w 2014 r.).

W analizowanym okresie Komisja zabiegała także o zobowiązanie osób uzależnionych do podjęcia leczenia odwykowego. W 2012 roku liczba osób, w stosunku do których podjęła kroki zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu obowiązku poddania się leczeniu w placówce leczenia uzależnień, wyniosła 28, a rok później 1. W 2013 roku wobec 1 osoby GKRPA wystąpiła do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego. Jednocześnie w latach 2012-2014 wahaniom ulegała liczba osób dotkniętych problemem przemocy w rodzinie, z którymi kontaktowali się członkowie Komisji (69 w 2012 r., 21 w 2013 r., 63 w 2014 r.).

Obok Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, istotną rolę w profilaktyce i rozwiązywaniu problemów uzależnień oraz przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie na terenie gminy ogrywają: działające w Wadowicach Górnych – Punkt Konsultacyjny ds. Uzależnień przy Niepublicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej „Biocen”, Gminny Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Gminie Wadowice Górne oraz Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, gminne placówki oświatowe, Ośrodek Profilaktyki i Terapii Uzależnień oraz Punkt Konsultacyjny ds. Uzależnień w Mielcu a także Komisariat Policji w Radomyślu Wielkim i podlegający mu Zespół Prewencji w Wadowicach Górnych (39-308 Wadowice Górne 135).

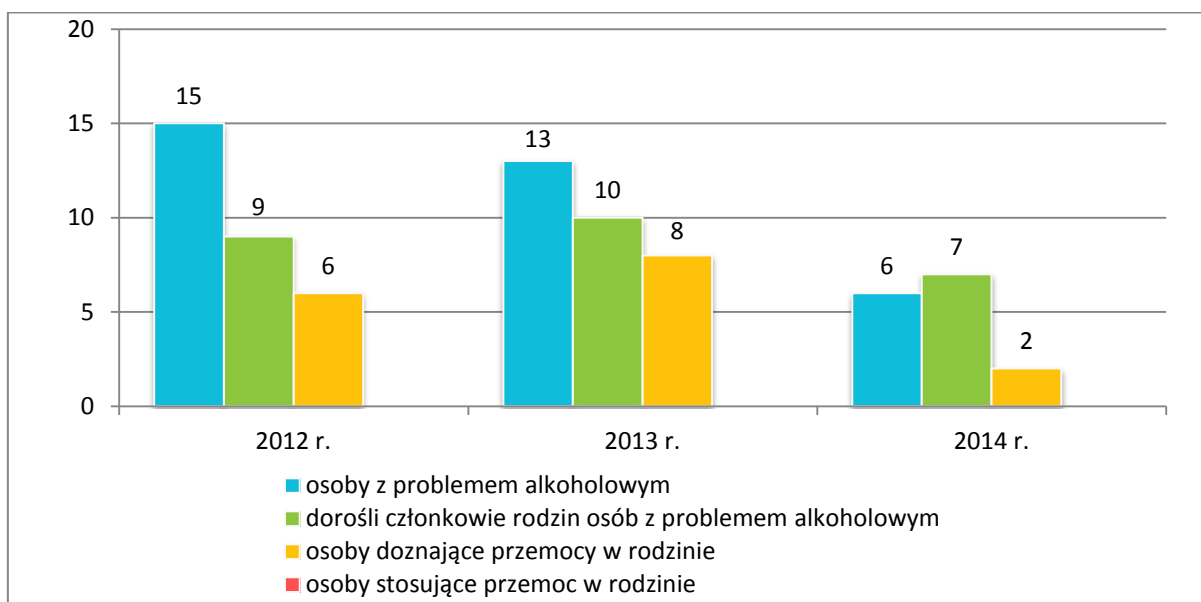
Dane szczegółowe na temat podmiotów mogących wspierać mieszkańców gminy dotkniętych problemami uzależnień i przemocy w rodzinie oraz liczby osób z gminy objętych przez nie wsparciem w 2014 roku przedstawia poniższa tabela.

Tabela 7. Podmioty mogące wspierać mieszkańców gminy dotkniętych problemami uzależnień i przemocy w rodzinie oraz liczba osób z gminy objętych przez nie wsparciem w 2014 roku

nazwa i adres jednostki	liczba osób z gminy objętych wsparciem w 2014 roku
Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Wadowicach Górnych, 39-308 Wadowice Górne 116	
Punkt Konsultacyjny ds. Uzależnień przy Niepublicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej „Biocen” w Wadowicach Górnych, 39-308 Wadowice Górne 143a	14
Gminny Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Gminie Wadowice Górne, 39-308 Wadowice Górne 116	16
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wadowicach Górnych, 39-308 Wadowice Górne 116	z powodu alkoholizmu: 48 osób w 14 rodzinach, z powodu narkomanii: 0, z powodu przemocy w rodzinie: 28 osób w 5 rodzinach
Ośrodek Profilaktyki i Terapii Uzależnień w Mielcu, ul. Żeromskiego 22, 39-300 Mielec	24 osoby uzależnione i 8 osób współuzależnionych
Punkt Konsultacyjny ds. Uzależnień w Mielcu, ul. Chopina 8, 39-300 Mielec	
Komisariat Policji w Radomyślu Wielkim, ul. Rynek 27, 39-310 Radomyśl Wielki	
Komisariat Policji w Radomyślu Wielkim – Zespół Prewencji w Wadowicach Górnych, 39-308 Wadowice Górne 135	3 przestępstwa polegające na znęcaniu się nad rodziną

Źródło danych: Urząd Gminy w Wadowicach Górnych.

W ramach Punktu Konsultacyjnego ds. Uzależnień działającego przy Niepublicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej „Biocen” w Wadowicach Górnych pomoc świadczą: lekarz, pracownik socjalny, pedagog i policjant. W 2014 roku liczba osób objętych wsparciem w Punkcie spadła w porównaniu z latami poprzednimi (30 w 2012 r., 31 w 2013 r., 15 w 2014 r.). Wśród nich najwięcej było osób z problemem alkoholowym oraz dorosłych członków rodzin osób z problemem alkoholowym. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 28. Osoby objęte wsparciem przez Punkt Konsultacyjny ds. Uzależnień w Wadowicach Górnych w latach 2012-2014

Źródło danych: Urząd Gminy w Wadowicach Górnych.

Gminny Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie diagnozuje problemy przemocy w rodzinie w gminie, a następnie podejmuje działania w środowiskach zagrożonych przemocą bądź interweniuje w środowiskach dotkniętych przemocą. W jego skład wchodzi przedstawiciele miejscowego Ośrodka Pomocy Społecznej, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Policji, oświaty, ochrony zdrowia, organizacji pozarządowej oraz kurator sądowy. W 2013 roku odbyło się 12, a rok później 11 posiedzeń Zespołu. W jego ramach pracowało 16 grup roboczych w każdym roku (w tym 10 nowo powstałych w 2013 r. i 8 nowo powstałych w 2014 r.), które podczas 74 posiedzeń w 2013 roku i 65 posiedzeń w 2014 roku zajmowały się indywidualnymi przypadkami przemocy w rodzinie.

Według danych Komisariatu Policji w Radomyślu Wielkim, w 2014 roku na terenie gminy Wadowice Górne stwierdzono 3 przestępstwa polegające na znęcaniu się fizycznym lub psychicznym nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny (art. 207 KK). Przestępstw tych dopuścili się 3 osoby w wieku 27, 47 i 58 lat.

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wadowicach Górnych wskazują, że w latach 2012-2014 liczba osób w rodzinach objętych wsparciem w gminie z powodu

alkoholizmu utrzymywała się na zbliżonym poziomie (52 w 2012 r., 50 w 2013 r., 48 w 2014 r.), natomiast liczba odbiorców pomocy społecznej dotkniętych przemocą w rodzinie zmniejszała się z roku na rok (68 w 2012 r., 38 w 2013 r., 28 w 2014 r.). Jednocześnie wśród beneficjentów Ośrodka nie było osób zmagających się z problemem narkomanii. Warto dodać, że w GOPS-ie znajduje się Punkt Informacyjny dla Ofiar i Sprawców Przemocy w Rodzinie.

Ośrodek Profilaktyki i Terapii Uzależnień w Mielcu jest niepublicznym zakładem opieki zdrowotnej, w ramach którego funkcjonują: Poradnia terapii uzależnienia od alkoholu i współuzależnienia oraz Oddział dzienny terapii uzależnienia od alkoholu. Program terapeutyczny realizowany w Poradni ma postać zajęć terapeutycznych grupowych i sesji indywidualnych. Pacjenci mogą skorzystać z porad medycznych udzielanych przez lekarza psychiatrę. Leczenie odbywa się w kilku następujących po sobie etapach.

Z kolei program terapeutyczny realizowany w Oddziale dziennym odpowiada podstawowemu programowi terapeutycznemu dla osób uzależnionych od alkoholu. Obejmuje on leczenie osób uzależnionych od alkoholu, które dobrowolnie wyraziły zgodę na leczenie lub zostały zobowiązane do leczenia przez sąd. Program realizowany jest przez 7 tygodni.

W ramach Punktu Konsultacyjnego ds. Uzależnień w Mielcu działają grupy wsparcia dla osób uzależnionych i współuzależnionych od alkoholu. Grupa AA jest wspólnotą mężczyzn i kobiet, którzy dzielą się doświadczeniem, siłą i nadzieją na rozwiązanie problemu, z którym się zmagają, i chcą pomóc innym w wyjściu z alkoholizmu. Grupa Al-Anon „Odnowa” jest z kolei wspólnotą krewnych i przyjaciół osób dotkniętych alkoholizmem, a motywem jej działania jest niesienie im pomocy oraz zmiana ich nastawienia.

Prowadzona w gminie działalność profilaktyczna z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy w rodzinie (w szczególności w działających na jej terenie placówkach oświatowych) obejmuje m.in. realizowanie programów profilaktycznych (np. „Spójrz inaczej na mnie”), wspieranie alternatywnych form spędzania czasu wolnego dzieci i młodzieży oraz promowanie wśród nich zdrowego stylu życia, m.in. poprzez organizowanie pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także organizowanie prelekcji, pogadanek, warsztatów, konkursów profilaktycznych oraz szkoleń poświęconych tematyce uzależnień i przemocy w rodzinie.

9. PROBLEM BEZDOMNOŚCI

W ujęciu socjologicznym bezdomność jest problemem społecznym charakteryzującym się brakiem stałego miejsca zamieszkania. Ze względu na trudną do określenia skalę, złożone przyczyny oraz szczególnie dotkliwe społeczno-ekonomiczne skutki jest zjawiskiem o zasięgu i znaczeniu globalnym, mającym jednocześnie specyficzne regionalne i lokalne uwarunkowania, które wpływają na dobór odpowiednich środków przeciwdziałania.

Zapobieganie bezdomności wymaga aktywnego, zintegrowanego i kompleksowego działania. Wykorzystanie istniejących zasobów środowiska i tworzenie warunków do wdrażania nowych form wsparcia na rzecz osób bezdomnych i ich integracji z otoczeniem powinno stanowić podstawowy cel prowadzonej na szczeblu lokalnym polityki społecznej.

W gminie Wadowice Górne problem bezdomności nie występuje, a jeśli się pojawia, ma charakter jednostkowy. Pomoc osobom zagrożonym i dotkniętym bezdomnością świadczy Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wadowicach Górnych. W latach 2013-2014 objął on wsparciem z powodu bezdomności 1 osobę.

W gminie nie ma żadnych placówek zapewniających osobom bezdomnym schronienie. W razie potrzeby osoby te mogą być kierowane do noclegowni i schronisk działających poza jej terenem. Jedną z takich placówek jest Schronisko im. Brata Alberta dla Bezdomnych Mężczyzn w Mielcu (ul. Sandomierska 19, 39-300 Mielec), które obok noclegu oferuje posiłek i zapewnia odzież.

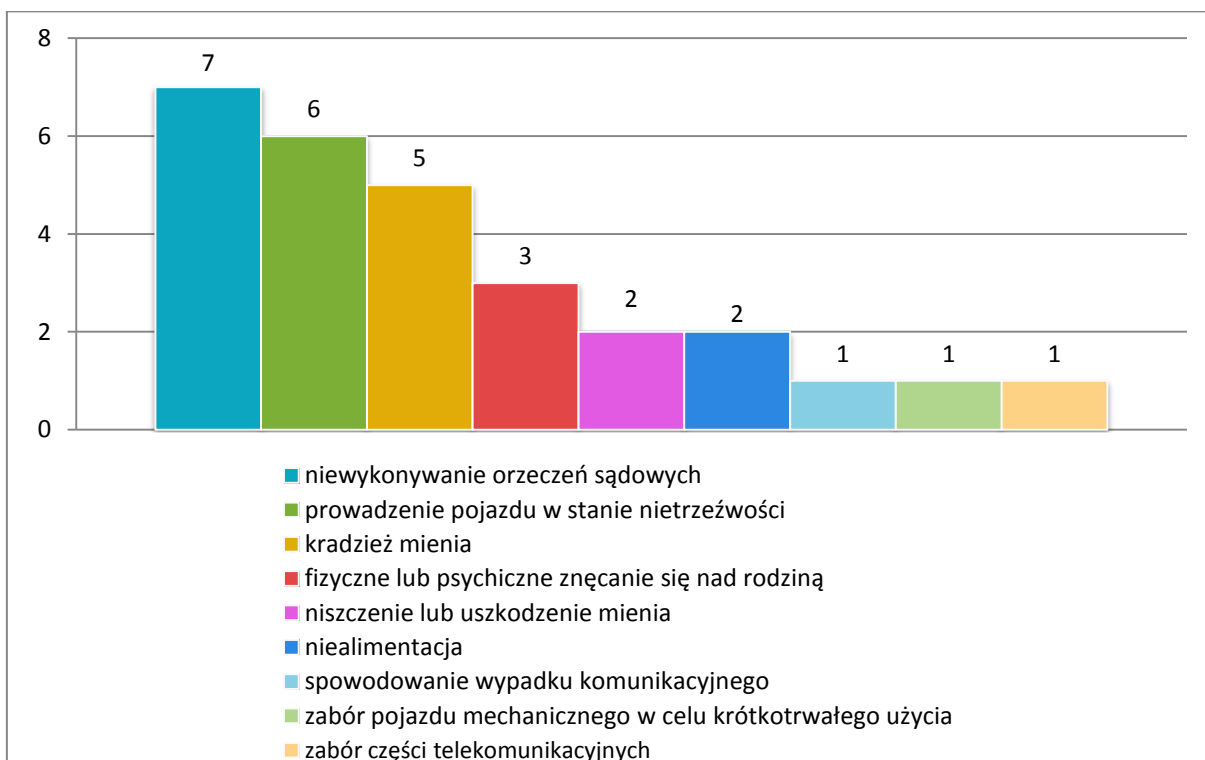
10. PRZESTĘPCZOŚĆ

Przestępczość jest dynamicznym, podlegającym rozwojowi zjawiskiem społecznym, które stanowi zagrożenie dla obowiązującego porządku prawnego. W zależności od swej intensywności i częstotliwości wpływa na formowanie się postaw i zachowań ludności oraz odciska piętno na jej funkcjonowaniu.

Zapobieganie przestępczości wymaga zastosowania rozwiązań kompleksowych, zakładających wspólne zaangażowanie instytucji i organizacji państwowych, samorządowych i społecznych, przedstawicieli społeczności lokalnych oraz środków masowego przekazu. Ważną rolę w zakresie inicjowania i organizowania tej działalności odgrywa policja.

Według danych Komisariatu Policji w Radomyślu Wielkim, w 2014 roku na terenie gminy Wadowice Górne stwierdzono 28 przestępstw. Wśród nich najwięcej było przestępstw polegających na niewykonywaniu orzeczeń sądowych (7), prowadzeniu pojazdu w stanie nietrzeźwości (6) oraz kradzieży mienia (5). Dane szczegółowe na temat przestępczości w gminie w 2014 roku przedstawia poniższy wykres.

Wykres 29. Przestępstwa popełnione w gminie w 2014 roku

Źródło danych: Komisariat Policji w Radomyślu Wielkim.

W przypadku stwierdzonych w 2014 roku przestępstw ujawniono 23 sprawców. Najmłodszy sprawca miał 17 lat i dopuścił się kradzieży mienia, a najstarszy 69 lat i popełnił przestępstwo polegające na prowadzeniu pojazdu w stanie nietrzeźwości. Dane szczegółowe na temat ujawnionych sprawców przestępstw przedstawia poniższa tabela.

Tabela 8. Sprawcy przestępstw popełnionych w gminie w 2014 roku

kategoria przestępstwa	liczba sprawców ujawnionych	wiek sprawców
niewykonywanie orzeczeń sądowych	7	31, 45, 50, 51, 51, 52 i 57 lat
prowadzenie pojazdu w stanie nietrzeźwości	6	25, 38, 50, 54, 62 i 69 lat
kradzież mienia	2	17 i 36 lat
fizyczne lub psychiczne znęcanie się nad rodziną	3	27, 47 i 58 lat
niszczenie lub uszkodzenie mienia	1	53 lata
niealimentacja	2	39 i 39 lat
spowodowanie wypadku komunikacyjnego	1	65 lat
zabór pojazdu mechanicznego w celu krótkotrwałego użycia	1	62 lata
zabór części telekomunikacyjnych	–	–

Źródło danych: Komisariat Policji w Radomyślu Wielkim.

Obok Komisariatu Policji w Radomyślu Wielkim, nad bezpieczeństwem mieszkańców gminy czuwa podlegający mu Zespół Prewencji w Wadowicach Górnych (39-308 Wadowice Górne 135), który pełni na jej terenie całodobowe dyżury. Ważną rolę odgrywa również działający przy Urzędzie Gminy Zespół Zarządzania Kryzysowego (39-308 Wadowice Górne 116), który udziela pomocy osobom znajdującym się w kryzysie z powodu niekorzystnych zjawisk atmosferycznych, powodzi, huraganu, pożaru czy bezdomności.

11. POMOC SPOŁECZNA

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężania trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Instytucja ta wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka (art. 2 pkt 1 i art. 3 pkt 1 ustawy o pomocy społecznej).

Zadania pomocy społecznej w gminie Wadowice Górne wykonuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wadowicach Górnych. Podejmuje on działania m.in. na podstawie następujących przepisów prawa: ustawa o pomocy społecznej, ustawa o świadczeniach

rodziny, ustawa o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, ustawa o ochronie zdrowia psychicznego, ustawa o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych, ustawa o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów, ustawa o systemie oświaty, ustawa o Karcie Dużej Rodziny, ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, ustawa o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego, a także inne ustawy i akty wykonawcze, które nakładają obowiązek realizacji zadań w nich zawartych na ośrodki pomocy społecznej.

W ramach Ośrodka funkcjonują: dział pomocy środowiskowej i świadczeń, dział świadczeń rodzinnych i funduszu alimentacyjnego, dział finansowo-księgowy oraz dział administracyjny. Realizując zadania współpracuje on z Urzędem Gminy, radnymi, sołtysami, placówkami ochrony zdrowia, poradniami specjalistycznymi, Policją, gminnymi placówkami oświatowymi i szkołami z gmin sąsiednich, w których uczą się dzieci z terenu gminy, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie i Powiatowym Urzędem Pracy w Mielcu, Gminną Spółdzielnią w Wadowicach Górnych, Kasą Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, Zakładem Ubezpieczeń Społecznych, Domami Pomocy Społecznej w Mielcu i Dębicy, Schroniskiem im. Brata Alberta, Środowiskowym Domem Samopomocy i Warsztatem Terapii Zajęciowej w Mielcu, kuratorami sądu rejonowego oraz aktywem społecznym z terenu gminy.

W 2014 roku kadrę Ośrodka stanowiło 8 osób, w tym kierownik, 4 pracowników socjalnych (w tym 2 pracowników zatrudnionych w ramach projektu systemowego współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego), główny księgowy i 2 pracowników ds. kadrowo-administracyjnych, świadczeń rodzinnych, funduszu alimentacyjnego oraz postępowania wobec dłużników alimentacyjnych. Ponadto na umowę zlecenie zatrudnionych było 2 asystentów rodziny, psycholog-psychoterapeuta, prawnik i informatyk.

W analizowanym roku Ośrodek spełniał wynikający z art. 110 ust. 11-12 ustawy o pomocy społecznej obowiązek zatrudnienia 1 pracownika socjalnego na 2 tysiące mieszkańców, nie mniej jednak niż 3 pracowników, bowiem na 1 pracownika socjalnego przypadało 1.902 mieszkańców gminy.

Dane szczegółowe na temat stanu zatrudnienia w GOPS-ie i kwalifikacji pracujących w nim osób przedstawia poniższa tabela.

Tabela 9. Kadra GOPS-u i jej kwalifikacje w 2014 roku

	liczba osób
kadra kierownicza	1
wykształcenie wyższe	1
specjalizacja z zakresu organizacji pomocy społecznej	1
pracownicy socjalni	4
wykształcenie wyższe	3
wykształcenie średnie	1
specjalizacja 1-ego stopnia w zawodzie pracownika socjalnego	0
specjalizacja 2-ego stopnia w zawodzie pracownika socjalnego	0
specjalizacja z zakresu organizacji pomocy społecznej	1
pozostali pracownicy	3
wykształcenie wyższe	2
wykształcenie średnie	1
wolontariusze	0
pracownicy zatrudnieni w ramach zatrudnienia subsydiowanego	0
staże	0

Źródło danych: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wadowicach Górnych.

Ze wsparcia udzielanego przez GOPS mogą korzystać osoby i rodziny, które spełniają określone warunki przedstawione w poszczególnych aktach prawnych. W odniesieniu do świadczeń z pomocy społecznej jednym z nich jest kryterium dochodowe, które jest ustalone na poziomie 634 zł miesięcznie w przypadku osoby samotnie gospodarującej i 514 zł na osobę w rodzinie. Kryterium dochodowe stosowane jest również przy przyznawaniu zasiłków rodzinnych i świadczeń alimentacyjnych. Zasiłek rodzinny przysługuje, jeśli dochód rodziny na osobę albo dochód osoby uczącej się nie przekracza 674 zł, a gdy członkiem rodziny jest dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o umiarkowanym albo o znacznym stopniu niepełnosprawności, jeśli dochód ten nie przekracza 764 zł. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują z kolei, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę w rodzinie nie przekracza kwoty 725 zł.

W latach 2012-2014 wydatki na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej i innych obszarów polityki społecznej w gminie zwiększały się z roku na rok (z 3.713.663 zł w 2012 r.

do 4.058.639 zł w 2014 r.). W analizowanym okresie systematycznie rosły kwoty przeznaczane na: wspieranie rodziny poprzez zapewnienie pomocy ze strony asystenta rodziny, utrzymanie dzieci z gminy w pieczy zastępczej, zasiłki stałe, utrzymanie Ośrodka Pomocy Społecznej, usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi, dożywianie dzieci oraz pomoc materialną dla uczniów. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 10. Wydatki na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej i innych obszarów polityki społecznej w gminie w latach 2012-2014

rozdziały	wysokość wydatków (w zł)		
	w 2012 r.	w 2013 r.	w 2014 r.
ochrona zdrowia			
przeciwdziałanie narkomanii	0	800	340
przeciwdziałanie alkoholizmowi	60.689	60.503	56.681
pomoc społeczna			
domy pomocy społecznej	28.229	46.069	43.954
rodziny zastępcze	0	0	1.491
przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	0	600	2.000
wspieranie rodziny (m.in. asystenci rodziny i rodziny wspierające)	0	14.361	14.976
świadczenia rodzinne, świadczenia z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego	2.706.144	2.499.668	2.569.111
składki na ubezpieczenia zdrowotne	11.643	10.782	12.375
zasiłki i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe	127.338	181.719	179.384
dodatki mieszkaniowe	1.743	1.561	2.142
zasiłki stałe	70.642	90.639	102.031
Ośrodek Pomocy Społecznej	235.799	316.789	512.094
usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze	819	15.078	28.728
pozostała działalność, w tym program „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”	275.300	308.087	362.123
pomoc materialna dla uczniów	195.317	188.502	171.209
ogółem	3.713.663	3.735.158	4.058.639
w tym w budżecie GOPS-u	3.455.914	3.483.792	3.999.476

Źródło danych: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wadowicach Górnych.

W latach 2012-2014 wahaniom ulegała liczba osób, którym udzielono pomocy i wsparcia (690 w 2012 r., 743 w 2013 r., 696 w 2014 r.), z roku na rok spadała natomiast liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie (z 1.001 w 2012 r. do 862 w 2014 r.)

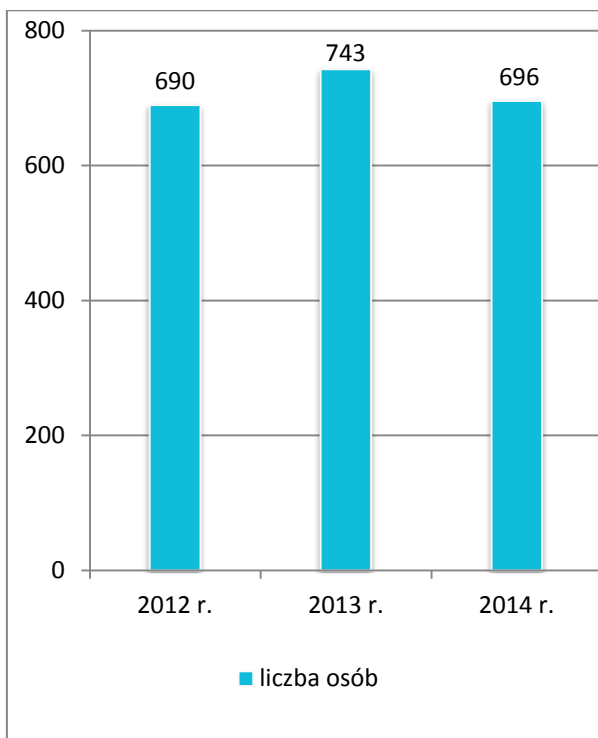
W gronie osób korzystających z pomocy społecznej w gminie, największe grupy stanowiły osoby w wieku przedprodukcyjnym (369 w 2012 r., 343 w 2013 r., 344 w 2014 r.) i produkcyjnym (248 w 2012 r., 252 w 2013 r., 242 w 2014 r.). Ich udział w ogóle odbiorców pomocy społecznej, którym przyznano świadczenie, ulegał nieznacznym wahaniom (odpowiednio 58,5 i 39,3% w 2012 r., 55,4 i 40,7% w 2013 r., 56,2 i 39,5% w 2014 r.).

Dominującą grupę wśród odbiorców wsparcia udzielanego przez GOPS stanowiły osoby długotrwale korzystające z pomocy społecznej (524 w 2012 r., 531 w 2013 r., 501 w 2014 r.). Ich odsetek w gronie beneficjentów Ośrodka, którym przyznano świadczenie, także ulegał wahaniom (83% w 2012 r., 85,8% w 2013 r., 81,9% w 2014 r.).

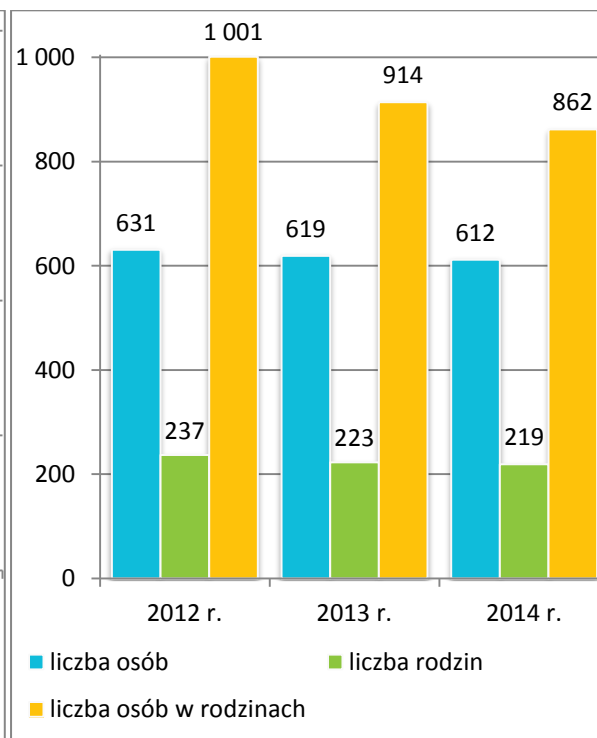
W latach 2012-2014 liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie pieniężne, ulegała wahaniom (619 w 2012 r., 670 w 2013 r., 602 w 2014 r.), natomiast liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie niepieniężne, spadała z roku na rok (z 865 w 2012 r. do 697 w 2014 r.).

Poniższe wykresy przedstawiają dane szczegółowe na temat korzystających z pomocy społecznej w gminie.

Wykres 30. Osoby w gminie, którym w latach 2012-2014 udzielono pomocy i wsparcia

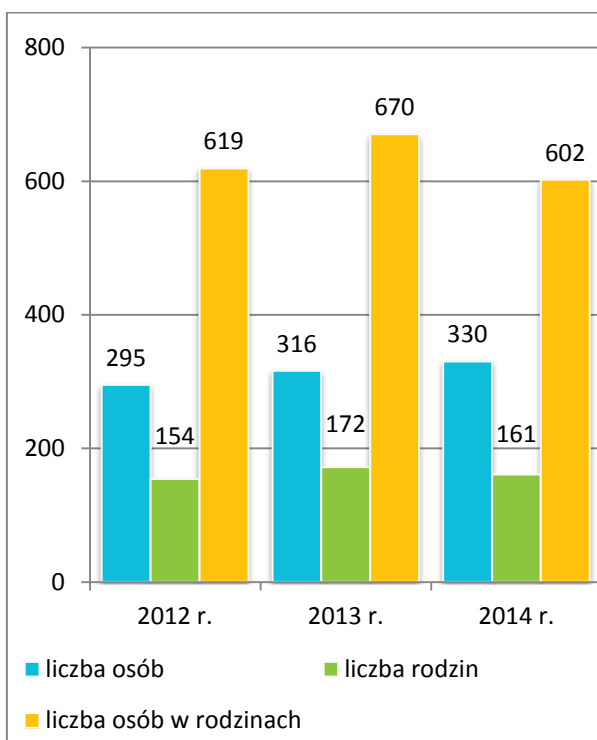

Wykres 31. Osoby i rodziny w gminie, którym w latach 2012-2014 przyznano świadczenie

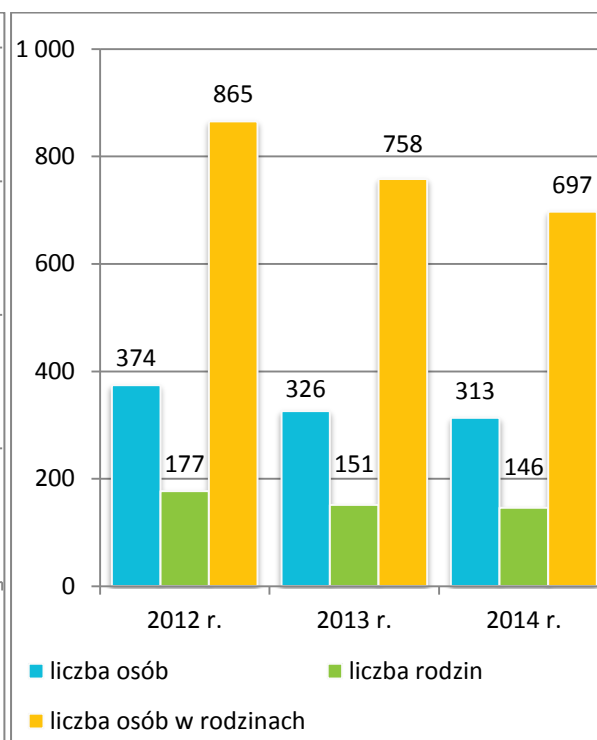

Źródło danych: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wadowicach Górnych.

Wykres 32. Osoby i rodziny w gminie, którym w latach 2012-2014 przyznano świadczenie pieniężne

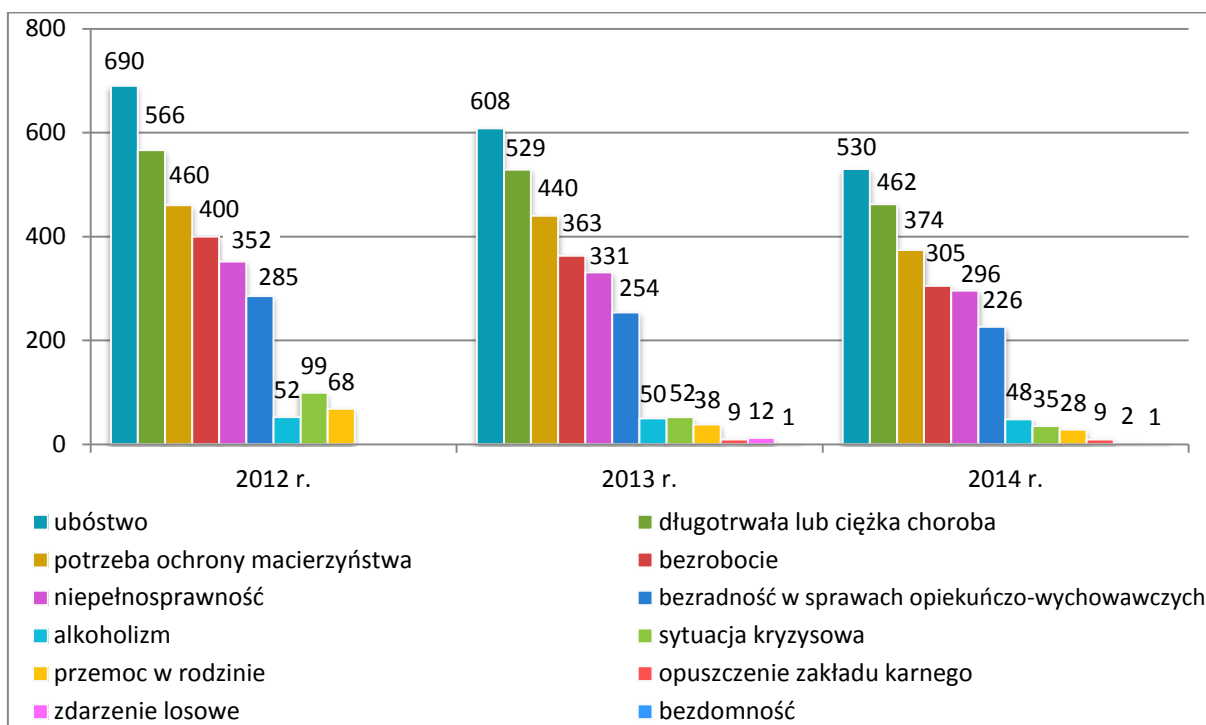
Wykres 33. Osoby i rodziny w gminie, którym w latach 2012-2014 przyznano świadczenie niepieniężne

Źródło danych: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wadowicach Górnych.

W latach 2012-2014 systematycznie rosła liczba rodzin, z którymi przeprowadzono wywiad środowiskowy (237 w 2012 r., 297 w 2013 r. i 303 w 2014 r.), podobnie jak liczba osób przebywających w tych rodzinach (1.001 w 2012 r., 1.485 w 2013 r. i 1.515 w 2014 r.)

Wśród mieszkańców gminy korzystających ze wsparcia GOPS-u w latach 2012-2014 najliczniejsze grupy stanowiły rodziny dotknięte ubóstwem oraz długotrwałą lub ciężką chorobą. Dość liczne grono stanowiły również rodziny wymagające ochrony macierzyństwa, a także zmagające się z bezrobociem, niepełnosprawnością i bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 34. Powody przyznawania pomocy społecznej w gminie w latach 2012-2014 (liczba osób w rodzinach)

Źródło danych: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wadowicach Górnych.

W latach 2012-2014 z roku na rok zmniejszała się liczba osób w rodzinach korzystających ze wsparcia GOPS-u z większości powodów przyznawania pomocy społecznej w gminie, tj. ubóstwa (z 690 w 2012 r. do 530 w 2014 r.), długotrwałej lub ciężkiej choroby (z 566 w 2012 r. do 462 w 2014 r.), potrzeby ochrony macierzyństwa (z 460 w 2012 r. do 374 w 2014 r.), bezrobocia (z 400 w 2012 r. do 305 w 2014 r.), niepełnosprawności (z 352 w 2012 r. do 296 w 2014 r.), bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego (z 285 w 2012 r. do 226 w 2014 r.), alkoholizmu (z 52 w 2012 r. do 48 w 2014 r.), sytuacji kryzysowej (z 99 w 2012 r. do 35 w 2014 r.) i przemocy w rodzinie (z 68 w 2012 r. do 28 w 2014 r.).

Świadczenia pomocy społecznej udzielane przez GOPS mają głównie charakter pieniężny, niepieniężny i usługowy. Dane szczegółowe w tym zakresie za lata 2012-2014 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 11. Formy świadczeń pomocy społecznej udzielonych w gminie przez GOPS w latach 2012-2014

formy świadczeń		liczba osób			liczba świadczeń		
		2012 r.	2013 r.	2014 r.	2012 r.	2013 r.	2014 r.
pieniężne	zasilek stały	17	22	22	184	211	235
	zasilek okresowy	63	73	63	255	303	299
	zasilek celowy	276	301	316	X	X	X
	w tym: zasilek celowy przyznany w ramach programu „Pomoc Państwa w zakresie dożywiania”	229	242	262	1.015	1.166	1.282
niepieniężne	posiłek	368	307	297	45.695	44.033	39.752
	w tym: posiłek przyznany w ramach programu „Pomoc Państwa w zakresie dożywiania”	368	307	297	45.695	44.033	39.752
	schronienie	0	0	0	0	0	0
	ubranie	0	0	0	0	0	0
	sprawienie pogrzebu	0	0	0	0	0	0
	odpłatność gminy za pobyt w domu pomocy społecznej	1	3	3	12	21	18
usługi	usługi opiekuńcze	1	2	4	65	492	909
	specjalistyczne usługi opiekuńcze	0	0	0	0	0	0
	specjalistyczne usługi dla osób z zaburzeniami psychicznymi	0	1	1	0	390	762
	poradnictwo specjalistyczne	0*	30*	43*	X	X	X
	praca socjalna	296*	355*	303*	X	X	X
	interwencja kryzysowa	21*	10*	9*	X	X	X
	kontrakt socjalny	55	36	25	X	X	X
indywidualne programy pomocy	indywidualny program wychodzenia z bezdomności	0	0	0	X	X	X
	indywidualny program zatrudnienia socjalnego (CIS)	0	0	0	X	X	X
wspieranie rodziny i piecza zastępcza	wspieranie rodziny przez asystenta rodziny (liczba asystentów rodziny)	4* (1)	*8 (2)	*11 (2)	X	X	X
	odpłatność za pobyt dziecka w pieczy zastępczej (w zł)	0	0	1	X	X	X

*liczba rodzin

Źródło danych: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wadowicach Górnych.

Spośród świadczeń pieniężnych najczęściej udzielaną formą pomocy w latach 2012-2014 był zasiłek celowy. Jest on przyznawany na zaspokojenie niezbędnej potrzeby bytowej, a w szczególności na pokrycie części lub całości kosztów zakupu żywności, leków i leczenia, opału, odzieży, obuwia, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobnych remontów i napraw w mieszkaniu, opłat za gaz, energię, wodę i czynsz, a także kosztów pogrzebu. Liczba osób nim objętych zwiększała się z roku na rok (z 276 w 2012 r. do 316 w 2014 r.).

Ważną formą wsparcia finansowego był także zasiłek okresowy. Przysługuje on w szczególności ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie, możliwość utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego. W 2012 i 2014 roku skorzystały z niego 63 osoby, a w 2013 roku 73 osoby.

Dominujący rodzaj pomocy niepieniężnej stanowił z kolei posiłek, który był wsparciem udzielanym głównie dzieciom w ramach wieloletniego programu rządowego „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” (obowiązywał on do końca 2013 roku; na lata 2014-2020 Rada Ministrów przyjęła wieloletni program wspierania finansowego gmin w zakresie dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”). Celem tego Programu jest ograniczenie zjawiska niedożywienia dzieci i młodzieży z rodzin o niskich dochodach lub znajdujących się w trudnej sytuacji, ze szczególnym uwzględnieniem uczniów z terenów objętych wysokim poziomem bezrobocia i ze środowisk wiejskich oraz osób dorosłych, w szczególności samotnych, w podeszłym wieku, chorych lub niepełnosprawnych. W latach 2012-2014 liczba osób objętych posiłkiem zmniejszała się z roku na rok (z 368 w 2012 r. do 297 w 2014 r.)

Warto dodać, iż w styczniu 2014 roku Rada Gminy w Wadowicach Górnych podjęła uchwałę w sprawie ustanowienia wieloletniego programu ostonowego pn. „Pomoc gminy w zakresie dożywiania” na lata 2014-2020. Jest on elementem polityki społecznej gminy w zakresie dożywiania dzieci zamieszkałych na jej terenie.

Ważną formą wsparcia niepieniężnego było również pokrywanie kosztów pobytu mieszkańców gminy w domach pomocy społecznej. Z roku na rok zwiększa się w gminie liczba osób starszych, samotnych i schorowanych wymagających całodobowej opieki w miejscu zamieszkania lub umieszczenia w placówce zapewniającej całodobową opiekę. Rośnie również liczba osób niepełnosprawnych, które nie nabyły uprawnień do żadnych

świadczeń i nie są w stanie samodzielnie funkcjonować w środowisku (przeważnie są to osoby młode i samotne, w większości nadużywające alkoholu). Problemem jest brak osób, które mogłyby zapewnić tym osobom opiekę; coraz częściej rodziny nie poczuwają się do obowiązku jej sprawowania, zrzucając go na instytucje. W latach 2012-2014 gmina pokrywała koszt pobytu w domach pomocy społecznej (w Mielcu i Dębicy) za odpowiednio 1, 3 i 3 osoby.

Wśród usług najistotniejszą rolę odgrywała praca socjalna mająca na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi. Była ona prowadzona m.in. w oparciu o zawarte kontrakty socjalne (55 w 2012 r., 36 w 2013 r. i 25 w 2014 r.). W latach 2012-2014 liczba rodzin, które objęto pracą socjalną, ulegała wahaniom (295 w 2012 r., 355 w 2013 r., 303 w 2014 r.).

Praca socjalna świadczona w gminie miała bardzo szeroki zakres i obejmowała m.in.: pomoc w samodzielnym rozwiązywaniu problemów, wsparcie w wypełnianiu i interpretacji różnego rodzaju pism urzędowych, uczenie racjonalnego gospodarowania posiadanymi środkami finansowymi, pomoc w wyszukiwaniu ofert pracy i rejestracji w Powiatowym Urzędzie Pracy, pomoc w wypełnianiu kwestionariusza osobowego i podania o pracę, pomoc w kierowaniu do Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Mielcu w celu ustalenia stopnia niepełnosprawności, pomoc w skompletowaniu dokumentów niezbędnych do uzyskania renty z ZUS-u i KRUS-u oraz pośredniczenie w organizowaniu badań mammograficznych i cytologicznych na terenie gminy we współpracy z Fundacją SOS.

W ramach pracy socjalnej pracownicy socjalni podejmowali także współpracę z gminnymi placówkami oświatowymi w zakresie uzyskiwania informacji o uczniach z rodzin niewydolnych wychowawczo, z asystentami rodziny, z placówkami ochrony zdrowia, Policją, Sądem Rejonowym, utrzymywali ścisłe kontakty z kuratorami sądowymi. Angażowali się również w odwiedzanie osób starszych, chorych i samotnych, aranżowali pomoc osobom samotnym i niepełnosprawnym ze strony rodziny i sąsiadów, organizowali zbiórki odzieży używanej, artykułów żywnościowych i środków czystości, udzielali wsparcia w zorganizowaniu opłatka dla osób starszych, samotnych i niepełnosprawnych, a także pośredniczyli w uzyskaniu wsparcia żywnościowego w ramach Programu Operacyjnego

Pomoc Żywnościowa 2014-2020, wdrażanego w oparciu o Europejski Fundusz Pomocy Najbardziej Potrzebującym („FEAD”).

Istotną formą pomocy usługowej było poradnictwo specjalistyczne udzielane osobom i rodzinom poszukującym pomocy w rozwiązywaniu problemów rodzinnych, wychowawczych, szkolnych, oczekujących wsparcia i wskazówek na temat radzenia sobie z problemami. Było ono świadczone w utworzonym w 2013 roku Punkcie Poradnictwa Psychologicznego przez psychologa-psychoterapeutę zatrudnionego w GOPS-ie na umowę zlecenie. W latach 2013 roku objął on poradnictwem 30 rodzin liczących 135 osób, a rok później 43 rodziny liczące 184 osoby.

W analizowanym okresie Ośrodek świadczył także usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Tymi pierwszymi w 2012 roku objęto 1 osobę, rok później 2 osoby, a w 2014 roku już 4. Z tych drugich w latach 2013-2014 korzystała 1 osoba.

W latach 2012-2014 GOPS realizował również zadania z zakresu wspierania rodziny i rozwoju pieczy zastępczej, zatrudniając w 2012 roku 1 asystenta rodziny, a w latach 2013-2014 2 asystentów rodziny. W 2012 roku pod opieką asystenta rodziny pozostawały 4 rodziny, rok później 8 rodzin, a w 2014 roku 11 rodzin. W latach 2012-2014 zatrudnienie jednego asystenta rodziny zostało sfinansowane ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego pozyskanych w ramach projektu systemowego „Czas na aktywność w gminie Wadowice Górne”. Z kolei w latach 2013-2014 drugi asystent rodziny był zatrudniony w oparciu o środki finansowe otrzymanego z resortowego programu wspierania rodziny „Asystent rodziny i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej”.

Ośrodek partycypował także w kosztach utrzymania dzieci z gminy w pieczy zastępczej. W 2014 roku 1 dziecko zostało umieszczone w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu socjalizacyjnego – Domu dla Dzieci w Skopaniu, a odpłatność z tego tytułu wyniosła 1.490,76 zł.

W analizowanym okresie w gminie wypłacano również stypendia szkolne i zasiłki szkolne. Najczęściej wsparcie te kierowane jest do dzieci pochodzących z rodzin ubogich lub zagrożonych wykluczeniem społecznym, np. dotkniętych bezrobociem, i służy zmniejszeniu różnic w dostępie do edukacji. Liczba osób nim objętych zmniejszała się z roku na rok (376

w 2012 r., 284 w 2013 r., 211 w 2014 r.), a kwota udzielonych świadczeń wyniosła: 195.701,89 zł w 2012 roku, 188.501,86 zł w 2013 roku i 171.209,46 zł w 2014 roku.

Od 2014 roku w gminie realizowany jest również rządowy program pomocy dla rodzin wielodzietnych. Koordynacją jego realizacji zajmuje się GOPS, który wydaje uprawnionym Karty Dużej Rodziny. W 2014 roku w gminie złożono 44 wnioski o wydanie Kart Dużej Rodziny dla łącznie 254 osób. Koszt realizacji tego zadania wyniósł 392,92 zł.

W analizowanym okresie Ośrodek realizował także zadania z zakresu przeciwdziałania alkoholizmowi i przemocy w rodzinie. W ich ramach przekazywał Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych informacje o osobach nadużywających alkoholu i ich środowisku, udzielał informacji o możliwości złożenia wniosku do GKRPA o wszczęcie postępowania wobec osoby nadużywającej alkoholu, uświadamiał o negatywnych skutkach nadużywania alkoholu, motywował do utrzymania abstynencji lub podjęcia leczenia odwykowego, informował o możliwości podjęcia leczenia uzależnienia od alkoholu, powiadamiał ofiary przemocy o przysługujących im prawach i formach pomocy oraz motywował je do skorzystania z pomocy specjalistycznej, prowadził rozmowy z osobami stosującymi przemoc na temat skutków ich postępowania oraz motywował je do udziału w programie korekcyjno-edukacyjnym, a także był odpowiedzialny za obsługę organizacyjno-techniczną Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego i delegował do niego swoich pracowników. W 2013 roku odbyło się 12, a rok później 11 posiedzeń Zespołu. W jego ramach pracowało 16 grup roboczych w każdym roku (w tym 10 nowo powstałych w 2013 r. i 8 nowo powstałych w 2014 r.), które podczas 74 posiedzeń w 2013 roku i 65 posiedzeń w 2014 roku zajmowały się indywidualnymi przypadkami przemocy w rodzinie.

W 2012 roku, gmina, we współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w Mielcu, organizowała prace społecznie użyteczne, w ramach których zatrudnionych było 6 osób korzystających z pomocy społecznej. Na ten cel wydatkowano kwotę 9.198 zł. Warto dodać, że w 2014 roku zawarto z Urzędem Pracy porozumienia w sprawie: zasad współpracy przy postępowaniu z osobami, które są zarejestrowane w Urzędzie i jednocześnie korzystają ze wsparcia GOPS-u, wymiany informacji o osobach bezrobotnych oraz korzystania z Samorządowej Elektronicznej Platformy Informacyjnej (SEPI) służącej wymianie informacji pomiędzy instytucjami.

W 2014 r. Ośrodek wydał również 1 postanowienie, co do zasadności udzielenia przez Urząd ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych pomocy pieniężnej dla osoby uprawnionej.

W latach 2012-2014 GOPS kontynuował realizację (rozpoczętego w 2008 r.) projektu systemowego pn. „Czas na aktywność w gminie Wadowice Górne”, współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego. Działaniami projektowymi obejmowano osoby pozostające bez pracy i korzystające ze świadczeń pomocy społecznej, którym zapewniano poradnictwo prawne i psychologiczne, doradztwo, kursy i szkolenia zawodowe według indywidualnych predyspozycji i potrzeb rynku pracy (np. kurs obsługi kasy fiskalnej i komputerowych programów fakturujących, kurs gastronomiczny i komputerowy, szkolenie kosmetyczka-wizażystka), treningi kompetencji i szkołę dla rodziców mające na celu udzielenie wskazówek na temat sposobów spędzania czasu wolnego z najbliższymi, rozwiązywania konfliktów i problemów występujących w rodzinach oraz wsparcie ze strony asystenta rodziny

Na realizację projektu w latach 2008-2014 wydano łącznie 1.102.737,45 złotych, obejmując różnymi instrumentami aktywizacji edukacyjnej, zdrowotnej i społecznej łącznie 121 osób.

W ramach realizowanych zadań GOPS przyznawał również świadczenia rodzinne. W latach 2012-2014 ogólna liczba udzielonych świadczeń zmniejszała się z roku na rok (z 21.128 w 2012 r. do 15.918 w 2014 r.), na co zasadniczy wpływ miał systematyczny spadek wypłacanych zasiłków rodzinnych i dodatków do zasiłków (z 17.871 zł w 2012 r. do 13.000 zł w 2014 r.).

W analizowanym okresie z roku na rok zmniejszała się również liczba wypłaconych świadczeń pielęgnacyjnych (z 745 w 2012 r. do 305 w 2014 r.). Spadek ten był spowodowany zmianą ustawy o świadczeniach rodzinnych; od 1 lipca 2013 roku wygasły wszystkie decyzje dotyczące świadczeń pielęgnacyjnych i wprowadzono nowe warunki otrzymania świadczeń, które spełniało znacznie mniej osób.

Dane szczegółowe na temat przyznanych w gminie świadczeń rodzinnych przedstawia poniższa tabela.

Tabela 12. Świadczenia rodzinne przyznane w gminie w latach 2012-2014

	2012 r.	2013 r.	2014 r.
zasiłki rodzinne i dodatki do zasiłków rodzinnych			
liczba świadczeń	17.871	14.846	13.000
zasiłek pielęgnacyjny			
liczba świadczeń	2.432	2.513	2.545
świadczenia pielęgnacyjne			
liczba świadczeń	745	572	305
dodatek do świadczenia pielęgnacyjnego			
liczba świadczeń	X	129	0
specjalny zasiłek opiekuńczy			
liczba świadczeń	X	2	0
jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka			
liczba świadczeń	80	74	68
ogółem			
liczba świadczeń	21.128	18.136	15.918
zasiłek dla opiekunów			
liczba świadczeń	X	X	541

Źródło danych: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wadowicach Górnych.

Od 2014 roku Ośrodek przyznawał zasiłek dla opiekunów osób niepełnosprawnych. Przysługuje on osobom, które utraciły prawo do świadczenia pielęgnacyjnego z dniem 1 lipca 2013 roku w związku z wygaśnięciem z mocy prawa (na podstawie art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 7 grudnia 2012 roku o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. z 2012 r., poz. 1548) decyzji przyznającej prawo do świadczenia pielęgnacyjnego. W 2014 roku GOPS przyznał 541 takich zasiłków na kwotę 326.630 zł.

Za osoby pobierające świadczenia pielęgnacyjne i specjalny zasiłek opiekuńczy (od 2013 roku) GOPS opłacał składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe oraz zdrowotne. Liczba tych składek zmniejszała się z roku na rok, natomiast ich wartość ulegała wahaniom (310 na kwotę 31.868 zł w 2012 r., 230 na kwotę 26.653 zł w 2013 r., 167 na kwotę 41.789 zł w 2014 r.).

Kolejną formę pomocy udzielanej przez Ośrodek stanowiły świadczenia z funduszu alimentacyjnego, które służą wsparciu osób znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej w przypadku bezskuteczności egzekucji zasądzonych świadczeń alimentacyjnych. W latach

2012-2014 liczba rodzin, którym przyznano tę pomoc, była na zbliżonym poziomie (23 w 2012 r., 19 w 2013 r., 20 w 2014 r.), natomiast liczba wypłaconych świadczeń zmniejszała się z roku na rok (z 497 w 2012 r. do 449 w 2014 r.). Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 13. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przyznane w gminie w latach 2012-2014

	2012 r.	2013 r.	2014 r.
liczba rodzin, którym przyznano świadczenie	23	19	20
liczba wypłaconych świadczeń	497	470	449
łącznie kwota wypłaconych świadczeń (w zł)	155.250	145.740	141.170

Źródło danych: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wadowicach Górnych.

W 2012 roku Ośrodek prowadził postępowania wobec 17, a w latach 2013-2014 wobec 20 dłużników alimentacyjnych. Ponadto w każdym roku wysłano pisma o wszczęcie postępowania wobec 14 dłużników alimentacyjnych zamieszkałych na terenie innych gmin.

Pomoc społeczna polega również na prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej. Obejmuje ona zarówno jednostki środowiskowe, jak i instytucjonalne. W gminie Wadowice Górne, obok Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, nie funkcjonują żadne instytucje wchodzące w skład infrastruktury socjalnej. Mieszkańcy gminy mają natomiast możliwość korzystania z oferty instytucji wsparcia działających poza gminą. Dane szczegółowe na ich temat przedstawia poniższa tabela.

Tabela 14. Instytucje wsparcia spoza gminy, z oferty których mogą korzystać lub korzystają mieszkańcy gminy

nazwa i adres instytucji	zakres oferowanych usług oraz kategoria klienta
Powiatowe Centrum Pomocy Społecznej w Mielcu, ul. Żeromskiego 34, 39-300 Mielec	Zakres oferowanych usług: realizacja zadań powiatu z zakresu pomocy społecznej, rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej, przeciwdziałania przemocy w rodzinie, rehabilitacji społecznej oraz organizatora rodzinnej pieczy zastępczej. Kategoria klienta: mieszkańcy powiatu.
Schronisko im. Brata Alberta dla Bezdomnych Mężczyzn w Mielcu, ul. Sandomierska 19, 39-300 Mielec	Zakres oferowanych usług: nocleg, posiłek, odzież . Kategoria klienta: bezdomni mężczyźni.

<p>Warsztat Terapii Zajęciowej w Mielcu, ul. Kocjana 15, 39-300 Mielec</p>	<p>Zakres oferowanych usług: rehabilitacja społeczna i zawodowa; terapia prowadzona jest w oparciu o indywidualne programy rehabilitacji opracowywane dla każdego uczestnika. Kategoria klienta: osoby z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu znacznym i umiarkowanym ze wskazaniem do uczestnictwa w terapii zajęciowej.</p>
<p>Poradnia specjalistyczna „Arka” w Mielcu, ul. Ks. Arczewskiego 5a, 39-300 Mielec</p>	<p>Zakres oferowanych usług: działalność charytatywna, pomoc społeczna, w tym pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywanie ich szans, działalność na rzecz osób niepełnosprawnych. Kategoria klienta: osoby i rodziny w kryzysie.</p>
<p>Środowiskowy Dom Samopomocy w Mielcu, ul. Wojśława 278, 39-300 Mielec</p>	<p>Zakres oferowanych usług: dzienna opieki i zajęcia z zakresu rehabilitacji ruchowej i społecznej. Kategoria klienta: dorosłe osoby niepełnosprawne.</p>
<p>Środowiskowy Dom Samopomocy w Pniu, Pień, 39-310 Radomyśl Wielki</p>	<p>Zakres oferowanych usług: dzienna opieki i zajęcia z zakresu rehabilitacji ruchowej i społecznej. Kategoria klienta: dorosłe osoby niepełnosprawne.</p>
<p>Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy w Mielcu, ul. Wojśławska 278, 39-300 Mielec</p>	<p>Zakres oferowanych usług: opieka medyczna, rehabilitacja ruchowa i społeczna, terapia psychologiczna i logopedyczna oraz terapia zajęciowa. Kategoria klienta: niepełnosprawne dzieci i młodzież.</p>
<p>Ośrodek Wczesnej Interwencji w Mielcu, ul. Wojśławska 278, 39-300 Mielec</p>	<p>Zakres oferowanych usług: terapia m.in.: logopedyczna, pedagogiczna, terapia zajęciowa, psychologiczna, fizjoterapia, muzykoterapia, opieka lekarzy specjalistów, hipoterapia. Kategoria klienta: dzieci niepełnosprawne.</p>
<p>Centrum Integracji Społecznej w Mielcu, ul. Biernackiego 1, 39-300 Mielec</p>	<p>Zakres oferowanych usług: wsparcie i aktywizacja zawodowa. Kategoria klienta: osoby znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej i finansowej.</p>
<p>Dom Pomocy Społecznej w Mielcu, ul. Kardynała Wyszyńskiego 16, 39-300 Mielec</p>	<p>Zakres oferowanych usług: całodobowa opieka. Kategoria klienta: osoby niepełnosprawne i w podeszłym wieku.</p>
<p>Dom Pomocy Społecznej im. Św. Ojca Pio w Dębicy, ul. 23 sierpnia 3, 39-200 Dębica</p>	<p>Zakres oferowanych usług: całodobowa opieka. Kategoria klienta: osoby chore psychicznie.</p>
<p>Rodzinny Dom Seniora w Kiełkowie, Kiełków 72, 39-320 Przecław</p>	<p>Zakres oferowanych usług: całodobowa opieka. Kategoria klienta: osoby starsze.</p>
<p>Zakład Opiekuńczo-Lecznicy „Przystań” w Mielcu, ul. Skargi 19, 39-300 Mielec</p>	<p>Zakres oferowanych usług: kompleksowa pielęgnacja, rehabilitacja i opieka medyczna. Kategoria klienta: osoby chore i niepełnosprawne.</p>

<p>Zakład Opiekuńczo-Lecznicy im. Św. Ojca Pio w Roźniatach, Różniaty 17, 39-340 Padew Narodowa</p>	<p>Zakres oferowanych usług: kompleksowa pielęgnacja, rehabilitacja i opieka medyczna. Kategoria klienta: osoby chore i niepełnosprawne.</p>
<p>Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Zakład Pielęgnacyjno-Opiekuńczy Sp. z o. o. w Pustkowie, 39-205 Pustków 516</p>	<p>Zakres oferowanych usług: kompleksowa pielęgnacja, rehabilitacja i opieka medyczna. Kategoria klienta: osoby chore i niepełnosprawne.</p>
<p>Ośrodek Profilaktyki i Terapii Uzależnień w Mielcu, ul. Żeromskiego 22, 39-300 Mielec</p>	<p>Zakres oferowanych usług: terapia uzależnienia od alkoholu i środków psychoaktywnych (narkotyki, nikotyna, leki, dopalacze), terapia uzależnień niechemicznych (hazard, Internet), terapia zaburzeń spowodowanych życiem w związku z osobą uzależnioną (współuzależnienie, syndrom DDA, DDD), interwencja kryzysowa w sytuacji przemocy domowej, konsultacje i poradnictwo dotyczące uzależnień i zaburzeń z tym związanych, szkolenia i edukacja społeczna. Kategoria klienta: osoby uzależnione i współuzależnione oraz dotknięte przemocą w rodzinie.</p>
<p>Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Mielcu, ul. Wyspiańskiego 6, 39-300 Mielec</p>	<p>Zakres oferowanych usług: pomoc psychologiczno-pedagogiczna i logopedyczna dzieciom i młodzieży w wieku 0-19 lat w zakresie optymalnego rozwoju oraz rodzicom i nauczycielom w rozwiązywaniu problemów wychowawczych i edukacyjnych. Kategoria klienta: dzieci i młodzież oraz ich rodzice, nauczyciele.</p>
<p>Niepubliczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Radomyślu Wielkim, ul. Piłsudskiego 4, 39-310 Radomyśl Wielki</p>	
<p>Powiatowy Urząd Pracy w Mielcu, ul. Chopina 16, 39-300 Mielec</p>	<p>Zakres oferowanych usług: aktywizacja osób bezrobotnych. Kategoria klienta: osoby bezrobotne.</p>

Źródło danych: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wadowicach Górnych.

12. ORGANIZACJE POZARZĄDOWE

Organizacje pozarządowe są przejawem społeczeństwa obywatelskiego, jedną z form jego aktywności. Pełnią istotną rolę nie tylko w konsolidacji społeczności lokalnej, organizacyjnym wzmocnieniu władz lokalnych, lecz również zwiększają szanse rozwoju małych i średnich miejscowości. Dobrze zorganizowane środowisko może sprzyjać aktywizowaniu nie tylko pojedynczych osób i marginalizowanych grup społecznych, ale ich lokalnego otoczenia, sprzyja budowaniu samowystarczalności społeczności lokalnych poprzez uruchomienie i wykorzystanie jej zasobów.

Współpraca samorządu lokalnego z podmiotami należącymi do sektora pozarządowego nie tylko pozwala skuteczniej i efektywniej działać na rzecz rozwoju oraz poprawy warunków i jakości życia mieszkańców, lecz również umożliwia istotne odciążenie sektora publicznego w realizacji zadań.

W gminie Wadowice Górne funkcjonuje blisko 30 organizacji pozarządowych. Samorząd gminy posiada Program współpracy gminy Wadowice Górne z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, w oparciu o który ma możliwość podejmowania z nimi współpracy w szczególności w następujących formach finansowych i pozafinansowych:

- zlecenie do realizacji zadań publicznych na zasadach określonych w ustawie w postaci powierzenia lub wspierania wykonywania zadań publicznych wraz z udzieleniem dotacji na finansowanie lub dofinansowanie ich realizacji,
- współdziałanie w pozyskiwaniu środków finansowych z innych źródeł finansowania niż budżet gminy, w tym udzielanie informacji w zakresie przygotowywania projektów,
- udzielanie przez samorząd wsparcia pozafinansowego dla organizacji (użyczenie sprzętu, bezpłatne udostępnianie budynków i innych obiektów użyteczności publicznej),
- promowanie ww. podmiotów na oficjalnej witrynie internetowej gminy, co oznacza że mają one dostęp do oficjalnej witryny internetowej gminy w zakresie informowania o swojej działalności,
- zawieranie umów partnerskich w celu realizacji wspólnych przedsięwzięć,
- opiniowanie wniosków o szczególnym znaczeniu dla gminy o dotacje ze źródeł zewnętrznych,

- konsultowanie z organizacjami projektów aktów normatywnych w dziedzinach dotyczących działalności statutowej tych organizacji,
- tworzenie w miarę potrzeb wspólnych zespołów o charakterze doradczym i inicjatywnym, złożonych z przedstawicieli organizacji oraz przedstawicieli gminy,
- udzielanie informacji o ogłoszonych konkursach.

Poniższa tabela przedstawia dane szczegółowe na temat sektora pozarządowego w gminie.

Tabela 15. Organizacje pozarządowe w gminie

lp.	nazwa i adres organizacji	charakterystyka działania
1.	Stowarzyszenie Kulturalne „Positiv” , 39-308 Wadowice Górne187b	Zaspokajanie potrzeb i aspiracji kulturalnych społeczeństwa oraz umożliwienie aktywnego uczestnictwa w życiu kulturalnym, m.in. poprzez występy na uroczystościach państwowych i imprezach okolicznościowych, organizację koncertów, festiwali muzycznych i konkursów; inspirowanie i organizowanie amatorskiego ruchu artystycznego; popularyzacja lokalnej tradycji i zwyczajów.
2.	Stowarzyszenie Kobiet w Wadowicach Dolnych „Jutrzenka” , Wadowice Dolne 62, 39-308 Wadowice Górne	Aktywizacja zawodowa, propagowanie działań na rzecz udziału kobiet w życiu publicznym; podejmowanie i realizowanie inicjatyw edukacyjno-kulturalnych i artystycznych; promocja zdrowej żywności i kuchni regionalnej, tradycji i zwyczajów lokalnych; propagowanie ochrony środowiska i świadomości ekologicznej.
3.	Stowarzyszenie „Nasze Wadowice” , Przebendów 44, 39-308 Wadowice Górne	Stymulacja i wspieranie wszechstronnego rozwoju i aktywności społeczności lokalnej, m.in. poprzez prowadzenie różnych form edukacyjnych, kulturalnych i integracyjnych.
4.	Stowarzyszenie Rozwoju „Piątkowczanka” w Piątkowcu , Piątkowiec 50a, 39-308 Wadowice Górne	Wspieranie rozwoju gospodarczego, kulturalnego i społecznego wsi; popieranie i pielęgnowanie tradycji regionalnych; podejmowanie inicjatyw edukacyjno-kulturalnych, artystycznych, prozdrowotnych oraz w zakresie ochrony środowiska.
5.	Stowarzyszenie „Pokolenia” w Izbiskach , Izbiska 60c, 39-308 Wadowice Górne	Organizacja działań edukacyjnych, sportowych, kulturalnych i turystyczno-krajoznawczych oraz innych form mających na celu wzmacnianie więzi międzypokoleniowej i kultywowanie lokalnych tradycji.

6.	Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Wsi Wampierzów „Feniks” , Wampierzów 75a, 39-308 Wadowice Górne	Organizowanie życia społecznego, zdrowotnego, kulturalnego i gospodarczego, promowanie zdrowego stylu życia oraz wspieranie inicjatyw społecznych i gospodarczych wsi; działania na rzecz integracji rodzin oraz na rzecz osób starszych, samotnych i niepełnosprawnych.
7.	Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży, Oddział przy Parafii Św. Anny w Wadowicach Górnych , 39-308 Wadowice Górne 134	Szerzenie i upowszechnianie katolickich wartości i zasad, w tym m.in. organizowanie i troska o odpowiedni poziom życia towarzyskiego, rozrywki, wartościowe wykorzystanie wolnego czasu, ubogającego wypoczynku, ze szczególnym propagowaniem trzeźwości; angażowanie w życie społeczne, podejmowanie funkcji publicznych, dostrzeganie problemów i zagrożeń społecznych, uwrażliwianie na potrzeby bliźnich, podejmowanie pracy charytatywnej.
8.	Klub Gier Logicznych „Szarotka” w Wadowicach Górnych , 39-308 Wadowice Górne 116/3	Krzewienie kultury fizycznej i sportu, inicjowanie i organizowanie różnorodnych form spędzania wolnego czasu, ze szczególnym uwzględnieniem zajęć mających wpływ na rozwój psychofizyczny; promocja i popularyzacja gier logicznych, ze szczególnym uwzględnieniem szachów jako dyscypliny sportowej.
9.	Stowarzyszenie „Kawęczyn łączy Pokolenia” w Kawęczynie , Kawęczyn 41b, 39-308 Wadowice Górne	Wspieranie i realizowanie lokalnych inicjatyw gospodarczych, kulturalnych, społecznych, artystycznych oraz zdrowotnych; inicjowanie życia kulturalno-rozrywkowego i rekreacyjno-sportowego wśród młodzieży; przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu mieszkańców.
10.	Stowarzyszenie Quo Vadis Podkarpacie , 39-308 Wadowice Górne 94	Promocja i wspieranie promocji województwa podkarpackiego oraz praca na rzecz rozwoju Podkarpacia; popularyzacja wartości kulturowych regionu; propagowanie potrzeby ochrony środowiska naturalnego.
11.	Ludowy Klub Sportowy „Piast” Wadowice Górne , 39-308 Wadowice Górne 116	Organizowanie sportu masowego, ćwiczeń fizycznych i zajęć w zakresie sportu i rekreacji; organizowanie zawodów, imprez sportowych i rekreacyjnych; organizowanie sportu wyczynowego w wybranych dyscyplinach (sekcja wiodąca: piłka nożna); udział w rozgrywkach i współzawodnictwie sportowym
12.	Ludowy Klub Sportowy „Plon” w Kawęczynie , Kawęczyn 31, 39-308 Wadowice Górne	
13.	Ludowy Klub Sportowy Wierzchowiny Wierzchowiny 21b, 39-308 Wadowice Górne	

14.	Międzyszkolny Uczniowski Klub Sportowy „Duet” w Wampierzowie Wampierzów 81, 39-308 Wadowice Górne	Planowanie i organizowanie pozalekcyjnego życia sportowego uczniów; angażowanie do różnorodnych form aktywności ruchowej; uczestnictwo w imprezach i zajęciach sportowych; organizowanie różnorodnych form współzawodnictwa sportowego; organizowanie działalności sportowej ze szczególnym uwzględnieniem funkcji zdrowotnych.
15.	Uczniowski Klub Sportowy „Albatros” przy Szkole Podstawowej w Wadowicach Górnych 39-308 Wadowice Górne 111	
16.	Uczniowski Klub Sportowy „Tramp” przy Szkole Podstawowej w Wadowicach Dolnych, Wadowice Dolne 65, 39-308 Wadowice Górne	
17.	Uczniowski Klub Sportowy „Sokół” przy Publicznym Gimnazjum w Wadowicach Górnych, 39-308 Wadowice Górne 133e	Planowanie i organizowanie pozalekcyjnego życia sportowego uczniów, angażowanie do różnorodnych form aktywności ruchowej; uczestnictwo w imprezach i zajęciach sportowych, organizowanie różnorodnych form współzawodnictwa sportowego (sekcja wiodąca: piłka ręczna dziewcząt); organizowanie działalności sportowej ze szczególnym uwzględnieniem funkcji zdrowotnych,
18.	Koło Przyjaciół Misjonarzy, 39-308 Wadowice Górne 94	
19.	Ochotnicza Straż Pożarna w Grzybowie Grzybów 18, 39-308 Wadowice Górne	Prowadzenie działalności mającej na celu zapobieganie pożarom; uczestnictwo w akcjach ratowniczych przeprowadzanych w czasie pożarów, zagrożeń ekologicznych związanych z ochroną środowiska oraz innych klęsk i zdarzeń; informowanie ludności o istniejących zagrożeniach pożarowych i ekologicznych oraz sposobach ochrony przed nimi; rozwijanie wśród członków ochotniczej straży pożarnej kultury fizycznej i sportu oraz prowadzenie działalności kulturalno-oświatowej i rozrywkowej.
20.	Ochotnicza Straż Pożarna w Izbiskach, Izbiska 60c, 39-308 Wadowice Górne	
21.	Ochotnicza Straż Pożarna w Jamach, Jamy 77a, 39-308 Wadowice Górne	
22.	Ochotnicza Straż Pożarna w Kawęczynie, Kawęczyn 35b, 39-308 Wadowice Górne	
23.	Ochotnicza Straż Pożarna w Kosówce, Kosówka 32b, 39-308 Wadowice Górne	
24.	Ochotnicza Straż Pożarna w Wadowicach Dolnych, Wadowice Dolne 69, 39-308 Wadowice Górne	

25.	Ochotnicza Straż Pożarna w Wadowicach Górnych , 39-308 Wadowice Górne 93a	
26.	Ochotnicza Straż Pożarna w Wampierzowie , Wampierzów 75a, 39-308 Wadowice Górne	
27.	Ochotnicza Straż Pożarna w Woli Wadowskiej , Wola Wadowska 25a, 39-308 Wadowice Górne	

Źródło danych: Urząd Gminy w Wadowicach Górnych oraz www.bazy.ngo.pl

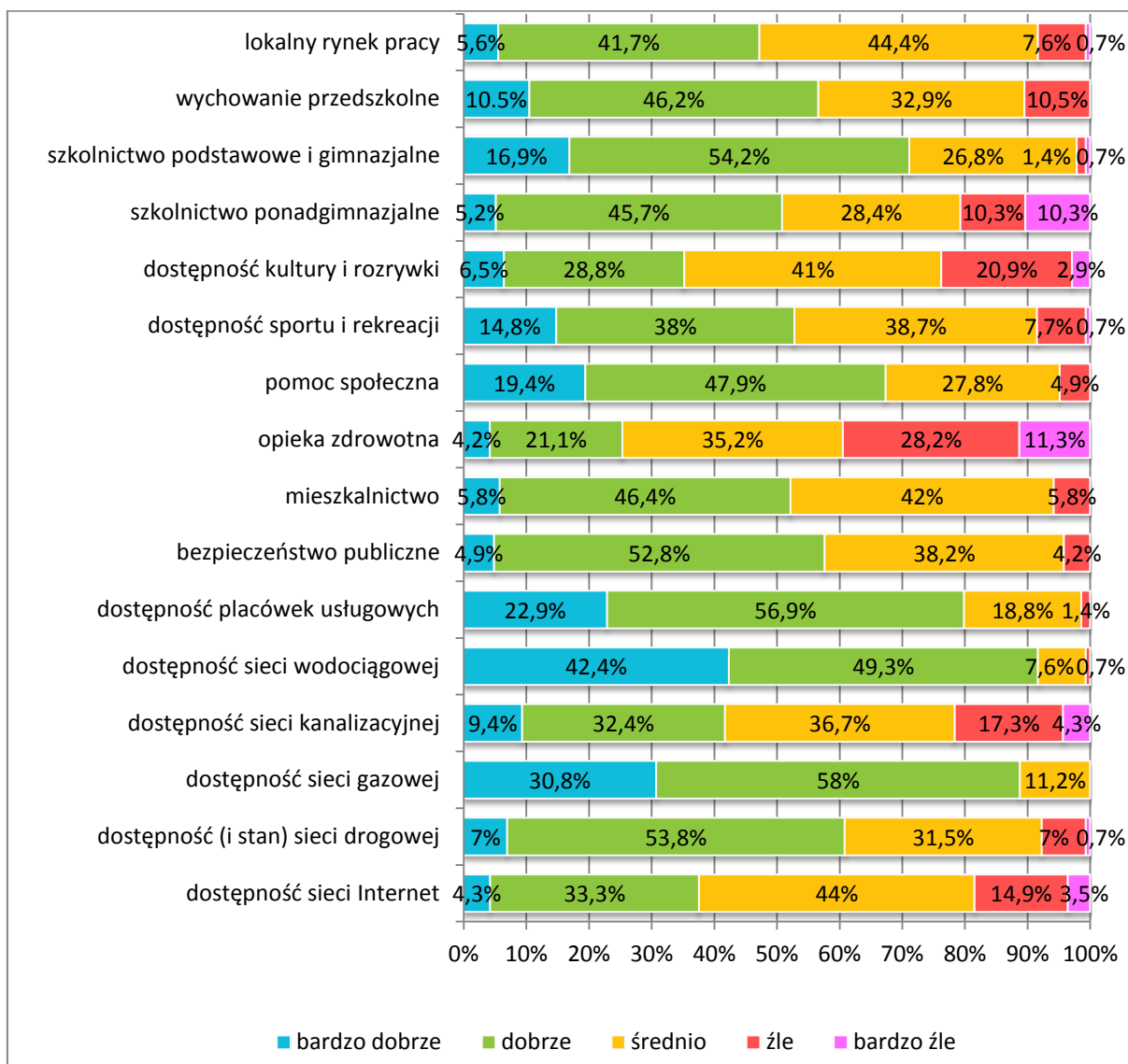
13. WYNIKI BADAŃ ANKIETOWYCH „PROBLEMY SPOŁECZNE W ŚRODOWISKU LOKALNYM”

Badania ankietowe przeprowadzone w ramach diagnozy sytuacji społecznej w gminie Wadowice Górne posłużyły identyfikacji, określeniu przyczyn i skali występujących na jej terenie problemów społecznych oraz wskazaniu działań, jakie należałoby podjąć w celu zmniejszenia ich natężenia oraz zminimalizowania ich skutków.

Badania zostały przeprowadzone przy pomocy ankiet, które zostały rozpowszechnione wśród mieszkańców gminy, w tym reprezentantów samorządu lokalnego – Wójta Gminy, Sekretarza Gminy, Skarbnika Gminy, radnych, sołtysów, pracowników Urzędu Gminy, członków komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, przedstawicieli jednostek organizacyjnych gminy, m.in. placówek oświatowych, kulturalnych, sportowych i pomocy społecznej, a także przedstawicieli jednostek służby zdrowia, policji, organizacji pozarządowych i kościoła. W sumie do analizy przedłożono 144 wypełnione anonimowo ankiety.

W pierwszym pytaniu poproszono przedstawicieli środowiska lokalnego o ocenę warunków życia w gminie. Uzyskane odpowiedzi przedstawia poniższy wykres.

Wykres 35. Warunki życia w gminie

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

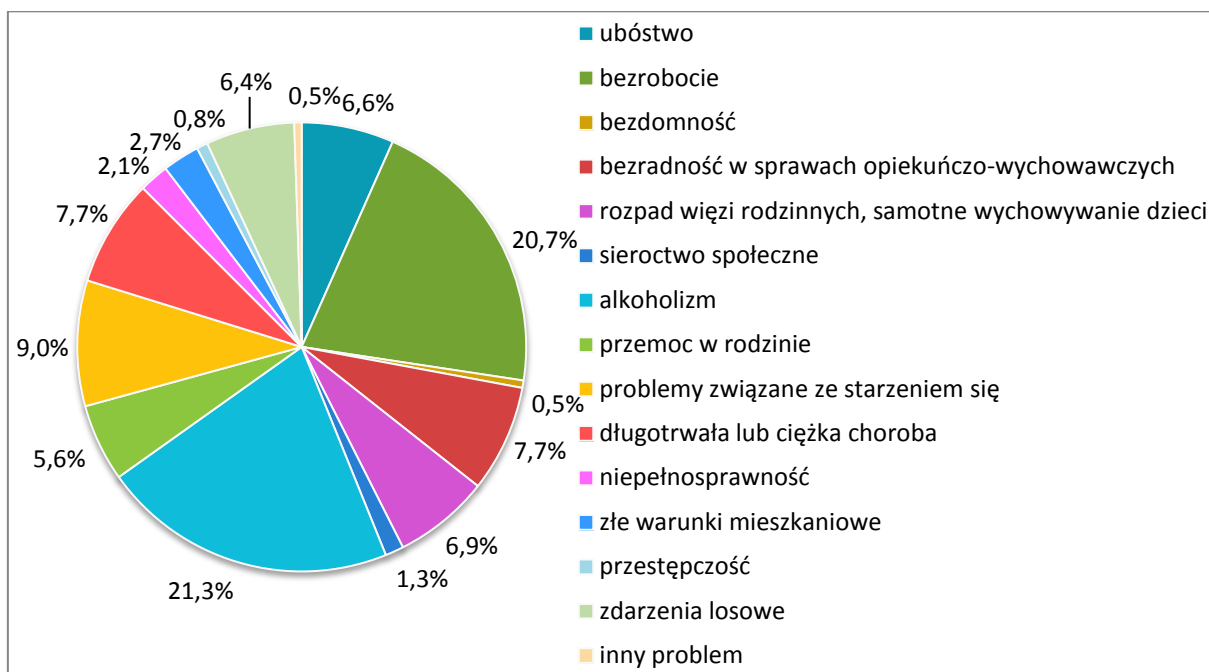
Analizując warunki życia w gminie, przedstawiciele środowiska lokalnego najwyżej ocenili dostęp do sieci wodociągowej (łącznie 91,7% ocen dobrych i bardzo dobrych) i gazowej (w sumie 88,8% ocen dobrych i bardzo dobrych), placówek usługowych (łącznie 79,8% ocen dobrych i bardzo dobrych) oraz szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego (w sumie 71,1% ocen dobrych i bardzo dobrych), a także pomoc społeczną (łącznie 67,3% ocen dobrych i bardzo dobrych).

Najniżej ankietowani ocenili dostęp do opieki zdrowotnej (w sumie 39,5% ocen złych i bardzo złych). Z relatywnie niską oceną spotkała się również dostępność kultury i rozrywki (łącznie 23,8% ocen złych i bardzo złych), szkolnictwa ponadgimnazjalnego (w sumie 20,6%

ocen złych i bardzo złych), sieci kanalizacyjnej (łącznie 21,6% ocen złych i bardzo złych) oraz sieci Internet (w sumie 18,4% ocen złych i bardzo złych).

W kolejnym pytaniu zapytano badanych o problemy, które najczęściej dotyczą mieszkańców gminy. Szczegóły w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 36. Problemy najczęściej dotykające mieszkańców gminy

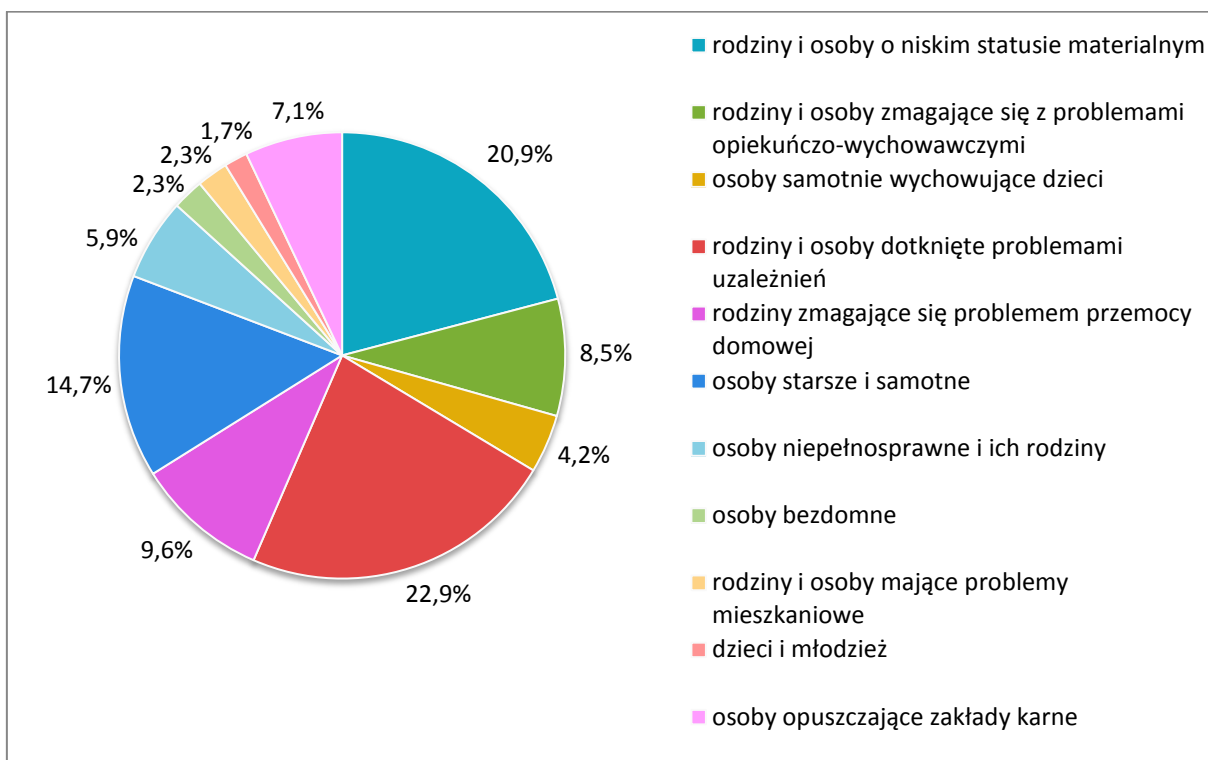

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

Do problemów, które najczęściej dotyczą mieszkańców gminy, respondenci zaliczyli alkoholizm (21,3%) i bezrobocie (20,7%). Uwagę zwrócili również na problemy związane ze starzeniem się (9%), bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego oraz zaniedbanie dzieci, długotrwałą lub ciężką chorobę (po 7,7%) oraz niepełnosprawność (6,9%).

Odpowiadając na następne pytanie, ankietowali identyfikowali grupy zagrożone wykluczeniem społecznym w gminie. Uzyskane odpowiedzi przedstawia poniższy wykres.

Wykres 37. Grupy zagrożone wykluczeniem społecznym w gminie

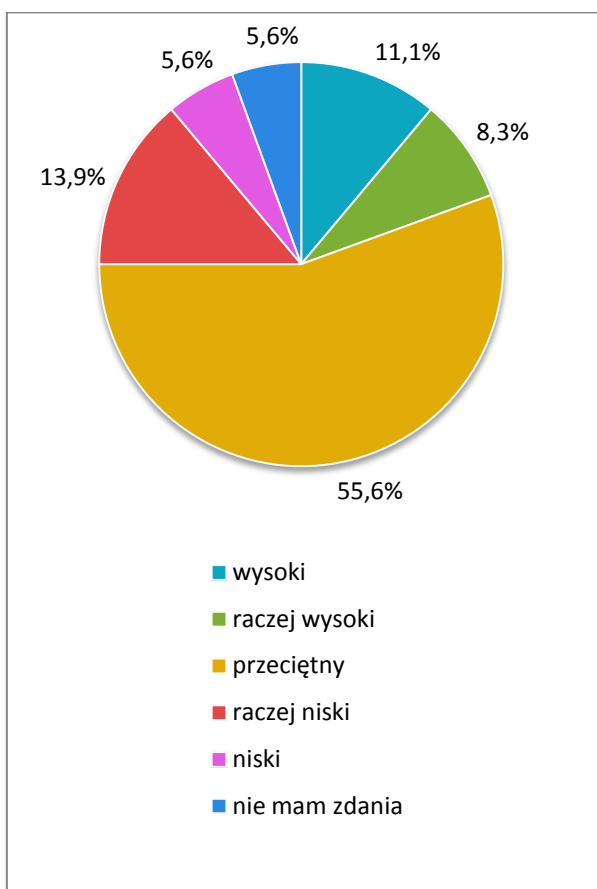

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

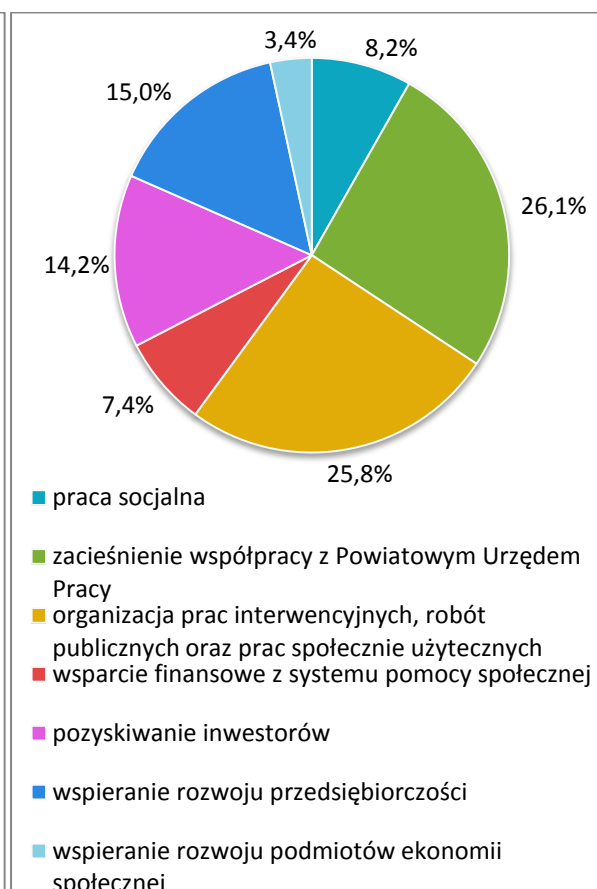
Najwięcej badanych stwierdziło, że najbardziej zagrożone wykluczeniem społecznym są rodziny i osoby dotknięte problemami uzależnień (22,9%) oraz o niskim statusie materialnym (20,9%). Zdaniem respondentów wykluczeniem społecznym zagrożone są także osoby starsze i samotne (14,7%), rodziny zmagające się problemem przemocy domowej (9,6%), rodziny i osoby zmagające się z problemami opiekuńczo-wychowawczymi (8,5%) oraz osoby opuszczające zakłady karne (7,1%).

W kolejnych pytaniach poproszono badanych o opinię na temat poziomu bezrobocia w gminie oraz wskazanie działań, jakie należałoby podjąć w celu poprawy sytuacji osób nim dotkniętych. Uzyskane odpowiedzi przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 38. Jaki jest poziom bezrobocia w gminie?

Wykres 39. Jakie działania należałoby podjąć w celu poprawy sytuacji osób bezrobotnych?

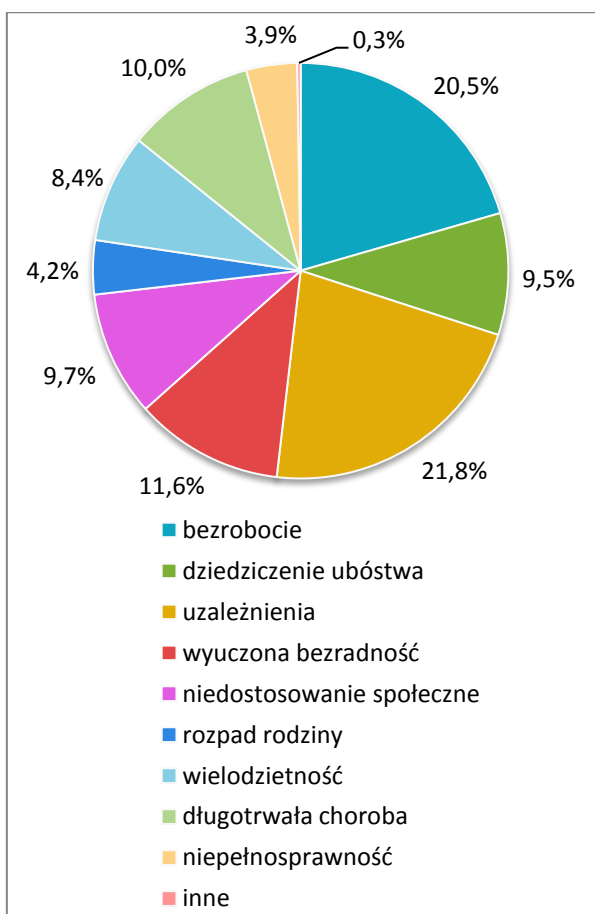
Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

W opinii ponad połowy ankietowanych (55,6%) poziom bezrobocia w gminie jest przeciętny. Łącznie 19,5% badanych uznało, że jest on raczej niski lub niski, a w sumie 19,4% było odmiennego zdania.

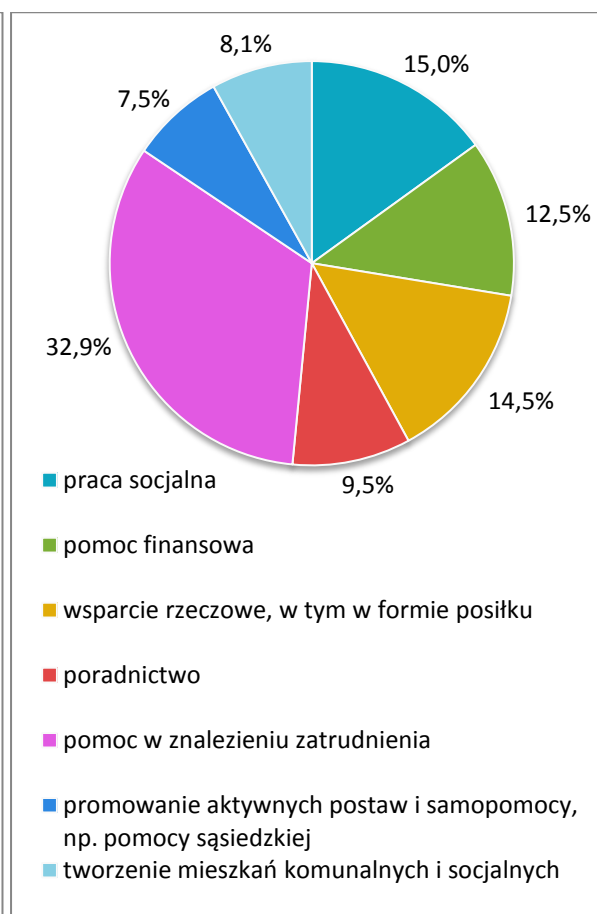
Wśród działań, jakie należałoby podjąć w celu poprawy sytuacji osób pozostających bez pracy, respondenci najczęściej wymieniali: zacieśnianie współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w celu umożliwienia osobom bezrobotnym (poprzez świadczenie poradnictwa oraz organizowanie stażu, kursów i szkoleń) zdobycia doświadczenia zawodowego oraz podniesienia lub zmiany kwalifikacji zawodowych (26,1%), organizowanie prac interwencyjnych, robót publicznych i prac społecznie użytecznych (25,8%), a także wspieranie rozwoju przedsiębiorczości (15%) oraz pozyskiwanie inwestorów (14,2%).

W odpowiedzi na następne pytania ankietowani wskazali przyczyny ubóstwa wśród mieszkańców gminy oraz przedstawili propozycje działań, jakie powinny być podejmowane na rzecz osób nim dotkniętych. Szczegóły w tym zakresie przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 40. Przyczyny ubóstwa wśród mieszkańców gminy?

Wykres 41. Jakie działania powinny być podejmowane na rzecz dotkniętych problemem ubóstwa?

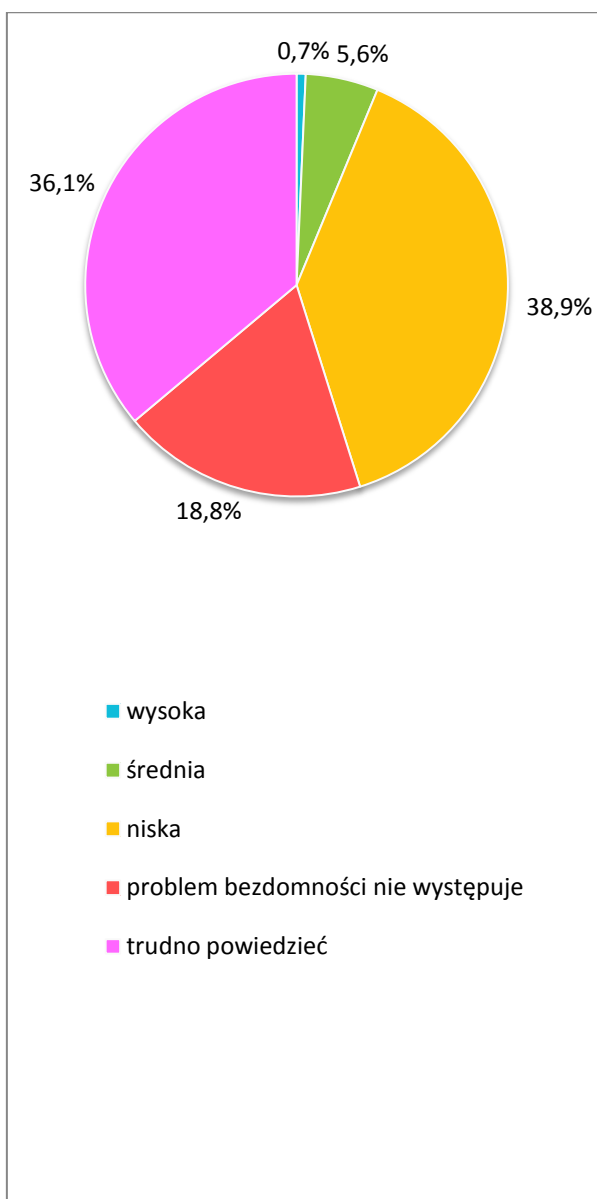
Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

Wśród przyczyn popadania mieszkańców gminy w ubóstwo, ankietowani najczęściej wskazywali uzależnienia (21,8%) i bezrobocie (20,5%). Do ważnych powodów ubożenia ludności badani zaliczyli także wyuczoną bezradność (11,6%), długotrwałą chorobę (10%), niedostosowanie społeczne (9,7%) i dziedziczenie ubóstwa (9,5%).

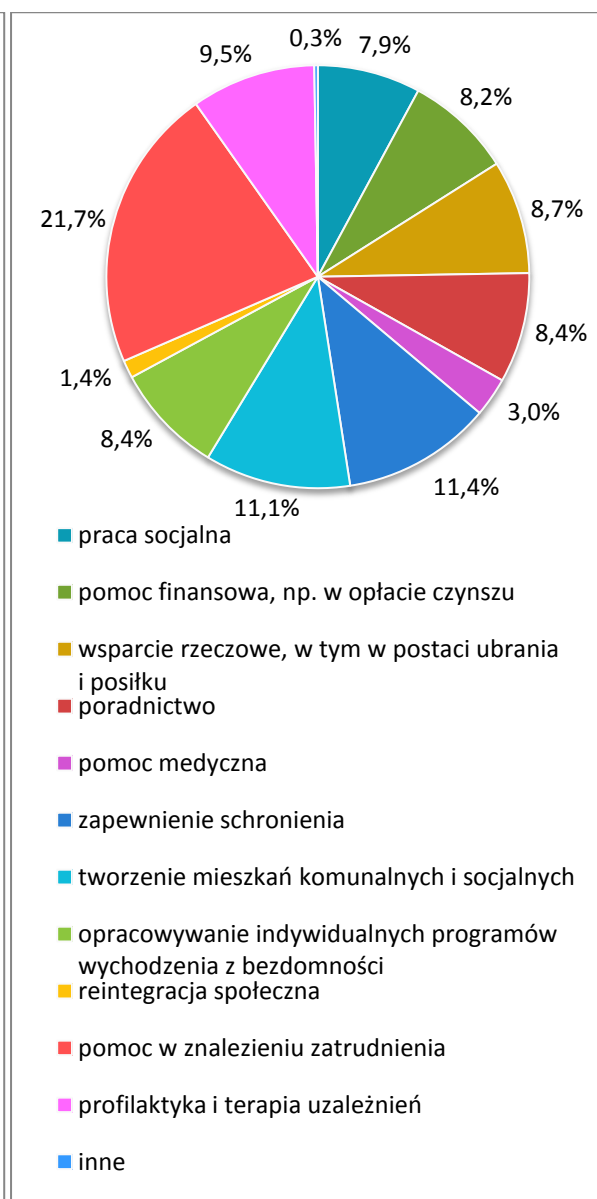
Zdaniem respondentów, by skutecznie przeciwdziałać problemowi ubóstwa należałoby przede wszystkim udzielać pomocy w znalezieniu zatrudnienia (32,9%). Duże znaczenie przywiązywali również do prowadzenia pracy socjalnej (15%), wspierania rzeczowego, w tym w formie posiłku (14,5%) oraz pomocy finansowej (12,5%).

W kolejnych pytaniach została podjęta kwestia bezdomności – poproszono badanych o opinię na temat skali tego problemu w gminie oraz wskazanie działań, które przyniosłyby największą skuteczność w jego zapobieganiu i rozwiązywaniu. Uzyskane odpowiedzi prezentują poniższe wykresy.

Wykres 42. Jaka jest skala problemu bezdomności w gminie?

Wykres 43. Jakie działania byłby najskuteczniejsze w zapobieganiu i rozwiązywaniu problemu bezdomności?

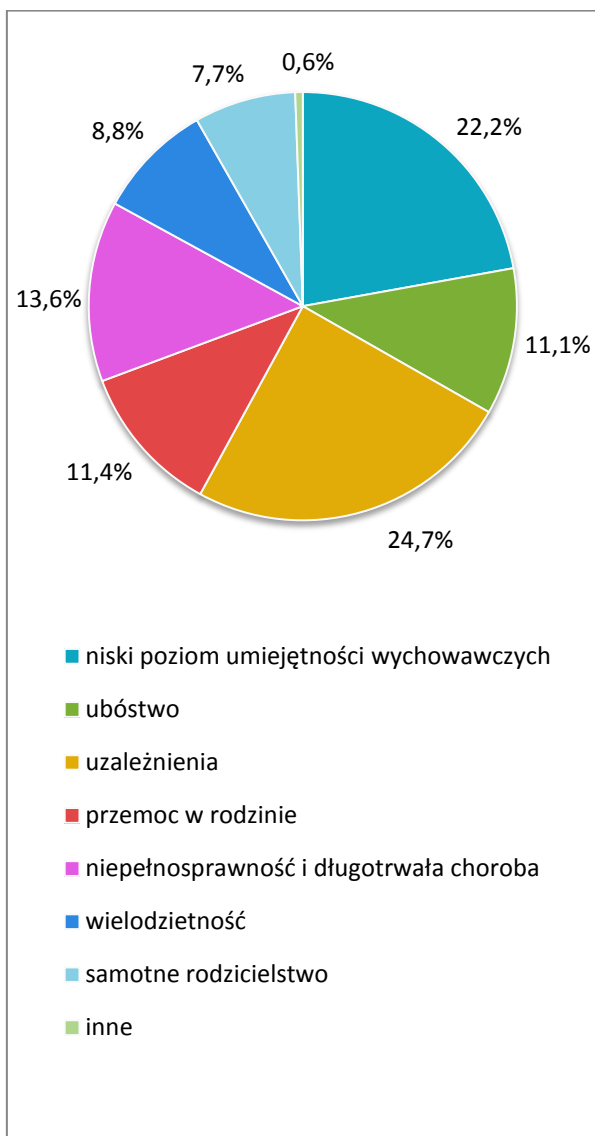
Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

Blisko 40% respondentów (38,9%) stwierdziło, że skala bezdomności w gminie jest niska. Jednocześnie 36,1% badanych nie potrafiło zająć stanowiska w tej sprawie, a 18,8% odpowiedziało, że zjawisko te w gminie nie występuje.

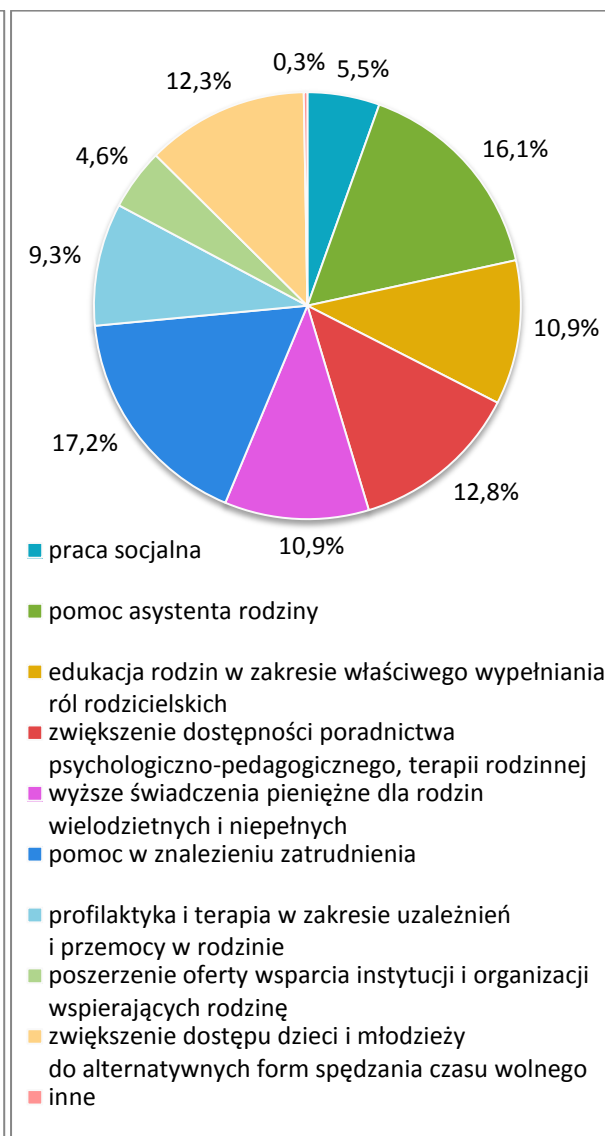
W opinii ankietowanych największe efekty w zapobieganiu i rozwiązywaniu problemu bezdomności może przynieść udzielenie pomocy w znalezieniu zatrudnienia (21,7%), a także zapewnienie schronienia (11,4%), tworzenie mieszkań komunalnych i socjalnych (11,1%) oraz prowadzenie profilaktyki i terapii uzależnień (9,5%).

W ankiecie znalazło się również pytanie pozwalające poznać opinie respondentów na temat przyczyn bezradności opiekuńczo-wychowawczej oraz w prowadzeniu gospodarstwa domowego. Uzyskane odpowiedzi prezentują poniższe wykresy.

Wykres 44. Przyczyny bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz w prowadzeniu gospodarstwa domowego w gminie

Wykres 45. Jakie działania poprawiłyby sytuację rodzin niewydolnych wychowawczo w gminie?

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

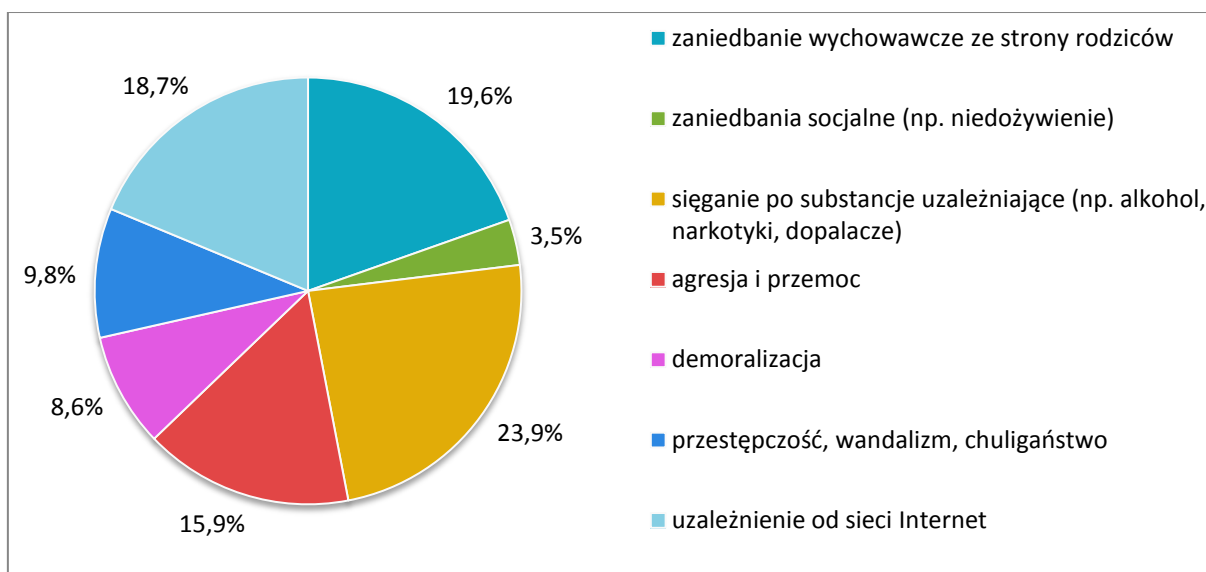
W opinii badanych głównymi przyczynami bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz w prowadzeniu gospodarstwa domowego w gminie są uzależnienia (24,7%) oraz niski poziom umiejętności wychowawczych (22,2%). Zdaniem respondentów

wpływ na występowanie tego problemu mają również m.in.: niepełnosprawność i długotrwała choroba (13,6%), przemoc w rodzinie (11,4%) oraz ubóstwo (11,1%).

Wśród działań, których podjęcie mogłoby poprawić sytuację rodzin niewydolnych wychowawczo, ankietowani najczęściej wskazywali udzielenie pomocy w znalezieniu zatrudnienia (17,2%), zapewnienie pomocy ze strony asystenta rodziny (16,1%), zwiększenie dostępności poradnictwa psychologiczno-pedagogicznego, terapii rodzinnej (12,8%) oraz zwiększenie dostępu dzieci i młodzieży do alternatywnych form spędzania czasu wolnego (12,3%).

W uzupełnieniu odpowiedzi na poprzednie pytania, ankietowani wskazali negatywne zjawiska, na jakie najbardziej narażone są dzieci i młodzież z gminy. Szczegóły w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 46. Na jakie negatywne zjawiska społeczne najbardziej narażone są dzieci i młodzież z gminy?

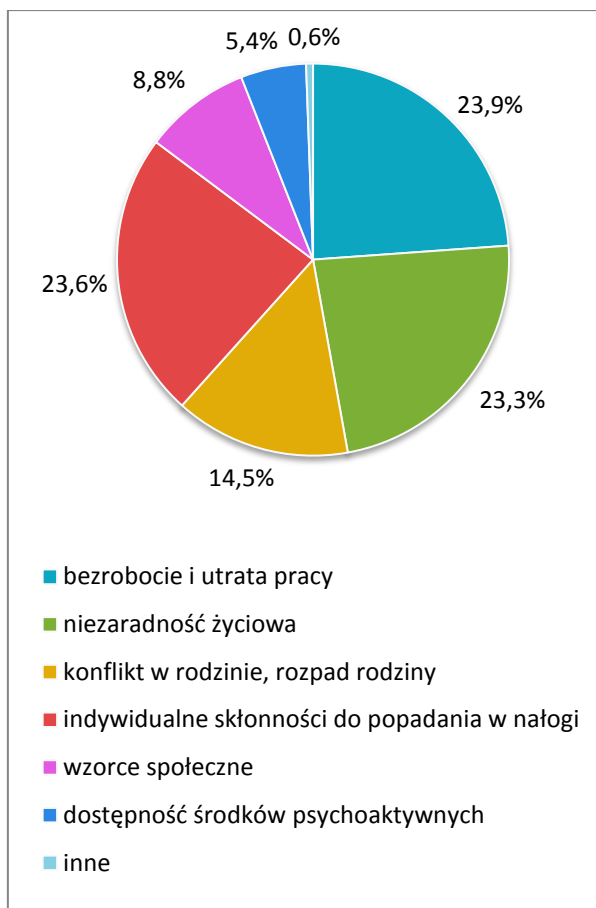
Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

Według ankietowanych, do negatywnych zjawisk społecznych, na które najbardziej narażone są dzieci i młodzież z gminy, należą: sięganie po substancje uzależniające, np. alkohol, narkotyki i dopalacze (23,9%), zaniedbania wychowawcze ze strony rodziców (19,6%) i uzależnienie od sieci Internet (18,7%). Niepokojącymi problemami są także agresja i przemoc (15,9%).

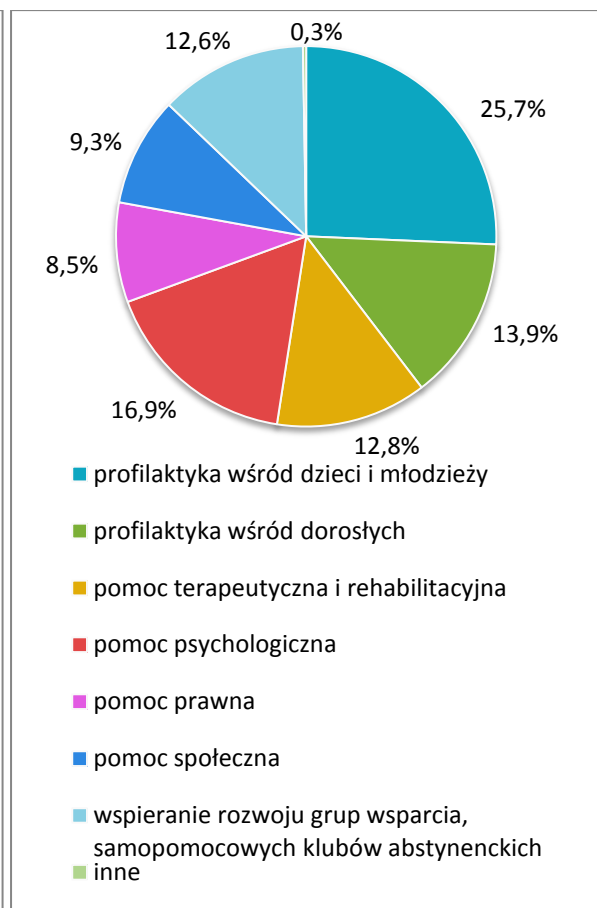
W następnych pytaniach poproszono respondentów o podanie przyczyn występowania problemu uzależnień wśród mieszkańców gminy oraz wskazanie działań, jakie

powinny być podejmowane na rzecz osób i rodzin nim dotkniętych. Odpowiedzi w tym zakresie prezentują poniższe wykresy.

Wykres 47. Przyczyny występowania problemu uzależnień wśród mieszkańców gminy

Wykres 48. Jakie działania powinny być podejmowane na rzecz osób uzależnionych i ich rodzin?

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

Do zasadniczych powodów występowania problemu uzależnień wśród mieszkańców gminy badani zaliczyli bezrobocie i utratę pracy (23,9%), indywidualne skłonności do popadania w nałogi (23,6%), a także niezaradność życiową (23,3%).

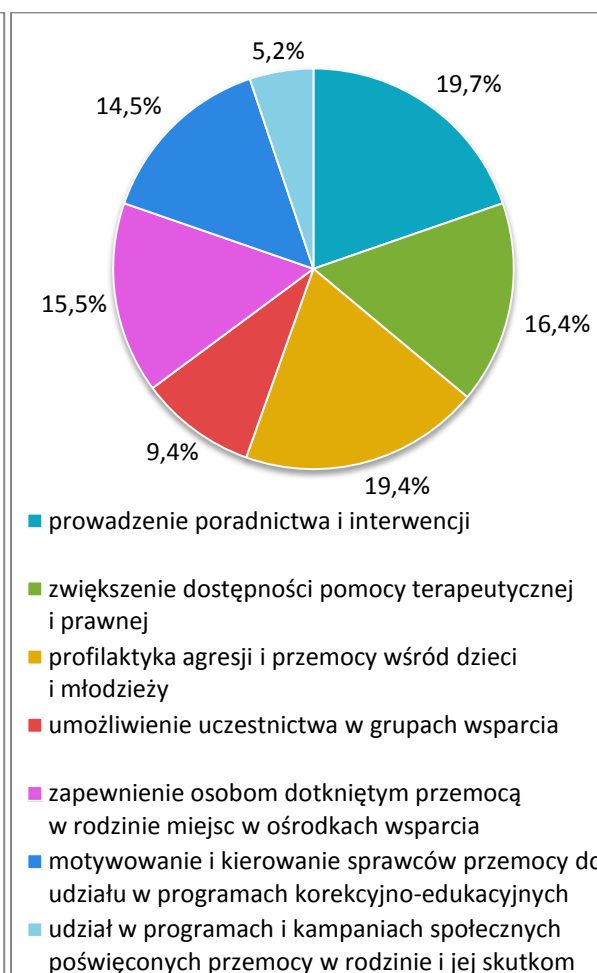
Zdaniem respondentów, podejmując działania na rzecz osób uzależnionych i ich rodzin, należy przede wszystkim skupić się na prowadzeniu profilaktyki wśród dzieci i młodzieży (25,7%), a także zapewnieniu dostępu do pomocy psychologicznej (16,9%), terapeutycznej i rehabilitacyjnej (12,8%), prowadzeniu profilaktyki wśród dorosłych (13,9%), oraz wspieraniu rozwoju grup wsparcia, samopomocowych (np. AA, Al-Anon) i klubów abstynenckich (12,6%).

Następnie zapytano badanych o znajomość przypadków występowania problemu, który niejednokrotnie ma swoje źródło w uzależnieniach, tj. przemocy w rodzinie, oraz poproszono o przedstawienie działań, które byłyby najskuteczniejsze w walce z tym zjawiskiem. Uzyskane odpowiedzi przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 49. Znajomość przypadków przemocy w rodzinie w gminie

Wykres 50. Jakie kroki byłyby najskuteczniejsze w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie?

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

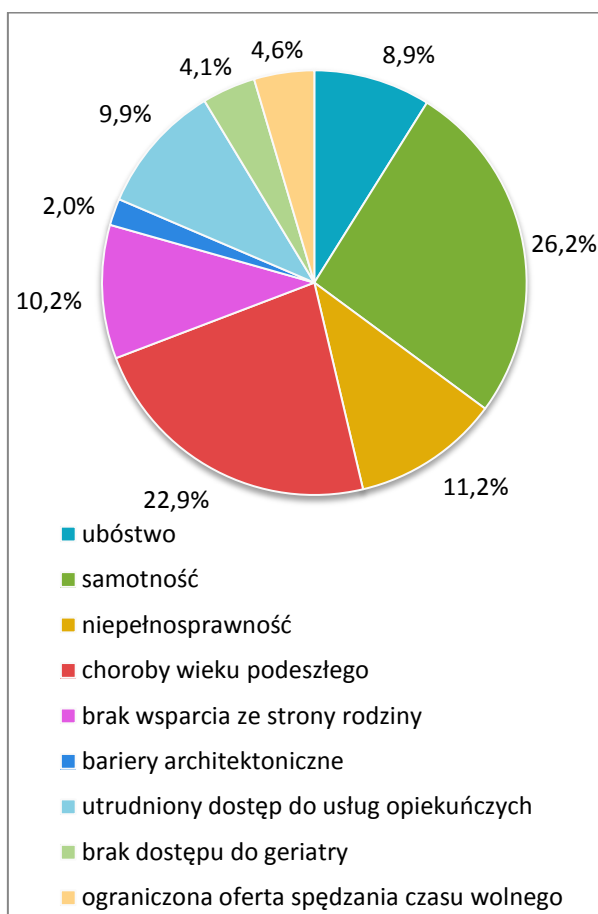
Blisko 62% ankietowanych stwierdziło, że słyszało o przypadkach występowania przemocy w rodzinie w gminie bądź je zna. Odmiennego zdania było w sumie 38,1% badanych.

Zdaniem respondentów, by skutecznie przeciwdziałać przemocy w rodzinie, należy przede wszystkim prowadzić poradnictwo i podejmować interwencje (19,7%), prowadzić profilaktykę agresji i przemocy wśród dzieci i młodzieży (19,4%), zwiększyć dostępność pomocy terapeutycznej i prawnej (16,4%), zapewnić osobom dotkniętym przemocą

w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia (15,5%) oraz motywować i kierować sprawców przemocy do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych (14,5%).

Kolejna kwestia poruszona w ankiecie dotyczyła problemów, z jakimi najczęściej zmagają się osoby starsze w gminie oraz działań, których wdrożenie przyczyniłoby się do poprawy ich sytuacji. Udzielone przez badanych odpowiedzi prezentują poniższe wykresy.

Wykres 51. Problemy najczęściej dotykające osoby starsze z gminy

Wykres 52. Jakie działania poprawiłyby sytuację osób starszych w gminie?

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

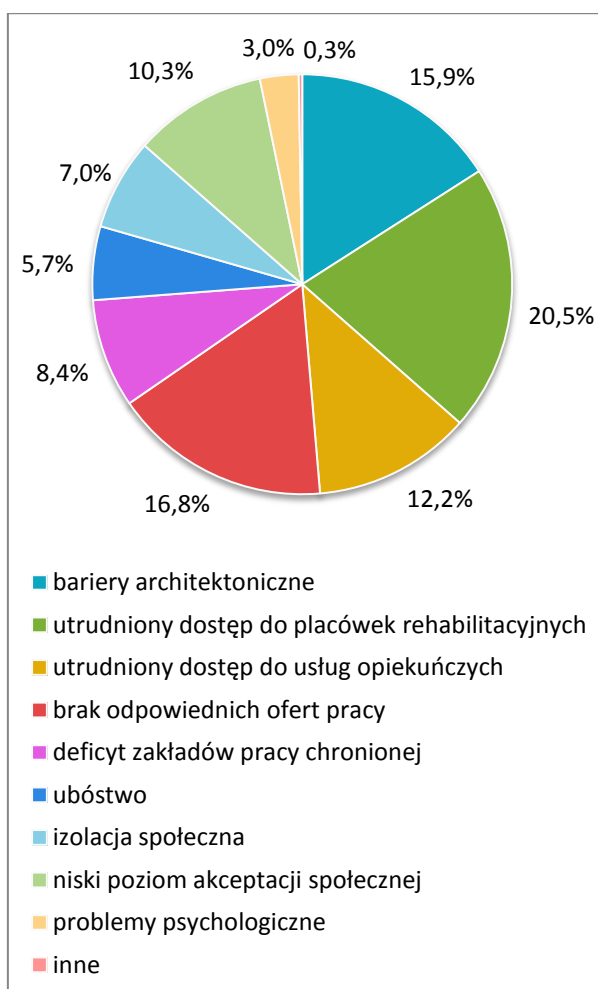
W opinii osób ankietowanych, problemami, które najczęściej dotykają seniorów w gminie, są: samotność (26,2%) i choroby wieku podeszłego (22,9%). Zdaniem badanych osobom starszym doskwiera również niepełnosprawność (11,2%), brak wsparcia ze strony rodziny (10,2%), utrudniony dostęp do usług opiekuńczych (9,9%) oraz ubóstwo (8,9%).

Do działań, których realizacja mogłaby się przyczynić do poprawy sytuacji seniorów w gminie, respondenci najczęściej zaliczali: zwiększenie dostępu do lekarzy specjalistów

(27%), zapewnienie szerszego dostępu do placówek wsparcia dziennego (klub seniora, dzienny dom pobytu; 20,6%), rozwijanie usług opiekuńczych (19,8%) oraz zaangażowanie wolontariuszy do pomocy osobom starszym (16,8%).

W odpowiedzi na kolejne pytania ankietowani identyfikowali problemy, których najczęściej doświadczają osoby niepełnosprawne w gminie, oraz wskazywali działania, których podjęcie pozwoliłoby na pełniejszych ich udział w życiu społecznym. Szczegóły w tym zakresie przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 53. Problemy, których najczęściej doświadczają osoby niepełnosprawne z gminy

Wykres 54. Jakie działania umożliwiłyby osobom niepełnosprawnym pełniejszy udział w życiu społecznym?

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

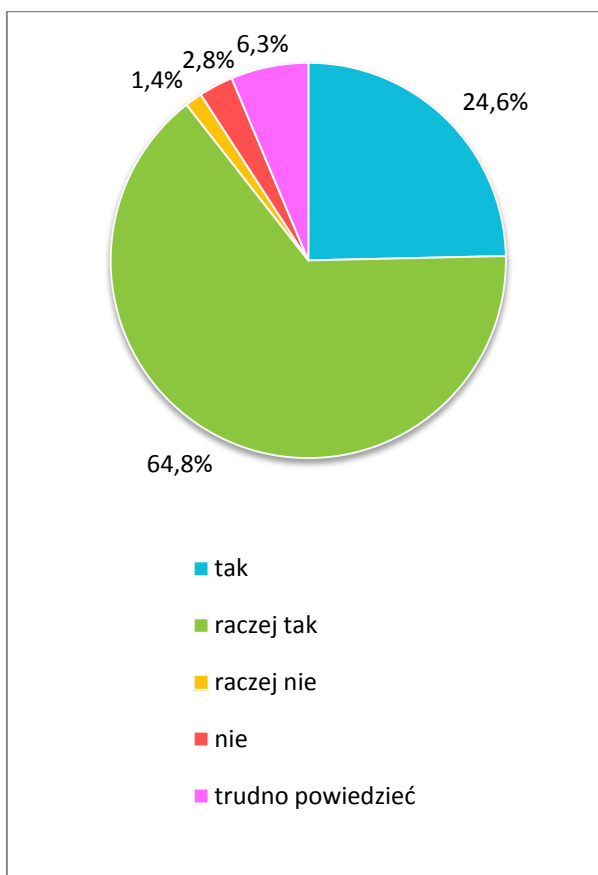
Według badanych problemami, z którymi najczęściej zmagają się osoby dotknięte niepełnosprawnością z gminy, są: utrudniony dostęp do placówek rehabilitacyjnych (20,5%),

brak odpowiednich ofert pracy (16,8%), bariery architektoniczne (15,9%), utrudniony dostęp do usług opiekuńczych (12,2%) oraz niski poziom społecznej akceptacji (10,3%).

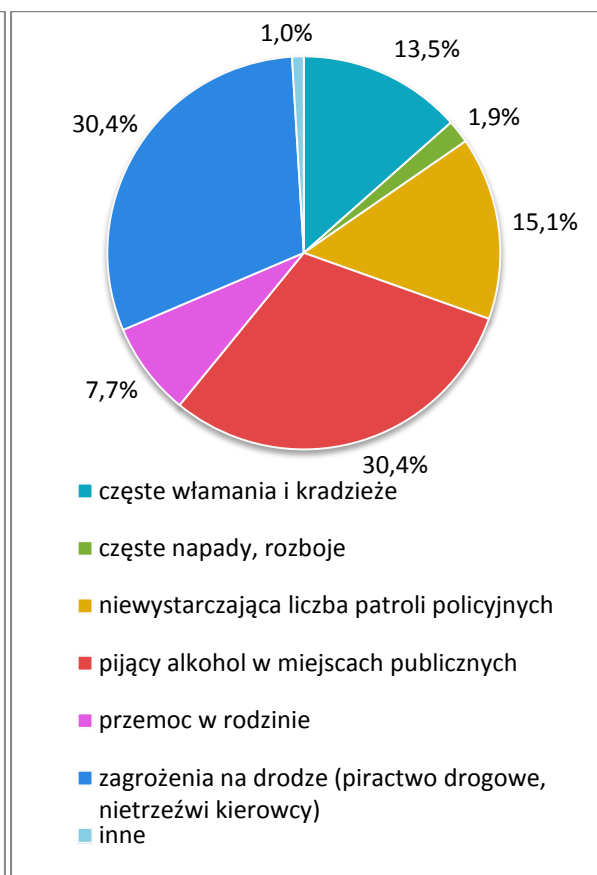
W opinii ankietowanych, działania, które umożliwiłyby osobom niepełnosprawnym pełniejszy udział w życiu społecznym, powinny skupiać się na zwiększeniu dostępu do rehabilitacji (19,9%), tworzeniu stanowisk pracy (18,8%), zwiększeniu dostępu do pomocy specjalistycznej, w tym psychologicznej, pedagogicznej (16,9%), likwidowaniu barier architektonicznych (15,7%) oraz zapewnieniu dostępu do wczesnej diagnostyki medycznej (14,9%).

W ostatnich pytaniach podjęto temat stanu bezpieczeństwa w gminie – poczucia bezpieczeństwa, przyczyn jego braku oraz działań, które wpłynęłyby na jego zwiększenie. Szczegóły w tym zakresie prezentują poniższe wykresy.

Wykres 55. Czy czuje się Pani/Pan bezpiecznie w gminie?

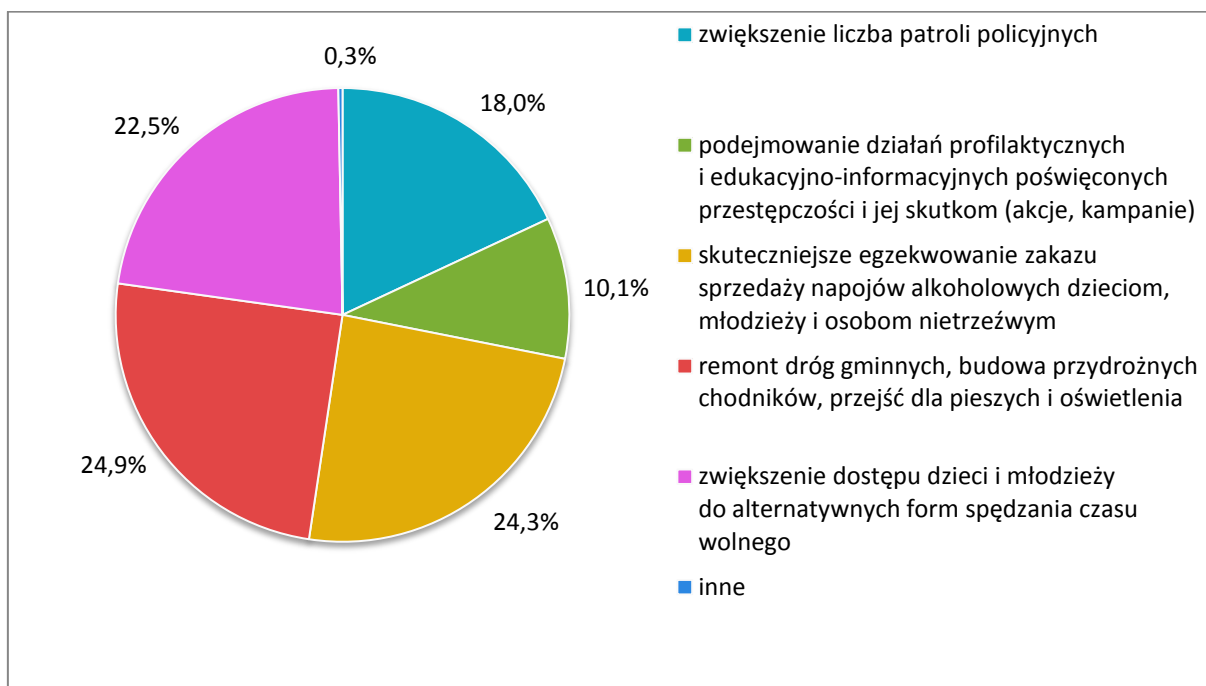

Wykres 56. Przyczyny braku bezpieczeństwa w gminie

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

Wykres 57. Co wpłynęłoby na zwiększenie bezpieczeństwa publicznego w gminie?

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

Blisko 90% badanych stwierdziło, że czuje się raczej bezpiecznie bądź bezpiecznie w miejscu zamieszkania. Odmiennego zdania było jedynie 4,2% ankietowanych.

Wśród przyczyn braku bezpieczeństwa respondenci najczęściej wskazywali osoby pijące alkohol w miejscach publicznych oraz zagrożenia na drodze (piractwo drogowe, nietrzeźwi kierowcy; po 30,4%), a także niewystarczającą liczbę patroli policyjnych (15,1%) oraz częste włamania i kradzieże (13,5%).

Zdaniem ankietowanych bezpieczeństwo publiczne w gminie byłoby większe dzięki remontowi dróg gminnych, budowie przydrożnych chodników, przejść dla pieszych i oświetlenia (24,9%), skuteczniejszemu egzekwowaniu zakazu sprzedaży napojów alkoholowych dzieciom, młodzieży i osobom nietrzeźwym (24,3%), poszerzeniu dostępu dzieci i młodzieży do alternatywnych form spędzania czasu wolnego (22,5%) oraz zwiększenie liczby patroli policyjnych (18%).

14. ANALIZA SWOT

Analiza SWOT jest heurystyczną techniką analityczną służącą uporządkowaniu posiadanych informacji. W przypadku strategii rozwiązywania problemów społecznych stanowi efektywną metodę identyfikacji mocnych i słabych stron lokalnego systemu pomocy społecznej oraz szans i zagrożeń, jakie przed nim stoją. Pozwala oszacować potencjał, jakim się dysponuje oraz określić stopień, w jakim posiadane zasoby odpowiadają potrzebom i oczekiwaniom społeczności lokalnej.

Na potrzeby niniejszego dokumentu analiza została przeprowadzona w następujących obszarach: 1. Bezrobocie, ubóstwo i bezdomność, 2. Rodzina, dzieci i młodzież, 3. Uzależnienia i przemoc w rodzinie, 4. Starość i niepełnosprawność, 5. Kapitał społeczny i aktywność obywatelska.

Obszar: Bezrobocie, ubóstwo i bezdomność

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> ▪ relatywnie niskie bezrobocie ▪ położenie gminy nieopodal Mielca – miasta powiatowego oraz prowadzącej przez województwa małopolskie i podkarpackie drogi wojewódzkiej nr 984 relacji Tarnów – Mielec ▪ wysoki stopień zwodociągowania, zgazyfikowania i zelektryzowania gminy oraz dobrze rozwinięta na jej terenie infrastruktura drogowa ▪ podejmowanie skutecznych działań na rzecz ograniczenia bezrobocia w gminie (m.in. szkolenia zawodowe, doradztwo zawodowe, treningi kompetencji społecznych, staże, prace interwencyjne) ▪ upowszechnianie ofert pracy oraz informacji o wolnych miejscach pracy, usługach poradnictwa zawodowego i szkoleniach 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ niskie dochody gminy ▪ rozdrobnienie gospodarstw rolnych w gminie oraz niska klasa gleb ▪ niewystarczająco rozwinięta sieć skupu i sprzedaży produktów rolnych w gminie ▪ słabo rozwinięte zaplecze turystyczne w gminie ▪ brak gospodarstw agroturystycznych w gminie ▪ słaba aktywność gospodarcza młodych mieszkańców gminy, ▪ występowanie trudności komunikacyjnych na terenie gminy ▪ niewystarczające zasoby mieszkań komunalnych i socjalnych w gminie ▪ deficyt podmiotów ekonomii społecznej w gminie ▪ niewystarczający dostęp do sieci kanalizacyjnej w gminie

<ul style="list-style-type: none"> ▪ funkcjonowanie w gminie zakładów produkcyjnych, które zatrudniają znaczną liczbę osób ▪ podejmowanie działań zachęcających inwestorów do tworzenia w gminie nowych miejsc pracy ▪ niskie podatki na terenie gminy ▪ występowanie na terenie gminy zasobów przyrodniczych i kulturowych o dużej wartości ▪ pozyskiwanie środków finansowych z funduszy zewnętrznych na przeciwdziałanie bezrobociu (m.in. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej) ▪ diagnozowanie problemu bezdomności w gminie ▪ informowanie bezdomnych o przysługujących im prawach oraz dostępnych formach pomocy 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ brak standardu usług świadczonych na rzecz osób bezdomnych ▪ brak wsparcia dla osób wychodzących z bezdomności ▪ brak w gminie organizacji pozarządowych działających na rzecz osób bezrobotnych i bezdomnych
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozwój turystyki dzięki posiadanym przez gminę walorom przyrodniczo-krajobrazowym i kulturowym ▪ rozwój sieci kanalizacyjnej w gminie ▪ rozbudowa i modernizacja infrastruktury drogowej w celu poprawy komunikacji w gminie ▪ duży potencjał inwestorów w regionie; kontynuowanie działań służących ich pozyskaniu do tworzenia w gminie nowych miejsc pracy ▪ możliwość pozyskiwania środków finansowych na przeciwdziałanie bezrobociu z funduszy zewnętrznych (m.in. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej) ▪ dostęp do europejskich rynków pracy 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ spadek realnych dochodów mieszkańców gminy ▪ występowanie w gminie zjawiska dziedziczenia bezrobocia ▪ niska opłacalność produkcji rolnej ▪ niska aktywność osób bezrobotnych w poszukiwaniu pracy ▪ niewielka grupa młodzieży znajdującej zatrudnienie w swoim zawodzie na lokalnym rynku pracy ▪ odpływ z gminy ludzi z wyższym wykształceniem ▪ niestabilna sytuacja społeczno-ekonomiczna kraju i Europy ▪ niewielki potencjał organizacji pozarządowych działających w regionie na rzecz osób bezrobotnych

<ul style="list-style-type: none"> ▪ rosnący poziom wykształcenia i coraz wyższe kwalifikacje zawodowe młodego pokolenia mieszkańców gminy ▪ niewielkie zagrożenie bezdomnością oraz mała liczba osób bezdomnych wymagających schronienia ▪ społeczna akceptacja osób bezdomnych ▪ funkcjonowanie Centrum Integracji Społecznej i Schroniska im. Brata Alberta dla Bezdomnych Mężczyzn w Mielcu ▪ duży potencjał organizacji pozarządowych działających w regionie na rzecz osób bezdomnych 	
--	--

Obszar: Rodzina, dzieci i młodzież

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> ▪ dobra dostępność szkół podstawowych i gimnazjalnych w gminie oraz zmodernizowana i systematycznie remontowana ich baza lokalowa ▪ dobre wyposażenie szkół (szczególnie w zakresie infrastruktury komputerowej) ▪ organizowanie w placówkach oświatowych zajęć pozalekcyjnych oraz realizowanie programów profilaktycznych ▪ organizowanie w gminie przedsięwzięć kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych ▪ istnienie w gminie organizacji pozarządowych działających na rzecz rodzin, dzieci i młodzieży i podejmowanie z nimi współpracy (np. kluby sportowe, ochotnicze straże pożarne) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ niewystarczający dostęp rodzin do poradnictwa specjalistycznego ▪ brak w gminie grup i ośrodków wsparcia dla rodzin i osób samotnie wychowujących dzieci ▪ niedostateczny dostęp w gminie do opieki przedszkolnej oraz brak opieki nad dziećmi do lat 3. ▪ brak w gminie placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży ▪ nieodpowiednio wyposażona infrastruktura sportowo-rekreacyjna w gminie ▪ niedostosowana do potrzeb i oczekiwań dzieci i młodzieży oferta spędzania czasu wolnego (tylko niektóre dzieci rozwijają swoje zainteresowania w ramach istniejącej oferty, która nie jest wystarczająca) ▪ słaby dostęp do szerokopasmowego Internetu w gminie

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ niski poziom koordynacji działań instytucji i organizacji wspierających rodziny, dzieci i młodzież ▪ nieodpowiednia dostępność opieki medycznej w gminie, w szczególności specjalistycznej
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> ▪ spadająca liczba rodzin dysfunkcyjnych ▪ dostęp do pomocy pedagogiczno-psychologicznej i logopedycznej w Poradniach Pedagogiczno-Psychologicznych w Mielcu i Radomyślu Wielkim ▪ rozbudowa infrastruktury rekreacyjnej oraz społeczno-kulturalnej w gminie w celu zwiększenia dostępności oferty spędzania czasu wolnego ▪ utworzenie żłobka, świetlic oraz zwiększenie dostępności opieki przedszkolnej ▪ zwiększenie dostępności opieki medycznej w gminie poprzez wydłużenie czasu pracy placówek ▪ istnienie w gminie terenów do rekreacji i wypoczynku ▪ duży potencjał organizacji pozarządowych działających na rzecz rodzin, dzieci i młodzieży w regionie 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ brak warunków do prowadzenia efektywnej pracy socjalnej ze względu na przeciążenie pracowników socjalnych różnorodnymi zadaniami wykraczającymi poza zakres ich obowiązków i nadmierną biurokrację ▪ spadek dochodów i ubożenie rodzin ▪ występowanie zagrożeń funkcjonowania rodziny; wzrost zachowań patologicznych ▪ rozpad więzi rodzinnych i rozluźnienie więzi społecznych ▪ brak możliwości kontynuowania w gminie nauki na poziomie ponadgimnazjalnym ▪ odpływ ludzi młodych, wykształconych za granicę w celu zdobycia wyższego wynagrodzenia ▪ niewielka liczba wolontariuszy wśród dzieci i młodzieży

Obszar: Uzależnienia i przemoc w rodzinie

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> ▪ prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie ▪ realizowanie wśród rodziców, nauczycieli i sprzedawców napojów alkoholowych działań edukacyjno- 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nieodpowiedni dostęp rodzin dotkniętych problemami uzależnień i przemocy w rodzinie do pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej oraz wsparcia psychospołecznego i prawnego

<p>szkoleniowych w zakresie profilaktyki uzależnień i przeciwdziałania przemocy w rodzinie</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wdrażanie wśród dzieci i młodzieży działań profilaktycznych, informacyjnych i edukacyjnych w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy w rodzinie ▪ funkcjonowanie w gminie Punktu Konsultacyjnego ds. Uzależnień ▪ podejmowanie działań w ramach Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ brak w gminie grup wsparcia dla osób uzależnionych oraz ofiar przemocy w rodzinie ▪ brak w gminie placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, w tym świetlicy socjoterapeutycznej, ▪ niewystarczające wsparcie dla osób i rodzin dotkniętych problemem przemocy w ramach funkcjonującego w gminie Punktu Konsultacyjnego ds. Uzależnień ▪ brak w gminie organizacji pozarządowych działających w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy w rodzinie w rodzinie
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> ▪ zwiększająca się świadomość społeczna, w tym dzieci i młodzieży, rodziców i nauczycieli, na temat problemów uzależnień i przemocy w rodzinie ▪ funkcjonowanie w Mielcu Ośrodka Profilaktyki i Terapii Uzależnień oraz Punktu Konsultacyjnego ds. Uzależnień ▪ niezwiększająca się liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie wymagających umieszczenia w ośrodkach wsparcia ▪ funkcjonowanie w Mielcu organizacji pozarządowych działających w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy w rodzinie 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ niedostateczna liczba miejsc w ramach stacjonarnego leczenia odwykowego; długie terminy oczekiwania na podjęcie leczenia odwykowego ▪ obniżanie się wieku inicjacji alkoholowej i narkotykowej ▪ zwiększająca się liczba rodzin wymagających interwencji z powodu przemocy w rodzinie ▪ rosnąca liczba osób, w stosunku do których istnieje potrzeba podjęcia działań interdyscyplinarnych oraz objęcia działaniami korekcyjno-edukacyjnymi

Obszar: Starość i niepełnosprawność

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> ▪ informowanie osób starszych i niepełnosprawnych o przysługujących im prawach i dostępnych form pomocy ▪ organizowanie w gminie usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi ▪ istnienie w gminie bazy rehabilitacyjnej (NZOZ „Fizjomed Łukasz Opałacz” w Wadowicach Górnych) ▪ upowszechnianie wśród osób niepełnosprawnych ofert pracy i informacji o wolnych miejscach pracy ▪ zapewnianie dostępu do kształcenia integracyjnego w gminie ▪ podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób starszych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ brak w gminie grup wsparcia i instytucji działających na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych (np. klub seniora, dzienny dom pobytu) ▪ niewystarczająca liczba pracowników świadczących opiekę i wsparcie osobom niepełnosprawnym ▪ niewielka skala działań prozdrowotnych podejmowanych w gminie wśród osób starszych ▪ brak dostępu osób starszych do opieki geriatrycznej w gminie ▪ nieodpowiadająca potrzebom osób starszych infrastruktura techniczna w gminie ▪ ograniczone możliwości kontynuowania aktywności zawodowej przez osoby starsze ▪ brak w gminie organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych ▪ deficyt w gminie wolontariuszy mogących wspierać osoby starsze i niepełnosprawne w codziennym życiu
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> ▪ możliwość uzyskania przez osoby starsze pomocy ze strony rodziny ▪ dobra dostępność domów pomocy społecznej, w tym DPS-ów w Mielcu i Dębicy ▪ dostępność Środowiskowych Domów Samopomocy w Mielcu i Pniu, Warsztatu Terapii Zajęciowej w Mielcu, Rodzinnego Domu Seniora w Kiełkowie, Zakładów Pielęgnacyjno-Opiekuńczych w Roźniatach, Pustkowie i Mielcu, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zwiększająca się liczba osób starszych i niepełnosprawnych w gminie ▪ niezadowalający poziom życia seniorów ▪ niski udział osób starszych w działaniach prozdrowotnych ▪ występowanie zjawiska marginalizacji problemów i potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych ▪ występowanie zjawiska migracji osób młodych do większych jednostek administracyjnych

<p>Ośrodka Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczego i Ośrodka Wczesnej Interwencji w Mielcu</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ utworzenie w gminie Uniwersytetu III Wieku ▪ rosnąca społeczna akceptacja osób niepełnosprawnych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ istnienie w gminie barier utrudniających osobom niepełnosprawnym codzienne życie ▪ niewielki potencjał organizacji pozarządowych działających w regionie na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych
---	---

Obszar: Kapitał społeczny i aktywność obywatelska

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> ▪ dobrze wykwalifikowana, stale podnosząca kwalifikacje, kadra zatrudniona w GOPS-ie ▪ zapewnianie wsparcia ze strony asystenta rodziny ▪ posiadanie wiedzy na temat problemów społecznych występujących w gminie ▪ informowanie beneficjentów systemu pomocy społecznej o możliwościach uzyskania wsparcia ▪ odpowiednia jakość obsługi klienta systemu pomocy społecznej ▪ pozyskiwanie dodatkowych środków na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej, m.in. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej ▪ aktywizowanie społeczności lokalnej gminy poprzez organizowanie turniejów wsi, ▪ rozwinięta sieć jednostek ochotniczej straży pożarnej w gminie ▪ podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze polityki społecznej 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nieodpowiednia do potrzeb liczba pracowników socjalnych ▪ niedostatecznie rozwinięta sieć placówek pomocy społecznej w gminie ▪ niewielka liczba organizacji pozarządowych działających w gminie w obszarze polityki społecznej ▪ niedostatecznie rozwinięty wolontariat w gminie ▪ brak współpracy z przedstawicielami kościołów i związków wyznaniowych

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> ▪ dostępność szkoleń i doskonalenia zawodowego dla kadry GOPS-u ▪ niezwiększająca się liczba beneficjentów systemu pomocy społecznej przypadających na jednego pracownika socjalnego ▪ świadomość roli i potrzeb sektora pomocy społecznej wśród władz gminy ▪ rosnący odsetek młodych wykształconych mieszkańców gminy ▪ tworzenie właściwych warunków do wykorzystania aktywności społecznej 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ popadanie przez pracowników pomocy społecznej w rutynę i doznawanie przez nich syndromu wypalenia zawodowego ▪ przeciążenie pracowników socjalnych różnorodnymi zadaniami wykraczającymi poza zakres ich obowiązków oraz nadmierna biurokracja ▪ niewłaściwie finansowany system pomocy społecznej ▪ wciąż niekorzystny wizerunek pomocy społecznej ▪ niewielki udział mieszkańców gminy (w tym przedstawicieli kościołów i związków wyznaniowych) w działaniach pomocowych i rozwiązywaniu lokalnych problemów społecznych

15. WNIOSKI Z DIAGNOZY

Przeprowadzona w kilkunastu obszarach diagnoza sytuacji społecznej w gminie Wadowice Górne pozwoliła na zidentyfikowanie najważniejszych problemów oraz wyzwań, przed którymi w najbliższych latach stanie samorząd lokalny. Zaliczono do nich:

- występujące, mimo spadku w ostatnich latach bezrobocia, zjawisko ubożenia mieszkańców gminy, co wymaga kontynuowania działań na rzecz osób i rodzin znajdujących się w trudniej sytuacji bytowej, w tym pozostających bez pracy, m.in. poprzez zachęcanie ich do aktywnych postaw (praca socjalna, poradnictwo), udzielania pomocy w znalezieniu zatrudnienia przy współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy (m.in. kursy, szkolenia, poradnictwo zawodowe, prace interwencyjne i społecznie użyteczne, roboty publiczne, staże), realizowania projektów i programów z zakresu aktywnej integracji, wspierania rolnictwa, zatrudnienia i zmian w rolnictwie, pozyskiwania inwestorów tworzących nowe miejsca pracy, wspierania rozwoju już istniejących podmiotów gospodarczych, lepszego wykorzystanie posiadanych przez

gminę walorów przyrodniczo-krajobrazowych, powiększenia w gminie zasobów mieszkań komunalnych i socjalnych;

- potrzeba ochrony macierzyństwa i wielodzietności oraz trudności w wypełnianiu przez rodziny funkcji opiekuńczo-wychowawczych, które wymagają udzielenia odpowiedniej pomocy w wychowaniu i opiece, m.in. poprzez dalsze edukowanie rodzin w zakresie właściwego wypełniania ról rodzicielskich, poszerzenie dostępu do poradnictwa specjalistycznego, dalsze wspieranie ze strony asystenta rodziny, zapewnienie opieki nad dziećmi do lat 3., zwiększenie dostępu do opieki przedszkolnej oraz alternatywnych form spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży, w tym do placówek wsparcia dziennego;
- problemy alkoholizmu i przemocy domowej, które powodują m.in. konieczność zintensyfikowania prowadzonej działalności profilaktycznej, zwiększenia dostępności leczenia i wsparcia, w tym pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej, psychospołecznej i prawnej oraz wspierania działań mających na celu utworzenie w gminie grup wsparcia dla osób uzależnionych oraz ofiar przemocy w rodzinie; w razie potrzeby zapewnienia osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia oraz motywowania i kierowania sprawców przemocy w rodzinie do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych;
- zmiany demograficzne prowadzące do starzenia się społeczności lokalnej, a tym samym zwiększające ryzyko chorób i niepełnosprawności, co m.in. wymaga zwiększenia dostępu do usług opiekuńczych (w tym specjalistycznych) i rehabilitacyjnych oraz opieki medycznej, utworzenia w gminie placówki wsparcia dziennego dla osób starszych (klubu seniora, a w sprzyjających okolicznościach dziennego domu pobytu), rozwijania oferty spędzania czasu wolnego, w tym rozszerzenia wachlarza środowiskowych przedsięwzięć integracyjnych, dalszego likwidowania występujących barier oraz udzielania wsparcia osobom niepełnosprawnym w uzyskaniu i utrzymaniu zatrudnienia;
- nieodpowiednia dostępność opieki zdrowotnej, głównie specjalistycznej, co wskazuje m.in. na konieczność wspierania działań na rzecz poszerzenia zakresu usług świadczonych w funkcjonujących w gminie placówkach ochrony zdrowia (w tym specjalistycznych) oraz kontynuowania działalności prozdrowotnej;
- utrzymanie poziomu bezpieczeństwa publicznego, m.in. poprzez zwiększenie liczby patroli policyjnych w miejscach najbardziej zagrożonych przestępczością, szczególnie

w godzinach wieczornych i nocnych, kontynuowanie przedsięwzięć profilaktycznych, edukacyjnych i informacyjnych poświęconych przestępczości oraz podjęcie starań o utworzenie w gminie Komisariatu Policji;

- usprawnianie lokalnego systemu pomocy społecznej oraz rozwijanie aktywności obywatelskiej, m.in. poprzez doskonalenie oraz poszerzenie służb społecznych, rozwijanie infrastruktury socjalnej, dalsze pozyskiwanie środków finansowych z funduszy zewnętrznych, wspieranie i rozwijanie sektora pozarządowego działającego w gminie w obszarze polityki społecznej, podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi spoza gminy oraz propagowanie wolontariatu.

Wyniki diagnozy, po ich nałożeniu na kompetencje samorządu gminnego, posłużyły do sformułowania misji oraz wyznaczenia celów strategicznych, operacyjnych i kierunków działań niezbędnych do podjęcia w latach 2016-2020. Wdrożenie zaplanowanych przedsięwzięć powinno przyczynić się do poprawy jakości życia mieszkańców gminy, zmniejszenia skali występujących problemów społecznych oraz zminimalizowania ich skutków społecznych. Inicjatywy te zostały ujęte w poniżej przedstawionych obszarach.

- 1. Wspieranie rodzin oraz zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiednich warunków do rozwoju:** zapewnienie rodzinom bezpieczeństwa socjalnego, udzielanie pomocy poszukującym pracy, pomoc rodzinom w wypełnianiu ich funkcji oraz zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiedniego dostępu do kształcenia i umożliwienie im wszechstronnego rozwoju, a także wspieranie osób i rodzin dotkniętych problemami uzależnień i przemocy w rodzinie.
- 2. Przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu seniorów i osób niepełnosprawnych:** usprawnianie seniorów oraz poprawianie dostępności i jakości świadczonych im usług oraz tworzenie warunków do społecznej i zawodowej aktywności osób niepełnosprawnych.
- 3. Zwiększenie dostępności opieki zdrowotnej oraz utrzymanie poziomu bezpieczeństwa publicznego:** zaspokajanie potrzeb mieszkańców w zakresie ochrony zdrowia oraz przeciwdziałanie przestępczości, w tym wśród nieletnich.

4. **Wzmacnianie lokalnych służb społecznych oraz rozwijanie społeczeństwa obywatelskiego:** doskonalenie sektora pomocy społecznej w gminie, a także rozwijanie i wspieranie sektora pozarządowego oraz rozszerzanie współpracy z należącymi do niego organizacjami.

III. MISJA, CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ

Misją samorządu gminy Wadowice Górne w realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2020 jest *stwarzanie mieszkańcom dobrych warunków do życia i rozwoju, wzmocnienie rodzin, przeciwdziałanie różnym formom marginalizacji i wykluczenia społecznego oraz integrowanie społeczności lokalnej*. Wypełnienie tak sformułowanej misji wymaga wdrożenia wyznaczonych celów strategicznych i operacyjnych oraz kierunków działań. Zostały one przedstawione poniżej w formie kart strategicznych, w których uwzględniono również realizatorów poszczególnych zapisów, źródła ich finansowania oraz prognozę zmian.

Cel strategiczny 1.	Wspieranie rodzin oraz zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiednich warunków do rozwoju
Cele operacyjne:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zapewnienie rodzinom bezpieczeństwa socjalnego, tworzenie w gminie nowych miejsc pracy oraz udzielanie pomocy poszukującym zatrudnienia. 2. Pomoc rodzinom w wypełnianiu ich funkcji oraz zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiedniego dostępu do kształcenia i umożliwienie im wszechstronnego rozwoju. 3. Wspieranie osób i rodzin dotkniętych problemami uzależnień i przemocy w rodzinie.
Kierunki działań do celu operacyjnego 1.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kontynuowanie pracy socjalnej z osobami ubogimi i bezrobotnymi obejmującej m.in. motywowanie do podnoszenia kwalifikacji, poszukiwania zatrudnienia i rozwiązywania własnych problemów oraz zawieranie z nimi kontraktów socjalnych. 2. Podejmowanie wśród osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej działań edukacyjnych służących poprawie ich położenia oraz zapobieganiu zjawisku dziedziczenia biedy, m.in. edukowanie w zakresie umiejętnego gospodarowania budżetem domowym. 3. Udzielanie przez GOPS pomocy osobom i rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej z systemu pomocy społecznej oraz świadczeń rodzinnych i z funduszu alimentacyjnego oraz w formie dodatków mieszkaniowych i energetycznego. 4. Zachęcanie osób zagrożonych utratą bezpieczeństwa socjalnego do aktywnych postaw, promowanie wśród nich samopomocy, np. pomocy sąsiedzkiej oraz organizowanie na rzecz ubogich akcji charytatywnych i przekazywanie im zebranych rzeczy (np. odzieży, mebli, sprzętów AGD, środków czystości, zabawek, artykułów szkolnych).

5. Udzielanie pomocy dzieciom pochodzącym z rodzin ubogich, m.in. poprzez prowadzenie dożywiania w szkołach, wyposażenie ich w podręczniki i pomoce szkolne oraz odzież, a także umożliwienie udziału w programach profilaktyczno-wychowawczych oraz organizowanie wypoczynku i czasu wolnego.
6. Podejmowanie współpracy z Centrum Integracji Społecznej w Mielcu, a w sprzyjających okolicznościach podjęcie działań w kierunku utworzenia w gminie klubu integracji społecznej.
7. Pozyskiwanie nowych inwestorów, promowanie gminy przy wykorzystaniu jej walorów, tworzenie i oferowanie terenów pod działalność gospodarczą, oferowanie ulg podatkowych dla inwestorów.
8. Wspieranie mikro-, małej i średniej przedsiębiorczości; tworzenie warunków do rozwoju usług i handlu oraz nieuciążliwego przemysłu.
9. Wspieranie w gminie rolnictwa, zatrudnienia i zmian w rolnictwie w celu zwiększenia jego konkurencyjności, w tym rolnictwa ekologicznego i gospodarstw wiejskich prowadzących kwatery agroturystyczne lub inne formy turystyki wiejskiej, a także edukowanie i informowanie rolników o możliwościach podniesienia kwalifikacji i pozyskania środków finansowych z funduszy unijnych.
10. Wspieranie rozwoju turystyki i rekreacji w gminie, w tym agroturystyki przy wykorzystaniu walorów przyrodniczo-krajobrazowych gminy.
11. Wspieranie rozwoju podmiotów ekonomii społecznej w gminie, np. spółdzielni socjalnych.
12. Kontynuowanie współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie aktywizacji zawodowej bezrobotnych mieszkańców gminy – upowszechnianie ofert pracy, informacji o wolnych miejscach pracy, usługach poradnictwa zawodowego, szkoleniach, przygotowaniu zawodowym dorosłych i stażach, organizowanie robót publicznych, prac społecznie użytecznych, interwencyjnych i zatrudnienia socjalnego oraz realizowanie programów i projektów z zakresu aktywnej integracji osób bezrobotnych.
13. Podejmowanie działań na rzecz osób zagrożonych i dotkniętych bezdomnością – prowadzenie pracy socjalnej, udzielenie wsparcia finansowego i rzeczowego, w tym w postaci gorącego posiłku, w razie potrzeby opracowanie indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności, tworzenie mieszkań chronionych, zapewnienie schronienia; podejmowanie współpracy w tym zakresie z placówkami funkcjonującymi poza gminą, np. ze Schroniskiem im. Brata Alberta dla Bezdomnych Mężczyzn w Mielcu.
14. Opracowanie, realizacja lub współudział w realizacji programów i projektów na rzecz zagrożonych i dotkniętych marginalizacją i wykluczeniem społecznym, w tym współfinansowanych z funduszy zewnętrznych, np. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej oraz z budżetu państwa (w ramach konkursów).

	<p>15. Powiększenie i poprawa stanu technicznego zasobów mieszkań komunalnych w gminie, w tym socjalnych.</p> <p>16. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi zajmującymi się wspieraniem przedsiębiorczości i inicjatyw gospodarczych oraz udzielaniem wsparcia osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym i wykluczonym społecznie, np. z Podkarpackim Bankiem Żywności w Rzeszowie, organizacjami działającymi na rzecz rozwoju gminy i poszczególnych miejscowości wchodzących w jej skład, Kościołem i związkami wyznaniowymi.</p>
<p>Kierunki działań do celu operacyjnego 2.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kontynuowanie pracy socjalnej z rodzinami, w szczególności z rodzinami z potrzebą ochrony macierzyństwa i wielodzietności oraz mającymi trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. 2. Utrzymanie liczby asystentów rodziny oraz, w razie potrzeby, ustanawianie rodzin wspierających dla rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz organizowanie dla nich szkoleń. 3. Prowadzenie wśród rodzin edukacji w zakresie właściwego wypełniania ról rodzicielskich oraz promowanie prawidłowego modelu rodziny, m.in. przez pracowników GOPS-u, placówek oświatowych, asystentów rodziny. 4. Zapewnienie rodzinom oraz osobom samotnie wychowującym dzieci szerszego dostępu do poradnictwa specjalistycznego (rodzinnego, psychologiczno-pedagogicznego, prawnego), terapii rodzinnej i mediacji; podjęcie działań w kierunku utworzenia punktu poradnictwa specjalistycznego na bazie funkcjonującego w gminie punktu poradnictwa psychologicznego. 5. Promowanie wśród pracodawców elastycznych form zatrudnienia, ułatwiających godzenie pracy z wychowaniem dzieci. 6. Podjęcie działań w kierunku zwiększenia w gminie dostępności opieki przedszkolnej oraz zapewnienia opieki na dziećmi do lat 3. 7. Zwiększenie dostępu dzieci i młodzieży do alternatywnych form spędzania czasu wolnego, m.in. poprzez rozszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych przy wykorzystaniu zasobów oświatowych, kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych gminy oraz organizowanie wypoczynku. 8. Poszerzanie i modernizowanie infrastruktury umożliwiającej mieszkańcom gminy spędzanie czasu wolnego, m.in. rozwijanie obiektów i terenów kulturalnych (m.in. Domów Ludowych i Domów Strażaka), sportowo-rekreacyjnych, tworzenie nowych miejsc spotkań i wypoczynku, ścieżek edukacyjnych i rowerowych, parków, placów zabaw. 9. Rozwijanie sieci i oferty placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, w tym świetlic szkolnych i wiejskich; podjęcie działań w kierunku utworzenia w gminie świetlicy socjoterapeutycznej. 10. Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży, m.in. poprzez zwiększenie dostępności zajęć wyrównawczych, udzielanie

	<p>pomocy w nauce (np. przez wolontariuszy), przyznawanie stypendiów i zasiłków szkolnych (utworzenie w gminie funduszu stypendialnego za dobre wyniki w nauce oraz za szczególne osiągnięcia).</p> <ol style="list-style-type: none"> 11. Zwiększenie dostępności sieci Internet na terenie gminy, w tym zapewnienie powszechnego do niej dostępu we wszystkich obiektach użyteczności publicznej (ze szczególnym uwzględnieniem placówek oświatowych i kulturalnych). 12. Propagowanie wolontariatu wśród dzieci i młodzieży. 13. Opracowywanie i wdrażanie programów i projektów na rzecz rodziny i dziecka (np. Karty Dużej Rodziny), w tym współfinansowanych z funduszy zewnętrznych, np. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej oraz z budżetu państwa (w tym resortowych – ośłonowych); podejmowanie współpracy w tym zakresie z organizacjami pozarządowymi. 14. Zacieśnianie współpracy pomiędzy podmiotami działającymi na rzecz rodziny i dziecka w gminie, w tym pomiędzy placówkami oświatowymi i kulturalnymi, jednostkami pomocy społecznej i ochrony zdrowia, policją, sądem rejonowym i kuratorami sądowymi, organizacjami pozarządowymi i kościołem. 15. Utworzenie gminnej bazy danych o instytucjach i organizacjach pozarządowych działających na rzecz rodziny i dziecka.
<p>Kierunki działań do celu operacyjnego 3.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu i narkotyków, m.in. poprzez rozszerzenie oferty działającego w gminie Punktu Konsultacyjnego ds. Uzależnień oraz zacieśnienie współpracy z placówkami leczenia uzależnień funkcjonującymi poza gminą, np. z Ośrodkiem Profilaktyki i Terapii Uzależnień w Mielcu. 2. Motywowanie osób uzależnionych i współuzależnionych do utrzymania abstynencji lub podjęcia leczenia odwykowego oraz informowanie ich o możliwości uzyskania wsparcia w tym zakresie. 3. Poprawa dostępności wsparcia psychologicznego, prawnego i społecznego dla rodzin dotkniętych problemami alkoholowymi, narkomanii i przemocy w rodzinie, m.in. w ramach funkcjonującego w gminie Punktu Konsultacyjnego ds. Uzależnień, a także działających przy GOPS-ie Punktu Informacyjnego dla Ofiar i Sprawców Przemocy w Rodzinie oraz Punktu Poradnictwa Psychologicznego. 4. Zintensyfikowanie w gminie profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej i szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, narkomanii i przemocy w rodzinie, w szczególności skierowanej do dzieci i młodzieży (programy, warsztaty, biuletyn informacyjny, kampanie, plakaty, ulotki). 5. Organizowanie i wspieranie alternatywnych form spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży oraz promowanie wśród nich zdrowego stylu życia. 6. Rozwijanie sieci i oferty placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, w tym świetlic szkolnych i wiejskich; podjęcie działań w kierunku utworzenia w gminie świetlicy socjoterapeutycznej.

	<p>7. Podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem zasad sprzedaży i podawania napojów alkoholowych.</p> <p>8. Wspieranie działań mających na celu utworzenie w gminie grup samopomocowych dla osób uzależnionych, współuzależnionych i ofiar przemocy w rodzinie.</p> <p>9. Prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.</p> <p>10. Zintensyfikowanie działalności Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego.</p> <p>11. Informowanie ofiar przemocy w rodzinie o przysługujących im prawach i dostępnych formach pomocy, w razie konieczności zapewnienie im miejsc w ośrodkach wsparcia oraz uświadamianie sprawcom przemocy w rodzinie skutków jej stosowania, a także motywowanie i kierowanie ich do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych; podejmowanie współpracy w tym zakresie z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Mielcu.</p> <p>12. Zacieśnianie współpracy z Policją i wymiarem sprawiedliwości w celu zwiększenia szybkości i skuteczności oddziaływania wobec sprawców przemocy w rodzinie.</p> <p>13. Wspomaganie działalności instytucji, osób fizycznych i organizacji pozarządowych działających na rzecz osób dotkniętych problemami alkoholowymi, narkomanii i przemocy w rodzinie.</p>
Czas realizacji	Lata 2016-2020.
Realizatorzy	Wójt Gminy, Rada Gminy, Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, w tym Punkt Poradnictwa Psychologicznego i Punkt Informacyjny dla Ofiar i Sprawców Przemocy w Rodzinie, placówki przedszkolne i oświatowe szczebla podstawowego i gimnazjalnego, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Punkt Konsultacyjny ds. Uzależnionych, Gminny Zespół Interdyscyplinarny, placówki kulturalne, jednostki sportowo-rekreacyjne, placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, w tym świetlice szkolne i wiejskie.
Partnerzy w realizacji	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna i Powiatowy Urząd Pracy w Mielcu, Niepubliczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Radomyślu Wielkim, Poradnia specjalistyczna „Arka” w Mielcu, szkoły ponadgimnazjalne spoza gminy, inwestorzy, pracodawcy, w tym lokalni przedsiębiorcy, Centrum Integracji Społecznej w Mielcu, schroniska i noclegownie poza gminą, w tym Schronisko im. Brata Alberta dla Bezdomnych Mężczyzn w Mielcu, placówki ochrony zdrowia, placówki leczenia uzależnień, w tym Ośrodek Profilaktyki i Terapii Uzależnień w Mielcu, Punkt Konsultacyjny ds. Uzależnień w Mielcu, ośrodki wsparcia, specjaliści, grupy samopomocowe, instytucje rządowe, policja, prokuratura rejonowa, sąd rejonowy, kuratorzy sądowi, organizacje pozarządowe, w tym Podkarpacki Bank Żywności w Rzeszowie, organizacje wspierające przedsiębiorczość i inicjatywy gospodarcze, rozwój gminy i poszczególnych miejscowości wchodzących w jej skład,

	udzielające pomocy rodzinom i dzieciom oraz osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym i wykluczonym społecznie, a także Kościół, społeczność lokalna.
Źródła finansowania	Budżet samorządowy i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni.
Prognoza zmian	<ul style="list-style-type: none"> ▪ usamodzielnienie części dotychczasowych beneficjentów systemu pomocy społecznej, ▪ wzrost aktywności gospodarczej i zawodowej w gminie, ▪ wzrost liczby inwestorów i podmiotów gospodarczych, ▪ poprawa warunków ekonomicznych osób zagrożonych utratą bezpieczeństwa socjalnego, ▪ łatwiejszy dostęp do mieszkań dla osób o niskim statusie materialnym, ▪ niższy odsetek rodzin wymagających ochrony macierzyństwa i wielodzietności oraz z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, ▪ podniesienie poziomu wiedzy w zakresie właściwego wypełniania ról rodzicielskich, ▪ skuteczniejsze wsparcie, w tym dla osób samotnie wychowujących dzieci, ▪ poprawa dostępności opieki przedszkolnej oraz zapewnienie opieki na dziećmi do lat 3., ▪ podwyższenie szans edukacyjnych dla uczniów uzdolnionych i dzieci mających problemy w nauce, ▪ wzbogacenie oferty spędzania czasu wolnego oraz wzrost liczby dzieci i młodzieży z niej korzystających, ▪ większy poziom świadomości mieszkańców w zakresie profilaktyki uzależnień i przemocy w rodzinie, ▪ lepszy dostęp do wsparcia dla osób uzależnionych i współ-uzależnionych oraz dotkniętych przemocą w rodzinie, ▪ obniżenie liczby przypadków przemocy w rodzinie.

Cel strategiczny 2.	Przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu seniorów i osób niepełnosprawnych
Cele operacyjne:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Usprawnianie seniorów oraz poprawianie dostępności i jakości świadczonych im usług. 2. Tworzenie warunków do społecznej i zawodowej aktywności osób niepełnosprawnych.
Kierunki działań do celów operacyjnych 1-2.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Udzielanie osobom starszym i niepełnosprawnym wsparcia w postaci pracy socjalnej oraz pomocy finansowej i rzeczowej. 2. Zwiększenie dostępności usług opiekuńczych, obejmujących pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz, w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem. 3. Rozwijanie specjalistycznych usług opiekuńczych, w tym dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

4. Rozwijanie oferty spędzania czasu wolnego kierowanej do osób starszych i niepełnosprawnych – zapewnienie im odpowiedniego dostępu do edukacji, kultury i rekreacji poprzez organizowanie imprez środowiskowych, wycieczek, zajęć, spotkań integracyjnych; podjęcie działań w kierunku utworzenia w gminie klubu seniora, a w sprzyjających okolicznościach dziennego domu pobytu.
5. Prowadzenie działań prozdrowotnych wśród osób starszych i niepełnosprawnych.
6. Uwrażliwianie społeczności lokalnej na potrzeby osób starszych i niepełnosprawnych.
7. Wspieranie przedsięwzięć aktywizujących i wykorzystujących potencjał seniorów i osób niepełnosprawnych; nawiązywanie współpracy w tym zakresie z organizacjami pozarządowymi.
8. Współpraca z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, Powiatowym Urzędem Pracy, zakładami pracy chronionej oraz Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych, m.in. przy: likwidacji barier, ułatwieniu dostępu do rehabilitacji i sprzętu rehabilitacyjnego oraz zapewnieniu i utrzymaniu odpowiedniego zatrudnienia.
9. Zwiększenie dostępności usług rehabilitacyjnych na terenie gminy poprzez zacieśnianie współpracy z podmiotami świadczącymi usługi w tym zakresie, np. z Niepublicznym Zakładem Opieki Zdrowotnej „Fizjomed Łukasz Opałacz” w Wadowicach Górnych oraz z funkcjonującymi w Mielcu Warsztatem Terapii Zajęciowej, Ośrodkiem Wczesnej Interwencji i Ośrodkiem Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczym.
10. Zwiększenie dostępu do kształcenia integracyjnego w gminie oraz rozwijanie zróżnicowanych form edukacji dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej.
11. Zapewnienie osobom starszym i niepełnosprawnym szerszego dostępu do informacji o dostępnych formach wsparcia oraz możliwościach z nich skorzystania.
12. Podejmowanie współpracy z instytucjami i organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych, w tym z zakładami opieki zdrowotnej, m.in. z zakładami opiekuńczo-lecznicznymi i pielęgnacyjno-opiekuńczymi w Mielcu, Roźniatach i Pustkowie, domami pomocy społecznej, w tym z Domami Pomocy Społecznej w Mielcu i Dębicy oraz Rodzinnym Domem Seniora w Kiełkowie, ośrodkami wsparcia, w tym ze Środowiskowymi Domami Samopomocy w Mielcu i Pniu, placówkami rehabilitacyjnymi, a także z Kościołem i związkami wyznaniowymi.
13. Pozyskiwanie wolontariuszy mogących wspierać osoby starsze i niepełnosprawne w codziennym życiu.

Czas realizacji	Lata 2016-2020.
Realizatorzy	Wójt Gminy, Rada Gminy, Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, placówki oświatowe szczebla podstawowego i gimnazjalnego, placówki kulturalne, jednostki sportowo-rekreacyjne.
Partnerzy w realizacji	Powiatowy Urząd Pracy i Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Mielcu, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, placówki ponadgimnazjalne spoza gminy, placówki ochrony zdrowia, w tym Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Biocen” w Wadowicach Górnych, Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Biocen” – Punkt lekarski w Jamach, Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Fizjomed Łukasz Opałacz” w Wadowicach Górnych, Zakład Opiekuńczo-Leczniczy „Przystań” w Mielcu, Zakład Opiekuńczo-Leczniczy im. Św. Ojca Pio w Różniatach, Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Zakład Pielęgnacyjno-Opiekuńczy w Pustkowie, placówki świadczące usługi rehabilitacyjne, w tym Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Fizjomed Łukasz Opałacz” w Wadowicach Górnych oraz Warsztat Terapii Zajęciowej, Ośrodek Wczesnej Interwencji i Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy w Mielcu, ośrodki wsparcia, w tym Środowiskowe Domy Samopomocy w Mielcu i Pniu, domy pomocy społecznej, w tym Domy Pomocy Społecznej w Mielcu i Dębicy oraz Rodzinny Dom Seniora w Kiełkowie, instytucje rządowe, pracodawcy, w tym zakłady pracy chronionej, organizacje pozarządowe, kościół, społeczność lokalna.
Źródła finansowania	Budżet samorządowy i centralny, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Fundusz Pracy, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni (krajowi i zagraniczni).
Prognoza zmian	<ul style="list-style-type: none"> ▪ efektywniejszy udział seniorów i osób niepełnosprawnych w życiu społecznym, ▪ wyższy standard świadczonych usług, ▪ lepsza jakość funkcjonowania osób starszych i niepełnosprawnych w środowisku zamieszkania, ▪ lepszy dostęp do kształcenia integracyjnego, ▪ wzrost liczby osób usprawianych i zatrudnionych.

Cel strategiczny 3.	Zwiększenie dostępności opieki zdrowotnej oraz podniesienie poziomu bezpieczeństwa publicznego
Cele operacyjne:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zaspokajanie potrzeb mieszkańców w zakresie ochrony zdrowia. 2. Przeciwdziałanie przestępczości, w tym wśród nieletnich.
Kierunki działań do celu operacyjnego 1.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Promowanie zdrowia oraz prowadzenie profilaktyki zdrowotnej i edukacji prozdrowotnej, w tym wśród dzieci i młodzieży. 2. Zwiększenie dostępu mieszkańcom do świadczeń z zakresu podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej, w tym opieki geriatrycznej i rehabilitacji, m.in. poprzez wspieranie działań na rzecz poszerzenia zakresu usług świadczonych w funkcjonujących na terenie gminy zakładach opieki zdrowotnej 3. Podejmowanie działań wynikających z rozeznaczonych potrzeb zdrowotnych i stanu zdrowia mieszkańców, w tym opracowywanie i realizowanie programów zdrowotnych. 4. Inicjowanie przedsięwzięć lokalnych mających na celu zaznajomienie mieszkańców z czynnikami szkodliwymi dla zdrowia oraz ich skutkami. 5. Upowszechnianie wśród mieszkańców gminy informacji na temat dostępności i możliwości skorzystania ze specjalistycznych usług medycznych, w tym wykonania badań specjalistycznych. 6. Opracowanie i realizacja gminnego programu ochrony zdrowia psychicznego. 7. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze ochrony zdrowia.
Kierunki działań do celu operacyjnego 2.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Podejmowanie w gminie przedsięwzięć edukacyjno-informacyjnych poświęconych przestępczości i jej skutkom (akcje, kampanie). 2. Podejmowanie działań profilaktyczno-edukacyjnych wśród dzieci i młodzieży, m.in. opracowywanie i realizowanie programów w placówkach oświatowych i włączanie w ich realizację policjantów. 3. Patrolowanie i wizytowanie miejsc publicznych w gminie; zwiększenie częstotliwości patroli policyjnych w miejscach najbardziej zagrożonych przestępczością, szczególnie w godzinach wieczornych i nocnych. 4. Wspieranie działań mających na celu utworzenie Posterunku Policji w Wadowicach Górnych. 5. Kontynuowanie przez jednostki gminne i mieszkańców współpracy z policją, prokuraturą rejonową, sądem rejonowym, kuratorami sądowymi i organizacjami pozarządowymi na rzecz przeciwdziałania przestępczości. 6. Zapewnienie dzieciom i młodzieży alternatywnych form spędzania czasu wolnego. 7. Zapewnienie mieszkańcom bezpieczeństwa na drodze, m.in. poprzez remont dróg gminnych, budowę przejść dla pieszych, oświetlenia i miejsc parkingowych, organizację dowozu dzieci do szkół.

Czas realizacji	Lata 2016-2020.
Realizatorzy	Wójt Gminy, Rada Gminy, Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, placówki przedszkolne i oświatowe szczebla podstawowego i gimnazjalnego, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, placówki kulturalne, jednostki sportowo-rekreacyjne, placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, w tym świetlice szkolne i wiejskie.
Partnerzy w realizacji	Placówki ochrony zdrowia, szkoły ponadgimnazjalne spoza gminy, prokuratura rejonowa, sąd rejonowy, kuratorzy sądowi, policja, organizacje pozarządowe, Kościół, społeczność lokalna.
Źródła finansowania	Budżet samorządowy i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni.
Prognoza zmian	<ul style="list-style-type: none"> ▪ większy poziom świadomości mieszkańców w zakresie profilaktyki zdrowotnej oraz zdrowego trybu życia, ▪ lepszy dostęp do opieki zdrowotnej, w tym specjalistycznej, ▪ wzrost zasobu wiedzy mieszkańców nt. przestępczości i jej skutków, ▪ skuteczniejsza pomoc osobom pokrzywdzonym przestępstwem, ▪ ograniczenie przestępczości, w tym wśród młodocianych, ▪ bezpieczniejsze drogi.

Cel strategiczny 4.	Wzmacnianie lokalnych służb społecznych oraz rozwijanie społeczeństwa obywatelskiego
Cele operacyjne:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Doskonalenie sektora pomocy społecznej w gminie. 2. Rozwijanie i wspieranie sektora pozarządowego oraz rozszerzanie współpracy z należącymi do niego organizacjami.
Kierunki działań do celu operacyjnego 1.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Systematycznie podnoszenie kompetencji przez kadre GOPS-u, m.in. poprzez uczestnictwo w szkoleniach (w tym w szkoleniach na temat pracy z różnymi grupami odbiorców pomocy społecznej), zachęcanie do podejmowania specjalizacji w zawodzie pracownika socjalnego i z zakresu organizacji pomocy społecznej, zapewnienie dostępu do superwizji. 2. Przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu pracowników GOPS-u poprzez zapewnienie im dostępu do warsztatów profilaktycznych dotyczących tego zjawiska. 3. Utrzymanie liczby pracowników socjalnych na poziomie zgodnym z ustawą o pomocy społecznej oraz liczby asystentów rodziny. 4. Utrzymanie liczby asystentów rodziny, a w razie potrzeby i możliwości jej zwiększenie. 5. W razie możliwości poszerzenie kadry GOPS-u o specjalistów, np. prawnika. 6. W razie możliwości rozszerzenie infrastruktury socjalnej w gminie. 7. Projektowanie i wdrażanie nowych instrumentów i usług służących podniesieniu jakości świadczonej pomocy.

	<ol style="list-style-type: none"> 8. Zacieśnianie współpracy z przedstawicielami innych dyscyplin (np. rynku pracy, Policji, kuratorami sądowymi) w celu skutecznego reagowania na występujące problemy społeczne, w tym przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu. 9. Zapewnienie mieszkańcom szerszego dostępu do informacji o możliwościach i warunkach uzyskania oraz dostępnych formach świadczeń pomocowych, m.in. poprzez rozwijanie strony internetowej GOPS-u oraz upowszechnianie w inny sposób informacji w tym zakresie. 10. Budowanie pozytywnego wizerunku sektora pomocy społecznej wśród mieszkańców gminy. 11. Opracowywanie i realizowanie projektów współfinansowanych z funduszy zewnętrznych, np. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej oraz z budżetu państwa (w ramach konkursów).
<p>Kierunki działań do celu operacyjnego 2.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Realizowanie zadań z zakresu rozwiązywania problemów społecznych przy szerszej współpracy z sektorem pozarządowym oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego. 2. Wspieranie organizacyjne, prawne i lokalowe powstających i istniejących organizacji pozarządowych, promowanie ich działalności oraz udzielanie im pomocy w nawiązaniu współpracy międzynarodowej oraz w pozyskiwaniu środków z innych niż budżet samorządu źródeł finansowania. 3. Zachęcanie mieszkańców gminy do udziału w rozwiązywaniu lokalnych problemów społecznych – samoorganizowania się, samopomocy oraz tworzenia organizacji działających na rzecz społeczności lokalnej. 4. Wspieranie lokalnych inicjatyw społecznych. 5. Zapewnienie mieszkańcom dostępu do szkoleń dotyczących pozyskiwania środków finansowych z funduszy zewnętrznych, w tym z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej. 6. Propagowanie idei wolontariatu oraz pozyskiwanie wolontariuszy do udziału w realizacji zadań dotyczących rozwiązywania problemów społecznych.
<p>Czas realizacji</p>	<p>Lata 2014-2020.</p>
<p>Realizatorzy</p>	<p>Wójt Gminy, Rada Gminy, Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej i inne jednostki organizacyjne gminy.</p>
<p>Partnerzy w realizacji</p>	<p>Regionalne Centrum Polityki Społecznej w Rzeszowie, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Mielcu, instytucje rządowe, organizacje pozarządowe, inne podmioty prowadzące działalność pożytku publicznego, Kościół, społeczność lokalna.</p>
<p>Źródła finansowania</p>	<p>Budżet samorządowy i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni.</p>

Prognoza zmian	<ul style="list-style-type: none">▪ większe kompetencje kadr pomocy społecznej,▪ wyższa jakość świadczonych usług,▪ rozwój aktywności mieszkańców,▪ zwielokrotnienie inicjatyw społecznych,▪ różnorodność form i lepsza efektywność współpracy z sektorem pozarządowym.
-----------------------	---

IV. PROGRAMY I PROJEKTY

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wadowice Górne na lata 2016-2020 będzie realizowana w szczególności poprzez następujące programy:

- Gminny Program Profilaktyki, Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Narkomanii,
- Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie,
- Gminny Program Wspierania Rodziny,
- Program współpracy gminy Wadowice Górne z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie

Skuteczność wdrożenia dokumentu będzie również zależała od środków finansowych – posiadanych i pozyskanych przez samorząd gminy lub inne podmioty uczestniczące w realizacji strategii – na opracowanie i realizację innych programów oraz projektów (poniżej zaprezentowano propozycje projektów przygotowanych w trakcie prac nad strategią przez przedstawicieli funkcjonujących w gminie instytucji i organizacji pozarządowych), które będą zgodne z przyjętymi w dokumencie kierunkami działań.

Programy i projekty powinny cechować efektywność, skuteczność i celowość. Mogą być one przyjmowane stosownymi uchwałami przez Radę i, w zależności od charakteru, realizowane w okresach rocznych, dłuższych lub krótszych.

Projekt 1.

nazwa projektu	Punkt poradnictwa specjalistycznego
wnioskodawca projektu	Gmina Wadowice Górne.
partnerzy w realizacji projektu	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wadowicach Górnych.
cele projektu	Ułatwienie mieszkańcom gminy dostępu do specjalistycznej pomocy.
beneficjenci projektu	Mieszkańcy gminy Wadowice Górne.

Projekt 2.

nazwa projektu	Żłobek
wnioskodawca projektu	Gmina Wadowice Górne.
partnerzy w realizacji projektu	Organizacje pozarządowe.
cele projektu	Zapewnienie opieki dzieciom do lat 3.
beneficjenci projektu	Dzieci do lat 3.

Projekt 3.

nazwa projektu	Świetlica socjoterapeutyczna
wnioskodawca projektu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gmina Wadowice Górne, ▪ Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wadowicach Górnych.
partnerzy w realizacji projektu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ placówki oświatowe z terenu gminy, ▪ Samorządowy Ośrodek Kultury i Rekreacji w Wadowicach Dolnych, ▪ Stowarzyszenie „Nasze Wadowice”.
cele projektu	Zapewnienie opieki i specjalistycznej pomocy dzieciom z rodzin zaniedbujących je wychowawczo, niewydolnych i z problemami uzależnień.
beneficjenci projektu	Dzieci z ww. rodzin.

Projekt 4.

nazwa projektu	Dzienny Dom Pobytu
wnioskodawca projektu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gmina Wadowice Górne, ▪ Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wadowicach Górnych.
partnerzy w realizacji projektu	Stowarzyszenie „Nasze Wadowice”.
cele projektu	Zapewnienie opieki i wsparcia osobom starszym i samotnym, oraz zorganizowanie im czasu wolnego.
beneficjenci projektu	Osoby starsze, niepełnosprawne, samotne.

Projekt 5.

nazwa projektu	Mieszkanie chronione, mieszkanie socjalne
wnioskodawca projektu	Gmina Wadowice Górne.
partnerzy w realizacji projektu	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wadowicach Górnych.
cele projektu	Zapewnienie wsparcia osobom chorym psychicznie, osobom opuszczającym placówki opiekuńczo-wychowawcze oraz osobom w trudnej sytuacji życiowej.
beneficjenci projektu	Osoby z terenu gminy Wadowice Górne.

Projekt 6.

nazwa projektu	Pracownia Działań Twórczych
wnioskodawca projektu	Samorządowy Ośrodek Kultury i Rekreacji w Wadowicach Dolnych.
partnerzy w realizacji projektu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wadowicach Górnych, ▪ Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Wadowicach Górnych.
cele projektu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wspieranie rozwoju indywidualnego dzieci, ▪ rozwijanie u dzieci umiejętności manualnych oraz wyobraźni twórczej, ▪ integracja społeczna, ▪ rozwijanie zainteresowań u dzieci.
beneficjenci projektu	Dzieci sprawiające problemy wychowawcze, zagrożone demoralizacją, przestępczością lub uzależnieniami oraz dotknięte ubóstwem.

Projekt 7.

nazwa projektu	Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie
wnioskodawca projektu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gmina Wadowice Górne, ▪ Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wadowicach Górnych. ▪ Gminny Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Gminie Wadowice Górne.
partnerzy w realizacji projektu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Samorządowy Ośrodek Kultury i Rekreacji w Wadowicach Dolnych, ▪ Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Wadowicach Górnych, ▪ placówki ochrony zdrowia, ▪ Zespół Prewencji w Wadowicach Górnych, ▪ placówki oświatowe z terenu gminy, ▪ Stowarzyszenie „Nasze Wadowice”.
cele projektu	Zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie na terenie gminy.
beneficjenci projektu	Mieszkańcy gminy Wadowice Górne.

Projekt 8.

nazwa projektu	Zajęcia rozwijające zainteresowania dzieci i młodzieży z terenu gminy Wadowice Górne
wnioskodawca projektu	Placówki oświatowe z terenu gminy.
partnerzy w realizacji projektu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Samorządowy Ośrodek Kultury i Rekreacji w Wadowicach Dolnych, ▪ Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Wadowicach Górnych, ▪ lokalne organizacje pozarządowe.
cele projektu	Rozwijanie zainteresowań wśród dzieci i młodzieży oraz zagospodarowanie im czasu wolnego.
beneficjenci projektu	Dzieci i młodzież z terenu gminy Wadowice Górne.

Projekt 9.

nazwa projektu	Zajęcia regionalne dla dzieci i młodzieży gimnazjalnej
wnioskodawca projektu	Publiczne Gimnazjum w Wadowicach Górnych.
partnerzy w realizacji projektu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gmina Wadowice Górne, ▪ Stowarzyszenie „Nasze Wadowice”. ▪ placówki oświatowe z terenu gminy.
cele projektu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ocalenie od zapomnienia miejscowych zwyczajów, tradycji, języka, historii, ludzi i miejsc poprzez publikacje książkowe i internetowe, ▪ prowadzenie szkolnej izby pamięci, ▪ organizowanie zajęć teatralnych.
beneficjenci projektu	Dzieci, młodzież gimnazjalna oraz dorośli mieszkańcy gminy.

Projekt 10.

nazwa projektu	Turniej piłki plażowej siatkowej
wnioskodawca projektu	Ludowy Klub Sportowy „Plon” w Kawęczynie.
partnerzy w realizacji projektu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ochotnicza Straż Pożarna w Kawęczynie, ▪ Stowarzyszenie „Kawęczyn Łączy Pokolenia”, ▪ Rada Sołecka.
cele projektu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ popularyzacja piłki plażowej siatkowej, ▪ zachęcanie młodzieży do aktywnego spędzania czasu wolnego, ▪ zabawa i integracja młodzieży.
beneficjenci projektu	Członkowie Ludowego Klubu Sportowego „Plon” w Kawęczynie.

Projekt 11.

nazwa projektu	Letni Puchar Wójta w piłkę nożną dla chłopców i dziewczyn szkół podstawowych
wnioskodawca projektu	Ludowy Klub Sportowy „Plon” w Kawęczynie.
partnerzy w realizacji projektu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ochotnicza Straż Pożarna w Kawęczynie, ▪ Stowarzyszenie „Kawęczyn Łączy Pokolenia”.
cele projektu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ upowszechnianie gry w piłkę nożną wśród uczniów szkół podstawowych, ▪ zachęcanie dzieci do aktywnego spędzania czasu wolnego, ▪ propagowanie zdrowego stylu życia.
beneficjenci projektu	Członkowie Ludowego Klubu Sportowego „Plon” w Kawęczynie.

Projekt 12.

nazwa projektu	Wadowicki Szczypiorniak
wnioskodawca projektu	Uczniowski Klub Sportowy „Sokół” przy Publicznym Gimnazjum w Wadowicach Górnych,
partnerzy w realizacji projektu	Samorządowy Ośrodek Kultury i Rekreacji w Wadowicach Dolnych.
cele projektu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ upowszechnianie piłki ręcznej wśród mieszkańców gminy, ▪ aktywne spędzanie wolnego czasu, ▪ promowanie i upowszechnianie aktywności fizycznej, ▪ promowanie gminy, ▪ pogłębianie integracji lokalnej społeczności, ▪ zwiększenie świadomości społecznej na temat roli sportu w życiu człowieka, ▪ rozwijanie umiejętności i szerzenie pasji sportowej, ▪ wdrażanie do zdrowego współzawodnictwa, ▪ kształtowanie umiejętności pracy w zespole, ▪ wdrażanie do samodyscypliny.
beneficjenci projektu	Dzieci i młodzież uzdolnione sportowo, dzieci dotknięte ubóstwem oraz młodzież zagrożona demoralizacją lub uzależnieniami.

V. WDROŻENIE, MONITOROWANIE I EWALUACJA STRATEGII

Zgodnie z art. 110, pkt 4 ustawy o pomocy społecznej, koordynatorem realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wadowice Górne na lata 2016-2020 będzie Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wadowicach Górnych. Sformułowane w dokumencie kierunki działań będą wdrażane przez wyznaczonych realizatorów oraz partnerów w realizacji, w zależności od posiadanych i pozyskanych środków finansowych. Poniższa tabela przedstawia ramy finansowe strategii, które obejmują szacunkową wielkość wydatków planowanych w budżecie gminy na jej realizację w kolejnych latach.

Tabela 16. Ramy finansowe strategii w latach 2016-2020*

2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.
3.800.000	3.830.000	3.870.000	3.920.000	3.980.000

*środki finansowe planowane w budżecie gminy na realizację strategii.

Źródło danych: Urząd Gminy w Wadowicach Górnych.

Środki finansowe na realizację zapisów strategii będą ujmowane corocznie w uchwale budżetowej Rady Gminy.

Monitoring i ewaluacja zapisów strategicznych, polegające na zbieraniu i analizowaniu informacji dotyczących realizowanych bądź zrealizowanych już działań, będzie prowadzony przez podmioty realizujące strategię i współdziałające w jej realizacji.

Gromadzone dane z jednej strony pozwolą zidentyfikować i rozwiązać problemy, które pojawią się w trakcie wdrażania dokumentu, oraz stwierdzić, z myślą o podjęciu działań korygujących, czy realizacja wyznaczonych działań zmierza w słusznym kierunku, z drugiej natomiast umożliwią ustalenie rzeczywistych rezultatów ich wdrożenia – czy uzyskane efekty są zgodne z przyjętymi wcześniej zamierzeniami i na co miały wpływ.

Informacja na temat realizacji strategii oraz osiągniętych rezultatów będzie przygotowywana corocznie w formie raportu monitoringowego. Poza oceną wdrożenia zapisów strategicznych, będzie on zawierał propozycje rozwiązań (np. programów celowych) oraz, w przypadku stwierdzenia istotnych zmian społecznych lub nowych potrzeb, podjęcie działań korygujących i wszelkich prac mających na celu aktualizację obowiązującej strategii.

W celu skutecznego i sprawnego opracowywania raportu monitoringowego, Wójt Gminy może powołać zespół zadaniowy, w skład którego wejdą przedstawiciele podmiotów realizujących strategię i współdziałających w jej realizacji, w tym pracownicy Ośrodka Pomocy Społecznej.

Do oceny stopnia wdrożenia strategii zostaną wykorzystane przedstawione poniżej wskaźniki monitoringowe. W większości są one dostępne w zbiorach statystyki publicznej oraz w zasobach informacyjnych podmiotów realizujących strategię i współdziałających w jej realizacji.

Przygotowany zestaw wskaźników monitoringowych ma charakter otwarty, co oznacza, że w trakcie wdrażania strategii, może być on zmodyfikowany, w tym poszerzony o nowe wskaźniki, które w odpowiedni sposób będą charakteryzowały przebieg realizacji zapisów strategicznych.

Cel strategiczny 1.:

- liczba osób ubogich, bezrobotnych i bezdomnych objętych pracą socjalną,
- liczba beneficjentów systemu pomocy społecznej objętych wsparciem z powodu ubóstwa, bezrobocia i bezdomności,
- liczba rodzin objętych wsparciem w postaci świadczeń pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych i z funduszu alimentacyjnego oraz w formie dodatków mieszkaniowych i energetycznego,
- liczba dzieci z rodzin ubogich objętych wsparciem,
- liczba dzieci objętych dożywianiem,
- liczba osób z gminy objętych wsparciem w ramach centrum integracji społecznej lub klubu integracji społecznej,
- liczba nowych inwestorów,
- liczba podmiotów gospodarczych,
- liczba podmiotów ekonomii społecznej,
- wielkość stopy bezrobocia,
- liczba osób bezrobotnych w gminie, w tym liczba osób objętych przez Powiatowy Urząd Pracy różnymi formami wsparcia,
- liczba osób objętych gorącym posiłkiem,

- liczba opracowanych indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności oraz liczba osób nimi objętych,
- liczba mieszkań chronionych oraz liczba osób z nich korzystających,
- liczba osób bezdomnych, którym zapewniono schronienie,
- liczba programów i projektów na rzecz zagrożonych i dotkniętych marginalizacją i wykluczeniem społecznym,
- liczba nowych i wyremontowanych mieszkań komunalnych, w tym socjalnych,
- liczba rodzin objętych pracą socjalną,
- liczba asystentów rodziny oraz liczba rodzin objętych przez nich wsparciem,
- liczba osób i rodzin objętych poradnictwem specjalistycznym oraz liczba porad, w tym liczba osób objętych wsparciem w ramach punktu poradnictwa psychologicznego lub punktu poradnictwa specjalistycznego,
- liczba dzieci objętych opieką przedszkolną,
- liczba dzieci do lat 3. objętych opieką,
- liczba placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży oraz liczba osób objętych w ich ramach opieką,
- liczba uczniów objętych stypendiami socjalnymi i zasiłkami szkolnymi,
- liczba wolontariuszy wśród dzieci i młodzieży,
- liczba opracowywanych i realizowanych programów i projektów na rzecz rodziny i dziecka oraz liczba osób nimi objętych,
- liczba przyznanych Kart Dużej Rodziny,
- liczba osób objętych pomocą terapeutyczną i rehabilitacyjną,
- liczba osób objętych pomocą w ramach punktu konsultacyjnego, punktu informacyjnego dla ofiar i sprawców przemocy w rodzinie oraz punktu poradnictwa psychologicznego,
- liczba rodzin objętych wsparciem psychologicznym, prawnym oraz z systemu pomocy społecznej z powodu alkoholizmu, narkomanii i przemocy w rodzinie,
- liczba placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży oraz liczba osób objętych w ich ramach opieką,
- liczba grup samopomocowych oraz liczba osób objętych w ich ramach wsparciem,
- liczba udzielonych porad i przeprowadzonych interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,

- liczba osób objętych oddziaływaniem gminnego zespołu interdyscyplinarnego,
- liczba osób umieszczonych w ośrodkach wsparcia,
- liczba osób skierowanych do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych,
- liczba wspomaganych instytucji, osób fizycznych i organizacji pozarządowych.

Cel strategiczny 2.:

- liczba osób w wieku poprodukcyjnym i ich udział w ogóle mieszkańców,
- liczba osób dotkniętych niepełnosprawnością,
- liczba osób starszych i niepełnosprawnych objętych pracą socjalną,
- liczba osób starszych i niepełnosprawnych objętych pomocą społeczną,
- liczba osób objętych usługami opiekuńczymi i specjalistycznymi usługami opiekuńczymi,
- liczba osób korzystających z klubu seniora,
- liczba osób objętych wsparciem w ramach dziennego domu pobytu,
- liczba obiektów, w których zlikwidowano bariery,
- liczba osób objętych usługami rehabilitacyjnymi,
- liczba nowo utworzonych miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych,
- liczba klas integracyjnych oraz liczba dzieci do nich uczęszczających,
- liczba osób objętych wsparciem w ramach zakładów opiekuńczo-leczniczych i pielęgnacyjno-opiekuńczych,
- liczba osób z gminy objętych całodobową opieką w domach pomocy społecznej,
- liczba osób z gminy korzystających z ośrodków wsparcia dziennego poza gminą,
- liczba wolontariuszy wspierających osoby starsze i niepełnosprawne.

Cel strategiczny 3.:

- liczba przedsięwzięć w zakresie promocji zdrowia, profilaktyki zdrowotnej i edukacji prozdrowotnej,
- liczba osób objętych świadczeniami zdrowotnymi,
- liczba opracowanych i realizowanych programów zdrowotnych oraz liczba osób nimi objętych,
- liczba popełnionych i wykrytych przestępstw,
- liczba przedsięwzięć edukacyjno-informacyjnych,
- liczba zrealizowanych inwestycji w celu poprawy bezpieczeństwa na drodze.

Cel strategiczny 4.:

- liczba szkoleń, w których uczestniczyła kadra pomocy społecznej,
- liczba warsztatów dotyczących wypalenia zawodowego, w których brali udział pracownicy GOPS-u,
- liczba pracowników GOPS-u, w tym liczba pracowników socjalnych i specjalistów,
- liczba asystentów rodziny oraz liczba rodzin objętych przez nich wsparciem,
- liczba opracowywanych i realizowanych projektów współfinansowanych z funduszy zewnętrznych,
- liczba organizacji pozarządowych funkcjonujących w obszarze polityki społecznej,
- liczba wspieranych przez samorząd gminy organizacji pozarządowych,
- liczba wolontariuszy.

SPIS TABEL I WYKRESÓW

Tabele:

Tabela 1. Dodatki mieszkaniowe przyznane w gminie w latach 2012-2014	25
Tabela 2. Placówki oświatowe w gminie w roku szkolnym 2014/2015	34
Tabela 3. Placówki kulturalne w gminie w 2013 roku	37
Tabela 4. Obiekty sportowo-rekreacyjne w gminie w 2014 roku	38
Tabela 5. Opieka zdrowotna w gminie w 2014 roku	39
Tabela 6. Populacje osób, u których występują różne kategorie problemów alkoholowych ..	46
Tabela 7. Podmioty mogące wspierać mieszkańców gminy dotkniętych problemami uzależnień i przemocy w rodzinie oraz liczba osób z gminy objętych przez nie wsparciem w 2014 roku	50
Tabela 8. Sprawcy przestępstw popełnionych w gminie w 2014 roku	55
Tabela 9. Kadra GOPS-u i jej kwalifikacje w 2014 roku	57
Tabela 10. Wydatki na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej i innych obszarów polityki społecznej w gminie w latach 2012-2014.....	58
Tabela 11. Formy świadczeń pomocy społecznej udzielonych w gminie przez GOPS w latach 2012-2014.....	62
Tabela 12. Świadczenia rodzinne przyznane w gminie w latach 2012-2014	68
Tabela 13. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przyznane w gminie w latach 2012-2014	69
Tabela 14. Instytucje wsparcia spoza gminy, z oferty których mogą korzystać lub korzystają mieszkańcy gminy.....	69
Tabela 15. Organizacje pozarządowe w gminie	73
Tabela 16. Ramy finansowe strategii w latach 2016-2020*	119

Wykresy:

Wykresy 1-2. Ludność gminy oraz jej struktura wiekowa w latach 2012-2014	21
Wykresy 3-4. Ruch naturalny i saldo migracji ludności gminy w latach 2012-2014	21
Wykres 5. Ruch migracyjny ludności gminy w latach 2012-2014 według typu i kierunku migracji	22

Wykres 6. Zasoby mieszkaniowe w gminie w latach 2012-2014	24
Wykres 7. Mieszkania pozostające w zasobach gminy w latach 2012-2014.....	24
Wykres 8. Użytki rolne, lasy i grunty leśne, pozostałe grunty i nieużytki (w ha) w gminie w 2014 roku	26
Wykres 9. Podmioty gospodarcze w gminie w latach 2012-2014.....	27
Wykres 10. Podmioty gospodarcze w gminie w poszczególnych sekcjach Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) w 2014 roku	27
Wykres 11. Mieszkańcy gminy posiadający zatrudnienie w latach 2012-2014*	29
Wykres 12. Bezrobotni w gminie według płci w latach 2012-2014	29
Wykres 13. Stopa bezrobocia w powiecie mieleckim, w województwie podkarpackim i w kraju w latach 2012-2014 (w %).....	30
Wykresy 14-17. Bezrobotni w gminie na koniec 2014 roku według wieku, czasu pozostawiania bez pracy, stażu pracy i poziomu wykształcenia	31
Wykres 18. Bezrobotni w gminie w 2014 roku według rodzaju działalności ostatniego miejsca pracy	32
Wykres 19. Schorzenia najczęściej stwierdzane u dzieci i młodzieży w 2014 roku	41
Wykres 20. Schorzenia najczęściej stwierdzane u osób dorosłych w 2014 roku	41
Wykres 21. Opieka profilaktyczna nad matką i dzieckiem w 2014 roku	42
Wykres 22. Osoby niepełnosprawne w ogóle mieszkańców gminy w 2002 roku.....	43
Wykres 23. Struktura wiekowa osób niepełnosprawnych w gminie w 2002 roku	43
Wykres 24. Osoby niepełnosprawne w wieku 13 lat i więcej w gminie według poziomu wykształcenia w 2002 roku.....	44
Wykres 25. Osoby niepełnosprawne w gminie według aktywności ekonomicznej w 2002 roku	44
Wykres 26. Środki finansowe wydatkowane na profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień i przemocy w rodzinie w gminie w latach 2012-2014	47
Wykres 27. Wybrane dane dotyczące rynku napojów alkoholowych w gminie oraz działalności GKRPA w latach 2012-2014.....	48
Wykres 28. Osoby objęte wsparciem przez Punkt Konsultacyjny ds. Uzależnień w Wadowicach Górnych w latach 2012-2014	51
Wykres 29. Przestępstwa popełnione w gminie w 2014 roku	54

Wykres 30. Osoby w gminie, którym w latach 2012-2014 udzielono pomocy i wsparcia	59
Wykres 31. Osoby i rodziny w gminie, którym w latach 2012-2014 przyznano świadczenie ..	59
Wykres 32. Osoby i rodziny w gminie, którym w latach 2012-2014 przyznano świadczenie pieniężne	60
Wykres 33. Osoby i rodziny w gminie, którym w latach 2012-2014 przyznano świadczenie niepieniężne	60
Wykres 34. Powody przyznawania pomocy społecznej w gminie w latach 2012-2014 (liczba osób w rodzinach)	61
Wykres 35. Warunki życia w gminie	77
Wykres 36. Problemy najczęściej dotykające mieszkańców gminy	78
Wykres 37. Grupy zagrożone wykluczeniem społecznym w gminie	79
Wykres 38. Jaki jest poziom bezrobocia w gminie?	80
Wykres 39. Jakie działania należałoby podjąć w celu poprawy sytuacji osób bezrobotnych?	80
Wykres 40. Przyczyny ubóstwa wśród mieszkańców gminy?	81
Wykres 41. Jakie działania powinny być podejmowane na rzecz dotkniętych problemem ubóstwa?	81
Wykres 42. Jaka jest skala problemu bezdomności w gminie?	82
Wykres 43. Jakie działania byłyby najskuteczniejsze w zapobieganiu i rozwiązywaniu problemu bezdomności?	82
Wykres 44. Przyczyny bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz w prowadzeniu gospodarstwa domowego w gminie	83
Wykres 45. Jakie działania poprawiłyby sytuację rodzin niewydolnych wychowawczo w gminie?	83
Wykres 46. Na jakie negatywne zjawiska społeczne najbardziej narażone są dzieci i młodzież z gminy?	84
Wykres 47. Przyczyny występowania problemu uzależnień wśród mieszkańców gminy	85
Wykres 48. Jakie działania powinny być podejmowane na rzecz osób uzależnionych i ich rodzin?	85
Wykres 49. Znajomość przypadków przemocy w rodzinie w gminie	86
Wykres 50. Jakie kroki byłyby najskuteczniejsze w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie?	86

Wykres 51. Problemy najczęściej dotykające osoby starsze z gminy.....	87
Wykres 52. Jakie działania poprawiłyby sytuację osób starszych w gminie?	87
Wykres 53. Problemy, których najczęściej doświadczają osoby niepełnosprawne z gminy....	88
Wykres 54. Jakie działania umożliwiłyby osobom niepełnosprawnym pełniejszy udział w życiu społecznym?	88
Wykres 55. Czy czuje się Pani/Pan bezpiecznie w gminie?	89
Wykres 56. Przyczyny braku bezpieczeństwa w gminie.....	89
Wykres 57. Co wpłynęłoby na zwiększenie bezpieczeństwa publicznego w gminie?.....	90